ANUL XXVII
34
(1 164)
Miercuri
22 august
1984
8 pagini
4 lei

Proletari din toate ţările, uniţi-vă !

Luceafărul

Săptămînal editat de Uniunea Scriitorilor
din Republica Socialistă România

Sculptură de Ion Jalea

TRĂIASCĂ MAREA NOASTRĂ SĂRBĂTOARE NAŢIONALĂ!

Istoria vie, tumultuoasă, istoria trăită şi asumată, văzută şi simţită la confluenţa de gînduri şi sentimente fundamentale, istoria în toate ipostazele ei politice, economice şi sociale, cu întregul ei suflu şi toată forţa sa morală, într-o incandescenţă de spirit care strînge la un loc şi trecut şi prezent şi viitor, istoria, aşadar, într-o indisolubilă legătură cu viaţa, istoria şi viaţa în configuraţia lor de destin şi mai ales în strălucirea şi patosul acestor zile, arc de triumf al marii noastre sărbători, iată în nesfîrşitele sale contururi şi semnificaţii momentele unei inconfundabile şi cuprinzătoare identităţi. Căci, neîndoielnic, sub lamura luminii de august, jubileul nostru naţional este şi rămîne ca fapt istoric, el convoacă memoria întregii naţiuni şi pe traiectul a patruzeci de ani, în impactul cu atîtea mari şi decisive transformări revoluţionare, ridică în relieful clipei şi orei de azi toată sforţarea din adînc a poporului şi-i consemnează, la scara atîtor şi-atîtor măreţe şi durabile înfăptuiri, întregul spirit care le-a propulsat.

Vizionar şi deschs, puternic ancorat în lumea propriilor posibilităţi şi la tensiunea propriilor idealuri, în matca aceloraşi aspiraţii şi după puterea, la dimensiunea şi sub semnul aceloraşi eforturi, ale aceleiaşi voinţe şi angajări, acest spirit care este deopotrivă al luptei şi al muncii, răscolitor şi întemeietor de conştiinţe a fost ca o chemare a istoriei înseşi şi s-a consacrat pe deplin istoriei în toată substanţa şi devoţiunea sa. Astfel, acel 23 August 1944 a devenit filă de început şi temelie a unei noi existenţe, astfel acest spirit a putut lucra şi lucrează asupra noastră, într-o consonanţă de fond. Inspirat, organizat şi condus de partidul nostru comunist, actul revoluţionar de acum patruzeci de ani ne-a marcat decisiv în destin şi a certificat calea cea mai sigură spre progres şi civilizaţie. Devenind centru vital al întregii naţiuni, partidul comunist ne exprimă cel mai fidel, în interesul suprem al poporului, al propăşirii rapide şi multilaterale, pentru o nouă condiţie a bunăstării noastre materiale şi spirituale. Congresul al IX-lea al partidului, moment hotărîtor şi în acelaşi timp act patriotic politic şi social creator, înscris cu litere de aur în cartea timpului ce i-a urmat, a pus acestei condiţii cele mai rodnice şi mai sigure temelii, constituindu-se în orizont de amplă referinţă pentru toate demersurile şi împlinirile noastre în contemporaneitate.

Densitatea şi profunzimea acestor împliniri la scara tuturor preocupărilor materiale şi spirituale fac din epoca străbătută un jalon sigur pentru tot ceea ce înseamnă ideea şi starea de libertate, independenţă şi progres. Pe bună dreptate o numim Epoca Nicolae Ceauşescu şi prin aceasta ne numim de fapt însăşi existenţa. Numim o ţară cum nu a mai fost niciodată pînă acum, cu o producţie industrială de peste o sută de ori mai mare, cu ridicate sporuri — în construcţiile de maşini de peste 430 ori, în chimie, electrotehnică şi electronică de 1200 ori — cu o agricultură modernă şi avansată, mai puternică de şapte ori, cu o ştiinţă, un învăţămînt şi o cultură avansate, cu un venit naţional pe cap de locuitor de 22 de ori mai mare şi încă, încă altele, tot atîtea creşteri, tot atîtea edificări în plan economic şi social ale condiţiei muncii şi vieţii care, în toată istoria celor 40 de ani, primeşte pe durata ultimilor două decenii semnul tonifiant al epocii cu cel mai ridicat şi mai cuprinzător randament.

Luceafărul

Continuare în pag. a 2-a

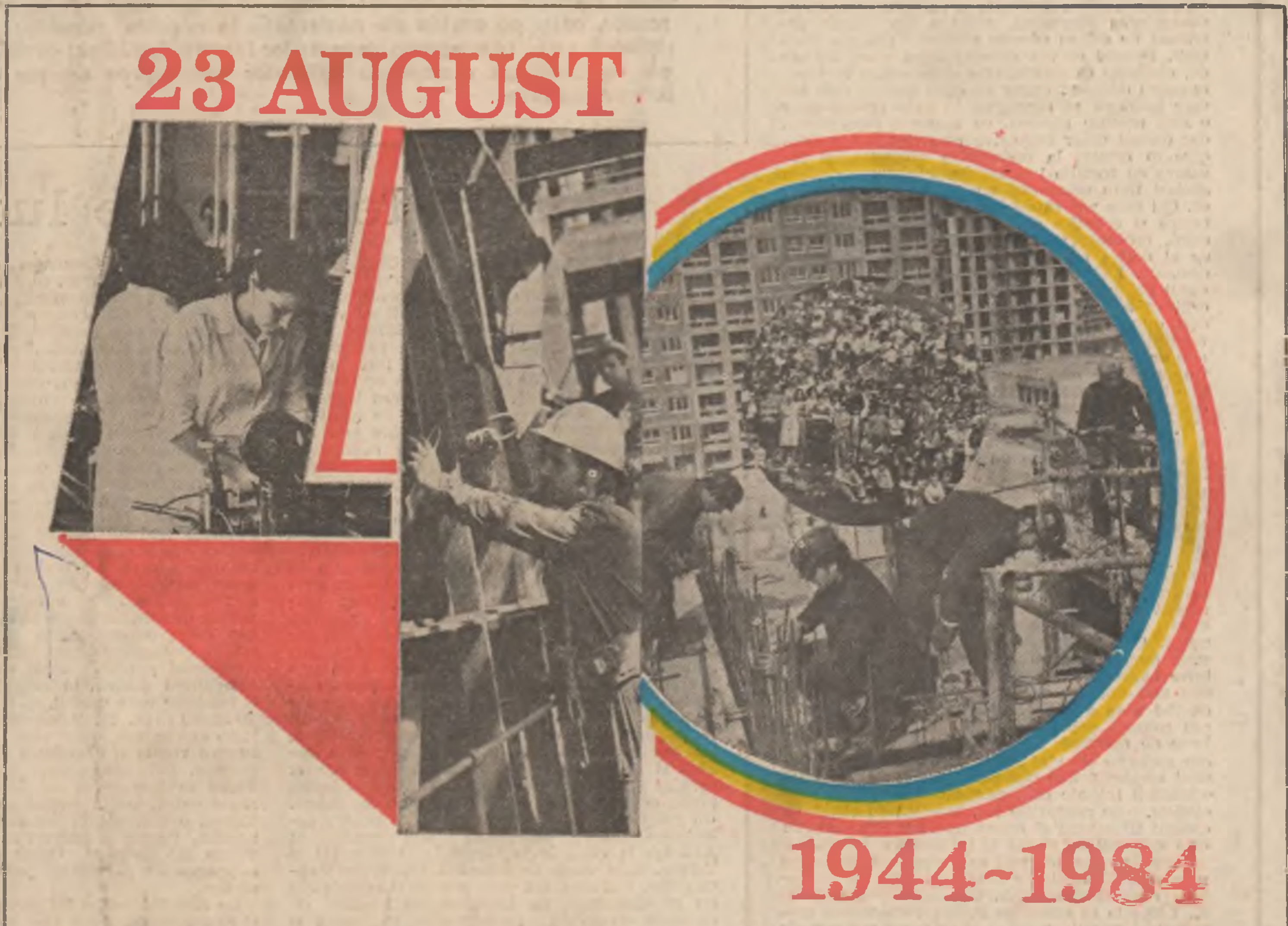

Desen de Sabin Ştefănuţă

> „Memorabilul act de la 23 August 1944 a deschis poporului nostru calea cuceririi libertăţii sociale, a realizării celor mai înalte aspiraţii ale celor ce muncesc, a victoriei revoluţiei socialiste şi trecerii la construirea noii orînduiri".
>
> NICOLAE CEAUŞESCU

Stegarul comunist

Zecile de ani sînt numeroase
Din acea faimoasă zi de august
Cînd pe plaiul ţării se vărsase
Nu din poama dînd în pîrgă must,
Ci pentru a noastră libertate
Sîngele din inime bărbate.

Bombe, avioane, mitraliere
Şi avîntul înfruntînd vrăjmaşii
Anunţau că poartă noii ere
I-au deschis Partidul şi ostaşii :
Roşu era cîmpul, roşu rîul.
Dar creşteau nădejdile ca grîul

A ieşit atunci de la-nchisoare
Şi stegarul vremurilor noi
Pregătit de marea sărbătoare
Ce-o sfinţise sîngele din noi,
Cu steag roşu şi cu tricolor
Pentru slava-ntregului popor

Numele-i e cel ştiut de-o lume,
Care-a strîns poporu-n jur de sine,
Cel mai des rostit de toţi anume,
Omul drept ce luptă pentru bine,
Din făptura-i multimilenară
Ca să facă ţara noastră-ţară.

Şi-nfruntînd în cale-i orice risc
Împrejur cu-ntregul său popor
Suie către comunistul pisc
Tot mai sus cu mîndrul tricolor.

Mihai Beniuc

Sub semnul marilor valori

Vîrsta spirituală a ţării stă, în acest august sărbătoresc, sub semnul marilor valori. Cele patru decenii de construcţie multilaterală a patriei cunosc lumina desăvîrşirii în epoca pe care a deschis-o Congresul al IX-lea al P.C.R., timp înţelept şi curajos, timp-sinteză a marilor idealuri ale naţiunii române. E numit, îl numim, cu legitimă mîndrie, Epoca Nicolae Ceauşescu. El are pentru cultura noastră semnificaţiile descoperirii de sine, accesul liber la tezaurul spiritual al unui popor care a zidit neîntrerupt în spirit. El este puntea de aur pe care fondul principal al culturii române trece spre valorile contemporaneităţii într-o continuitate firească, înnobilîndu-le şi durînd.

Iată un citat revelator, iată un crez care exprimă una din dimensiunile acestei epoci. Preşedintele României, tovarăşul Nicolae Ceauşescu spunea : „Am ţinut să aducem omagiul nostru memoriei marelui poet naţional Mihai Eminescu, acela care odătă cu opera sa literară a făcut să apară pe bolta culturii româneşti un astru care va străluci în veci de veci, revărsînd lumina şi căldura în sufletele oamenilor, al poporului nostru".

Preţuirea profundă a marilor valori, a valorilor tutelare ale culturii româneşti, afirmarea neîngrădită a creaţiei, ridicate la rangul de politică de stat exprimă cu strălucire unul dintre adevărurile prin care sîntem, prin care ne legitimăm astăzi acasă şi în lume. Stau mărturie cărţile noastre care sînt suflet din sufletul acestei epoci. Stau mărturie grija şi dragostea cu care bărbatul ales de istoria noastră să conducă destinele patriei ni se adresează în atîtea rînduri, chemîndu-ne să împlinim o operă demnă de măreţia prezentului, deschisă spre viitorul comunist.

Şi iată din nou formulat într-o sinteză memorabilă, rolul artistului în societate : „Este de notorietate generală faptul că semnul distinctiv al marii arte a fost întotdeauna şi continuă să fie exprimarea celor mai nobile aspiraţii ale omenirii, confundarea artistului cu cele mai progresiste, mai revoluţionare idealuri ale epocii în care trăieşte şi creează, cu năzuinţele supreme ale poporului său căruia trebuie să-i închine întreaga existenţă, întregul său talent".

Se conturează în aceste cuvinte spaţiul de împlinire al unei culturi care are drept marcă inconfundabilă patriotismul. Un fenomen puternic şi viu care se adaugă astăzi, la cea de-a 40-a aniversare a revoluţiei româneşti, marilor izbînzi ale poporului român.

N.D. Fruntelată

EPOCA NICOLAE CEAUŞESCU —
o epocă de puternică afirmare a literaturii şi artei

Cartea de căpătîi

În nucleul de lumină al gîndirii şi activităţii revoluţionar-creatoare ce caracterizează acţiunea istorică a partidului nostru se situează concepţia teoretică profundă a tovarăşului Nicolae Ceauşescu, uriaşa activitate militantă, partinică, pusă în slujba înaltelor idealuri ale poporului român, a intereselor întregii umanităţii. Opera sa creatoare, vastă şi multilaterală, încorporează şi contribuţii de excepţională valoare în domeniul dezvoltării ştiinţei istorice, cunoaşterea trecutului poporului nostru dobîndind, astfel, o strălucire, valoare, importanţă, cum nu au mai avut niciodată pînă acum.

Rod al viziunii sale novatoare, al cunoaşterii temeinice a trecutului poporului său, sînt coordonatele pe care le-a trasat în acest domeniu — adevărate faruri care călăuzesc, luminează şi impulsionează cercetarea istorică.

Secretarul general al partidului nostru ne învaţă să privim istoria în lumina înţelesurilor ei mari şi nepieritoare, să desluşim în complexitatea faptelor şi realităţilor trecutului relaţiile de intercondiţionare şi cauzalitate, să îmbinăm într-o viziune sistemică perspectiva sincronică cu cea diacronică, să identificăm factorii care acţionează ca stimuli ai progresului istoric ; să avem o viziune dialectică integratoare care să ne permită să înţelegem trecutul poporului nostru într-un mod unitar, adică fără a proceda la disocieri, şi izolări artificiale de procese sau factori ; secretarul general al partidului nostru ne învaţă să citim cartea de istorie ca pe o carte de înţelepciune care ne vorbeşte cu tăria unor argumente incontestabile despre marile adevăruri ale vechimii multimilenare şi continuităţii neamului nostru pe această vatră, despre mulţimea secolelor de luptă şi jertfă pentru independenţă şi unitate naţională, despre lupta plină de abnegaţie pentru progres social, pentru făurirea celei mai drepte orînduiri pe teritoriul patriei noastre, despre rolul pe care l-a jucat în lungul mileniilor poporul nostru în această parte a lumii.

În această lumină privit, trecutul se răsfrînge cu toată strălucirea adevărurilor sale asupra semnificaţiilor prezentului, conferind înfăptuirilor noastre de azi înţelegerea dimensiunii lor istorice, proiectînd asupra viitorului certitudinea trăiniciei poporului nostru, unităţii sale de nezdruncinat, hotărîrii sale de a-şi urma calea continuă de înălţare şi afirmare. Astfel, cunoaşterea istoriei devine un factor fundamental al educaţiei tinerelor generaţii, al formării omului nou, conştient de răspunderea pe care o are faţă de patria şi poporul cărora le aparţine.

În acest context se integrează şi politica de recuperare a valorilor culturale ale trecutului nostru, materializată prin renovarea vechilor monumente, prin publicarea sistematică a diverselor colecţii de documente, printr-o vastă acţiune de săpături arheologice, cît şi prin reeditarea unor opere fundamentale ale istoriografiei noastre.

Publicîndu-se operele lui Pârvan, Şincai, Petru Maior, George Brătianu, Călinescu, se întregesc dimensiunile fizionomiei noastre spirituale şi se înfăptuieşte un act de dreptate faţă de aceşti autori care şi-au închinat sau chiar şi-au jertfit viaţa pentru afirmarea adevărurilor istoriei noastre. S-a dat, de pildă, numele de Şincai unor şcoli şi străzi, i s-au ridicat monumente în localităţile unde a trăit, dar cel mai frumos omagiu adus marelui cărturar, atît de prigonit şi oropsit a fost publicarea „Hronicei" pentru alcătuirea căreia a ostenit şi suferit o viaţă întreagă.

Emil Poenaru

Continuare în pag. a 2-a

Un gînd de august

August. Sfîrşit de vară, la fel ca-n totdeauna, şi, totuşi, atît de deosebit : istorie.

Mă cuprind fiori pînă acum noscuţi şi nebănuiţi trecînd în revistă în acest August, cele patru decenii care s-au scurs pînă acum şi au croit făgaş nou destinului scumpei mele patrii, întregului său popor, sufletului şi fiinţei mele.

...Mă văd copil — cu patruzeci de ani în urmă — în mahalaua bucureşteană, făcîndu-mi lecţiile la lumina lămpii cu petrol cu sticla afumată, în dosul ferestrelor camuflate... Vuietul de sirenă care ne îngrozea, bombardamentele de care ne ascundeam în aşa-zisul „adăpost" într-o pivniţă la vecini... Apoi şotronul acoperit cu schije... Trăiri care nicicînd nu se pot uita, după cum nu se poate uita nici clipa cînd oamenii se îmbrăţişau pe stradă şi se sărutau şi plîngeau de bucurie şi şopteau şi strigau şi îngînau şi declamau şi spuneau : PACE ! În sfîrşit : mult dorita, mult visata, mult aşteptata, mult luptata P A C E !

...Mă văd apoi — mai mărişoară — ajutînd alături de colegii mei şi de profesori la căratul molozului din curtea şcolii, nivelînd terenul pentru o frumoasă bază sportivă şi dînd din mînă în mînă cărămizi pentru reconstrucţia unei şcoli mai spaţioase, mai luminoase, mult mai bine dotate în locul aceleia care fusese distrusă de bombardament. Şi odată cu zidurile şcolii se înălţau şi visele noastre, bucuria că setea noastră nepotolită de cunoaştere, de învăţătură, de manifestare şi dezvoltare a aptitudinilor îşi va avea de-acum încolo sălaşul trainic de împlinire.

...1949. Revăd adesea cu drag o fotografie de album : sîntem un grup de copii veseli, cu o mîndrie unică în priviri : am devenit pionieri odată cu înfiinţarea primelor detaşamente de

Bokor Katalin

Continuare în pag a 5-a

Monumentul

Acum, lîngă tîmpla istoricei zile de august, împodobită în culorile împlinirilor, multe pot fi gîndurile, sentimentele, amintirile fiecăruia. Toate aflîndu-şi numitorul comun în acea zi de acum patru decenii, cînd în biografia sa multimilenară, eroică — poporul îşi adăuga una din paginile cele mai de preţ. De atunci, verbele **Limbii Române** au dobîndit o febrilitate deosebită, s-au încolonat toate sub semnul statuar al verbului **a face ; lucrarea pentru ţară** devenind cuvîntul de ordine al conştiinţelor. De atunci, substantivele **Limbii Române** au dobîndit o solemnitate aparte; pentru că, din ce în ce mai pregnant, s-a produs contopirea lor în marele creuzet al demnităţii poporului ; popor demn de a se şti liber şi suveran în ţara sa.

Multe sînt, aşadar, gîndurile, sentimentele, amintirile. Voi alege, pentru aceste rînduri omagiale la marea sărbătoare, o întîmplare a cărei semnificaţie, aşa cum am descifrat-o, cred că merită să fie cunoscută.

...Era într-o zi liniştită, călduroasă, de vară, Cu mulţi ani în urmă. O zi de duminică. Mă aflam într-unul din orăşelele ţării. Nu-l voi numi. Din cele ce vor urma se va desprinde, sper, şi motivul. Oricum, motivul îl voi mărturisi în finalul acestor însemnări.

Aşteptam să treacă vremea, cum s-ar spune, în acel oraş liniştit în după amiaza de vară. Pînă la plecarea trenului spre Capitală mai erau cîteva ceasuri bune. Urmăream cu o curiozitate liniştită mişcarea străzii, domolită, de căldura scarelui. Strada — cu fapte obişnuite, meritînd să fie doar pentru o clipă reţinute. Atunci, în calmul amiezii, s-au petrecut cele ce vor urma :

Cu pasul lin, parcă măsurînd timpul, s-a apropiat de statuia din centru o bătrînă. Nu ştiu, mersul ei aparte, ori portul simplu, de ţărancă, amintindu-mi de anii copilăriei, cînd uliţa satului se colora cu florile de pe cămăşile de borangic, ce luminau sărbătorile, ori privirile femeii parcă întoarse în sine, văzînd şi nevăzînd ce era în jurul său, mi-au atras atenţia. S-a îndreptat fără grabă spre statuia din centru. A privit lung, de parcă nu s-ar mai fi săturat de privit, spre soldatul de pe soclu. În bronzul lui, patinat de vreme, soldatul părea liniştit, împăcat cu sine. În solemnitatea lor, femeia, acea ţărancă în chipul căreia parcă se adunaseră trăsăturile tuturor bunicelor, şi soldatul, acel soldat încremenit într-o clipă de tinereţe, semănau nespus, parcă erau neamuri. Şi dintr-odată, femeia, a început, în liniştea amiezii, să vorbească cu statuia. I se adresa cu blîndeţe, încet, neţinînd seama de puţinii trecători. Am observat că nici oamenii nu se arătau miraţi. Un bătrîn, lîngă care mă aşezasem pe banca din parc, observîndu-mă, a realizat, probabil, uimirea mea faţă de scena aceea insolită, cu dialogul acela, straniu şi solemn, al femeii cu statuia.

— „Vine mereu aici — mi-a spus — la statuia soldatului. E dintr-un sat apropiat de oraşul nostru. Şi-a pierdut, ca atîtea femei, fiul în războiul de-al doilea. L-a căutat, l-a aşteptat. N-a vrut multă vreme să creadă întrutotul nici în adevărul hîrtiei prin care era înştiinţată de moartea copilului ei. Apoi, după ce în centru s-a înălţat statuia, văzînd-o, a început să plîngă «Asta-i stîlpul copilului meu ! Înseamnă că ăl de l-a făcut l-a cunoscut» — se spune că ar fi zis. Nu ştiu, n-am fost de faţă. Bine-

Nicolae Dragoş

Continuare în pag. a 2-a

● IN ACEST NUMĂR : ● «Convergenţa generaţiilor literare» ● Articole de : ● M. Ungheanu ● Sânziana Pop ● Aurel-Dragoş Munteanu ● «Portret în August» ● Reportaje de : ● Gheorghe Istrate ● Constantin Stan ● Areta Şandru ● Carolina Ilica ● Ion Lilă ● Maria Cune ● «Letopiseţ de război» de Radu Theodoru ● Din jurnalul corespondentului de război : «Eliberarea Clujului» ● Cultura românească în lume

Convergența generațiilor literare

Perspective noi

Patru decenii de literatură înseamnă foarte mult, dacă ne gîndim că în 1840 apărea **Dacia literară** si nuvela **Alexandru Lăpușneanu** de Costache Negruzzi, iar la 1880 **Contemporanul** și **Budulea Taichii**. Între cele două reviste si cele două nuvele se întinde una din cele mai bogate si fascinante epoci de istorie literară romanească. Apar tendințe, direcții, scriitori noi, care se disociază de tendințele, direcțiile, scriitorii mai vechi. O modificare a opticii, a gustului, a opțiunilor artistice se petrece în cele patru decenii de literatură din a doua jumătate a secolului trecut. Si dezvoltarea literaturii române din ultimii patruzeci de ani se supune acelorași legi ale cresterii. Practic se pot deosebi două mari perioade, distincte ca mentalitate si orientare în aceste patru decade : prima de circa douăzeci de ani care încearcă să constituie în chip revolutionar o altă traditie literară, cu ajutorul celei vechi, dar uneori chiar împotriva acesteia, si o a doua care în replică la precedenta reîntemeiază legătura cu traditia literară proprie, deschizînd în același timp orizonturi noi de asimilare artistică. Cei care vor să rupă cu orice pret creatia literară si artistică de contextul în care se produce, întilnesc în evolutia literaturii după cel de al doilea război mondial contraargumente decisive. Experienta războiului a avut ca si in cazul primului război mondial un impact extraordinar asupra constiintelor scriitoricesti. Imediat după război literatura română vădeste o tendință militantă și umanitară pe care n-o anunta cu nimic înainte de război. Este un suflu nou care anunță un spirit nou, dar rapida institutionalizare a culturii si artei a dat în ciuda acestui început generos roade neasteptate. Promovarea exclusivă a unor forme literare și a unor teze, militantismul imperativ, condamnarea oricărei forme de intimism si individualism în poezie, limitarea tematică, rechizitoriile politice la adresa marilor scriitori în viață pe motiv de neadeziune au dus la apariția unei literaturi validă ideologic, dar invalidă artistic. Cel mai mult a avut de suferit poezia căreia i s-a răpit conditia specifică de existentă, dar și proza care a stat sub zodia retetelor propuse de critică. Ceea ce rămîne durabil din această perioadă sînt prelungirile epocii literare precedente. G. Călinescu și-a continuat seria romanescă. Camil Petrescu a încercat un roman istoric monumental si modern ca factură **Un om între oameni.** Scriitorii generatiei războiului au dus mai departe așa zisul roman rural producînd abia acum adevăratul roman al țărănimii române prin **Moromeții** sau linia epicii urbane de margine, care a dat prin **Groapa** una din scrierile de vîrf ale prozei românești. Sfîrșitul acestei prime perioade consemnează eșecul orientării initiale prin reîntoarcerea la scriitorii eludați, prin reapariția lor, treptată de altfel, în cîmpul literaturii și arena publică. Simptomatic este volumul de poezii al lui Lucian Blaga.

Celelalte două decenii care urmează înseamnă o adevărată explozie lirică și epică în literatura română postbelică. Generatia anuntată de N. Labiș ia în stăpînire poezia românească cultivîndu-i vechile resurse si întregul registru de posibilități. Nichita Stănescu, Ion Gheorghe, Cezar Baltag, Grigore Hagiu, Ioan Alexandru, Adrian Păunescu, Cezar Ivănescu, Dan Laurentiu sînt nume reprezentative ale noii stări lirice. Proza isi demonstrează si ea capacitatea de creație prin Ion Lăncrănjan, Fănuș Neagu, D.R. Popescu, Ștefan Bănulescu, Nicolae Breban, Paul Anghel, Augustin Buzura, C. Țoiu și altii.

Dar cel mai puternic s-a manifestat presiunea tradiției literare în proză, unde obsesia romanului caracteristică perioadei interbelice a devenit generală. Critica a creat o adevărată psihoză : orice prozator nu este altceva decît un romancier în devenire, orice proză scurtă a fost văzută ca un exercitiu în vederea viitorului roman. Acesta ca specie de maturitate a literaturii este cartea cea mai dorită si trofeul cel mai ilustru pentru un prozator. Desigur că factori ajutători au existat, cum este de pildă consideratia de care s-au bucurat romanul frescă ori romanul monumental în cel de al doilea deceniu de după război, dar aspiratia către roman este moștenită din spatiul literaturii interbelice si satisfăcută în mare măsură de literatura română din ultimele două decenii. Orice prozator este, mai înainte de orice, un romancier. Schița și nuvela au suferit o nedreaptă scădere chiar în fata năvalei noii specii. Romanul a cîștigat teren peste tot pentru că a cîstigat si publicul. Cărti cum sînt **Delirul, Cel mai iubit dintre pămînteni, Caloianul, Fiul secetei, Îngerul a strigat, Labirintul. Zăpezile de acum un veac** verifică audienta exceptională a speciei romanului după război atît la scriitori cît si la cititori. Prepararatia teoretică, climatul artistic de dinainte de război a repurtat la cîteva decenii o mare izbîndă. Specia epică inaccesibilă în formele ei majore si complexe a fost integrată literaturii române prin productii de exceptie.

Imperialismul romanului a dus si la încetățenirea romanului ciclic, pînă acum o pasăre rară în proza românească, si la o adevărată resurecție a romanului istoric. Specie gustată de marele public, dar mai ales în ipostaze de joasă calitate, ca reconstituire si conceptie artistică, romanul istoric trăieste în ultimele decenii o revizuire a posibilităților. Este vorba mai întîi de scoaterea din simplificatul cadru țărănist a romanului românesc medieval pe care autori cu o mai bună priză la documente și la interpretarea lor ni-l restituie în adevărata lui haină. Saltul de viziune istorică este adesea dublat și de reusitele literare ca în seria romanelor semnate de Mihail Diaconescu. Un alt efort cu totul remarcabil de modernizare a viziunii se petrece cu romanele inspirate de societatea românească a secolului trecut, unde se refuză simplificările rollerizante si golirea istoriei de personalităti si substantă specifică. Un roman ca **Rug si flacără** de Eugen Uricaru probează noua disponibilitate a romanului românesc. Un loc aparte îl ocupă în acest sens ciclul lui Paul Anghel, **Zăpezile de acum un veac**, vastă reconstituire istorică, de eruditie si finete artistică, a României angajată în războiul pentru Independentă din 1877. Acest ciclu reprezintă alături de **Un om între oameni** una din cele mai îndrăznete si însemnate tentative ale romanului istoric românesc. În sfîrșit, trebuie spus că perspectiva asupra literaturii române este mai largă. Dacă cele două puncte de sustinere ale istoriei literare românesti erau pînă acum fixate în momentul junimist si cel interbelic, istoriografia literară românească i-a mai adăugat unul : secolul de aur al literaturii române, secolul XVII—XVIII, cu strălucita lui pleiadă de cărturari si scriitori. Fizionomia modernă a literaturii scrisă de Costin, Cantacuzino, Dosoftei, Ivireanu, Cantemir a fost pentru prima dată pusă în lumină acum de cercetători si analisti cu viziune și instrumente interdisciplinare ca Dan Zamfirescu, Virgil Cândea, Dan Horia Mazilu, Antonie Plămădeală, Alexandru Duțu. Literatura română încetează să mai fie veche, ea demonstrîndu-și, sub condeiul lor, modernitatea. Iar datorită lor casa literaturii române s-a mărit, bolta ei fiind mai vastă, adîncimea în trecutul cărturăresc mai mare. Este și acesta unul din cîstigurile incontestabile ale ultimilor douăzeci de ani de literatură.

M. Ungheanu

Convergența generațiilor literare este o puternică realitate ușor de constatat pentru cine dorește s-o vadă. Indiferent de declarațiile de început, de manifeste literare juvenile, cei veniți în literatură stabilesc o relație cordială prin dezideratul nescris, dar trăit de orice literat adevărat : aspirația către valoare. Convergența generațiilor se verifică în faptul că toate generațiile literare sînt producătoare de valori durabile. Ultimii 40 de ani de literatură atestă aici acest adevăr. O generație literară în afara valorii nu există. Ceea ce asigură unitatea de acțiune și de orientare a literaturii române de la antebelicii Sadoveanu și Arghezi, care au scris și după război, și ultimii debutanți, este regula nescrisă a dezideratului valorii, care este o noțiune complexă și nu se referă numai la valoarea estetică. O operă valoroasă este o operă care durează, iar o operă care durează întrunește adeziuni care depășesc contextul apariției. Orice scriitor dorește să întrunească sufragiile contemporanilor, ca și pe acelea ale posterității. În această năzuință comună a scriitorilor stă convergența generațiilor literare. Un bilanț al ultimilor 40 de ani de literatură exemplifică edificator colaborarea dincolo de vîrstă a tuturor scriitorilor.

Deschiderea spre lume

Problema traducerilor reflectă gradul de maturitate și deschiderea culturilor naționale spre universalitate. Aparținînd unei spiritualități cu vocație general-umană poporul român a cultivat încă de la începuturile sale operele din patrimoniul universal, pe care le-a studiat mai întîi în original, sau în versiuni cu autoritate echivalentă (slavone sau latinești), iar apoi le-a transpus în limba sa. Efortul a trei secole de căutări a culminat în opera fundamentală care este **Biblia** lui Șerban Cantacuzino, un monument de limbă fără de care nu ne putem închipui lucrările originale din perioada următoare. Iată că traducerea cărților mari nu are doar o semnificație lăturalnică, putem spune că literaturile naționale se nasc în limba proprie numai după ce aceasta și-a probat virtuțile prin mlădiere și nuanțare în contact cu alte idiomuri. Ca să nu părem ostentativi, nu vom exemplifica prin cazurile atît de evidente din antichitatea clasică, știind că problema originalității se punea pentru omul de demult numai în cazurile de boală a spiritului (pentru greci, originalul era „idiota“ !). Cu toate acestea, evidențiem împrejurarea că marile națiuni ale Europei moderne și-au început perioadele de înflorire ale culturilor lor naționale prin traduceri. Cazul lui Luther este bine cunoscut pentru nemți, tot așa versiunea „King James“ pentru britanici, și aș vrea să întîlnesc un scriitor englez care să declare că nu o cunoaște. Pare că însăși limba engleză nu există fără această traducere. Un rol fundamental are o traducere pentru ecloziunea marii literaturi din secolul al XIX-lea la ruși, de la Gogol la Dostoievski și Tolstoi. Este vorba de **Filocalia** lui Paisie Velicikovski, întreprinsă sub semnul experienței lui moldovenești. Va trebui odată studiat cît de mult datorează problematica spirituală și vigoarea limbii din opera lui Dostoievski și Tolstoi acestui mare deschizător de orizonturi spirituale (mărturiile există în chiar textul lor). Literatura noastră a urmat același curs, și trebuie să spunem că [illegible] conștiinței naționale, la începuturile epocii moderne, a coincis cu dorința de cunoaștere prin traduceri. Ele reprezintă un semn de putere, de manifestare a energiei naționale, cînd vrei să te întărești și mai mult, prin studiu și experiență directă a marilor cărți ale lumii. A traduce nu înseamnă a face acte de complezență față de străinătate, ci este un act de necesitate internă, care nu poate fi suplinit prin nimic altceva. Iubirea adevărată a propriului neam se manifestă prin strădania de a-i pune la îndemînă, atît în original, cît și în traduceri, a-l ajuta deci să cunoască cele mai importante cărți ale lumii, cele care dau noblețe atît simțirii, cît și cugetului omenesc. Orgoliul se manifestă în acest caz prin cunoaștere, iar nu prin retragere obtuză în carapacea propriei stupidități. Atunci cînd conștiința românească lua din nou în posesie ideea națională, printr-un act de o mare vigoare și energie sufletească, după mișcarea lui Tudor Vladimirescu, — să nu uităm că Heliade îndeamnă la afirmarea scrisului propriu, și tipărește în același timp, în toate revistele sale, cele mai multe traduceri din literaturile europene. Curentul acesta a continuat de-a lungul unui secol și s-a adîncit între cele două războaie, cînd au apărut o serie de traduceri fundamentale. Este interesant de notat că cele mai importante traduceri făcute între cele două războaie sînt cele din domeniul filozofiei, atît al celei clasice, cît și moderne. Precursoarele marilor ediții actuale trebuie căutate cu cîteva decenii în urmă, cînd **Dialogurile** lui Platon au apărut într-o serie realizată de St. Bezdechi, iar „Colecția marilor filosofi“, publicată de „Societatea română de filosofie“, sub îngrijirea lui N. Bagdasar, a tipărit **Poemul Naturii** al lui Lucrețiu și **Cercetări asupra intelectului omenesc** de Hume și **Principiile cunoștinței omenești** ale lui George Berkeley, o carte fundamentală, tradusă de S. Căteanu (noi am consultat numai ediția a II-a, care este din 1938). Puține culturi din lume se pot lăuda cu traduceri kantiene atît de ample și de exacte cum sînt cele trei „Critici“, a căror publicare a început în 1930 la „Casa școalelor“, — după ce în 1929 apăruse și **Întemeierea metafizicei moravurilor.** Este de asemenea interesant de notat că în acei ani au apărut și echivalențe ale unor opere fundamentale din domenii oarecum „speciale“, ce reflectă însă dorința de a gîndi realitatea românească în termeni universali. „Asociația economiștilor din România“ tipărea în 1935, sub titlul **Opiniuni Monetare** o culegere de texte fundamentale, cuprinzînd celebrul **Bullion Report,** precum și studiul lui David Ricardo. **The High Price of Bullion...,** în traducere de Ștefan I. Dumitrescu.

Am dat aceste exemple disparate numai pentru a sugera vocația culturii române de deschidere spre lume, tocmai din nevoia de afirmare a identității proprii, care nu se precizează decît în raport cu opere mari. Desigur, trăsăturile istorice ale unei epoci configurează și modul de receptare a literaturii universale. După cel de al doilea mare război s-au precizat anumite tendințe. În primii ani a fost vorba de o masivă prezență a cărții englezești și americane, cu suprinzător de bune titluri (acum apare prima versiune a romanului lui Hemingway, **For Whom the Bell Tolls,** cu titlul **Cui îi bate ceasul,** precum și cărți franțuzești de ziaristică „la zi“, cum este Genevieve Tabouis, **Ils l'ont appelee Cassandre**, care în 1946 cunoștea deja ediția a doua, cu titlul „De la Liga Națiunilor spre San Francisco“, Editura Modernă). Perioadele mai dificile care au urmat au însemnat însă, în mod paradoxal, un mod de exploatare majoră a posibilului, cu apariții „definitive“, de o excepțională ținută științifică și literară. Apar acum serii cvasi-complete din marii clasici ruși, îndeosebi literatura realistă, de la Pușkin, Gogol, Turgheniev, Tolstoi și Cehov pînă, în cele din urmă, la Dostoievski, din care avem acum o serie în unsprezece volume, mult mai recentă (se continua astfel o preferință mai veche la noi, îndeosebi în cercul **Vieții Românești,** unde literatura rusă era la mare cinste, iar „Cugetarea“ lui Georgescu-Delafras tipărise „Crimă și pedeapsă“, în versiunea Ion Pas, în anul 1939). Se traduc în „obsedantul deceniu“ realiștii și naturaliștii din toate marile literaturi europene, clasici englezi și francezi, ceea ce a însemnat o bună școală pentru public, dînd un sentiment al valorii pe care nu-l puteau aliena criticii interesați ai acelui moment. Editura Științifică și Editura Academiei publică acum opere filozofice ale antichității clasice, în ediții care nu vor putea fi repetate prea curînd, cum sînt **Metafizica** lui Aristotel (trad. Șt. Bezdechi) și **Organonul** (trad. Mircea Florian), mai apoi Diogenes Laertios, **Despre viețile și doctrinele filozofilor** (trad. C.I. Balmus, Ed. Academiei, 1963). În 1955 apare **Faust** în traducerea lui Lucian Blaga, o versiune unică, iar în același an Tudor Vianu realizează o echivalență din altă mare operă goetheeană, **Poezie și adevăr.** În 1956 apare primul volum din seria de **Opere** de Shakespeare, de asemenea cu semnături prestigioase ale traducerilor.

La sfîrșitul anilor '60, procesul se diversifică și se adîncește, cu o mai pronunțată vocație a sintezelor. Încep să apară opere critice, un alt mod de a gîndi opera literară. Îmi aduc aminte ce revoluție adevărată părea să inaugureze publicarea cărții lui Erich Auerbach, **Mimesis,** la Editura pentru literatură universală, și cred că nu greșesc afirmînd că reprezintă primul titlu care anunța seria critică de la „Univers“, de mai tîrziu, una din colecțiile care în anii noștri este emblematică pentru continuarea inițiativelor de traducere a gîndirii critice europene. Editura „Univers“ publică **Estetica** lui Croce în 1971, iar în 1972, **Poezia** ; în 1974 dă la iveală **Estetica** lui Nicolai Hartmann, în traducerea lui Constantin Floru (importante sînt și alte inițiative, cum ar fi realizarea traducerii **Operelor minore** ale lui Dante, în 1971, și **Scienza Nouva** a lui Vico, apărută în traducerea Ninei Facon în 1972). Mai aproape de momentul actual constatăm reluarea unor proiecte, în versiuni și ediții mai complete, cum ar fi seria monumentală **Shakespeare,** în 1982, sub îngrijirea lui Leon D. Levițchi, precum și a unei traduceri din **Faust,** în „anul Goethe“, întreprinsă de Ștefan Aug. Doinaș. Sînt titluri indiscutabil prestigioase, care dau originalitate anilor noștri și vor reprezenta un prilej de mîndrie pentru viitor, cu atît mai mult cu cît problema traducerilor capătă acum o formulare specială.

Aurel-Dragoș Munteanu

Desene de Sabin Stefănuță

Gînduri despre reportaj

Resurecția reportajului după 1944 a fost pusă exclusiv în seama unei comenzi sociale : creația literară trebuia să-și declare acordul la direcțiile politice ale noii orînduiri. Timpul nu voia să aibă răbdare și cum reportajul putea structural să primească temele dislocate de noua realitate (romanul era greu de scris, reclama o gestație îndelungată) a fost decretat gen al zilei, devenind „strada mare“ pe care atît scriitorii care își începuseră cariera între cele două războaie cît și debutanții, urmau să treacă, cu arme și cu bagaje, de partea cealaltă a baricadelor. De scris nu s-a scris niciodată dar de gîndit s-a gîndit totdeauna că „a practica reportaj“ în vremurile acelea însemna, de fapt, o adeziune, calitatea artistică fiind absolut neînsemnată în comparație cu prezența unei semnături pe o pagină de ziar. Prin ceața nespulberată încă a ultimelor bombardamente, a suferinței crîncene și a sărăciei cu lustru, — orizontul vieții era prea tulbure și reticența lumii prea vie pentru ca reportajul — afișat brusc de toate publicațiile vremii — să nu fie privit cu neîncredere literară, tratat doar ca mijloc de propagandă, nedesprins de lozincile timpului. Oricît de frenetice au fost chemările reporterilor — brigadieri de la Salva-Vișeu și Agnita-Botorca, atestatul literar li s-a conferit mai tîrziu, entuziasmul lor fiind bănuit de coloratură... ideologică. Ne vine să rîdem AZI, nu-i așa ? Dar la sfîrșitul deceniului cinci „marii mohicani“ ai literaturii dintre cele două războaie erau departe de a se fi hotărît să „vorbească“, adevărata victorie dobîndindu-se abia cînd Blaga — în „Steaua“ și Călinescu în „Contemporanul“ confirmaseră cu prestigiul lor existența noii literaturi. Dar nuanța „istorică“ s-a păstrat. În ciuda unor succese reale și a faptului că reportajul a fost practicat de aproape toate numele „bune“ ale scrisului românesc, el a fost, și uneori mai este și astăzi, — suspectat, bănuit de oportunism (un compromis al literaturii cu timpul, un mod amendabil de a măguli realitatea exaltîndu-i doar biruințele, pentru dobîndirea de facilități). Că a fost și așa, și că este și acum cîteodată, o dovedește numărul foarte mare de „inflamați“ care pătrund sub patronajul reportajului în reviste și în cărțile tipărite de edituri. Dar după patru decenii de istorie literară problema reportajului literar trebuie pusă altfel.

E momentul, într-adevăr, azi, dintr-o perspectivă suficient de încăpătoare, să ne întrebăm dacă resurecția reportajului după 1944 n-a avut și o motivație **literară**, intimă, o necesitate organică de înnoire a temelor și a mijloacelor de exprimare într-un moment cînd romanul își consumase deja apogeul (petrecut între cele două războaie) dînd semne vizibile de oboseală și declin. (Foarte util ca mijloc de propagandă, „Mitrea Cocor“ era departe de „forma“ marilor scrieri istorice ale lui Mihail Sadoveanu, iar Rebreanu era, în 1944, deja mut). În mod ciudat, oboseala literaturii este, și ea, biologică, se vede, cere puncte de sprijin, incapabilă a mai purta cu pregnanță realitatea, apelează la cîrji, șchioapătă și se poticnește prea anemică să mai controleze mecanismul creației — arcul scapă, sare, declanșînd un limbaj fără acoperire artistică, o cantitate uriașă de vorbe în care realitatea se îneacă și semnificațiile se duc la fund. A rosti un discurs despre realitate nu înseamnă a crea o realitate prin literatură, oricît n-ar voi scriitorii să recunoască acest adevăr ! Încît, revenind la problemele reportajului literar, nu doar politic ci și estetic, proza de după 1944 era obligată să renunțe la vechile sale trame, — uzate, îndepărtate artistic de realitate, printr-o sleire a capacității de creație. O înnoire se aștepta, deci, oricum. Că este așa, o dovedește receptarea absolut formidabilă a reportajelor lui Bogza și Brunea-Fox aclamați, și unul și celălalt, fără ezitare ca... prozatori. Se poate vorbi, deci, despre o coincidență între „primenirea istorică“ și „primenirea literaturii“, marile transformări sociale de după război oferindu-se de la sine ca teme, pătrunzînd cu facilitate în texte care puteau exista doar numindu-le, bruscînd atenția cititorilor prin noutate, prin franchețe, printr-un anume „primitivism“. Că atmosfera culturală de după război a facilitat explozia reportajului este adevărat, dar reportajul aștepta LITERAR o asemenea benefică întîmplare și cine va avea răbdare să scoată din adîncul uitării și al ziarelor prăfuite paginile de reportaj (nu toate !) publicate după 1944 va constata, citindu-le fără prejudecată, că au o vigoare care rezistă prin vreme, că sînt vii și tușante, proaspete și nefestiviste, numind o realitate care nu cerea și nici nu putea să fie „înfrumusețată“, violentînd prin chiar noutatea ei. Mult mai tîrziu și mult mai aproape de noi, reportajul literar și-a creat o falangă idilică și cu toate că au fost mulți „eroi“ care au încercat să meargă pe vechile drumuri, falsul s-a simțit și genul a fost amendat, împins spre uitare ce-i drept, și de apariția la orizontul creației literare a primelor mari romane aparținînd epocii socialiste și care ușurau întrebarea dacă — idilic și mereu „de duminică“ — reportajul mai este literatură sau nu ?! Dar revenirea romanului în fruntea competiției literare, capacitatea sa de acomodare cu noua realitate s-a făcut, în mod cu totul surprinzător, păstrînd tradiția reportajului, noile generații literare (prin scriitori de excepție). Preda și Barbu dintre „bătrîni“. Bănulescu, D.R. Popescu, Fănuș Neagu, Buzura — din generația de mijloc, practicîndu-l concomitent cu romanul, proza scurtă sau povestirea, reconfirmîndu-i calitățile literare în pagini memorabile. („Imposibila întoarcere“ și „Viața ca o pradă“ sînt, alături de nuvele și „Moromeții“, cele mai izbutite creații ale lui Preda, după cum „Cel mai iubit dintre pămînteni“ nu se desparte, nici el, de reportaj). În tot cazul, în anii de atunci și în succesele literare de atunci își are rădăcinile „noul val“ al reportajului literar, facilitat enorm de superba deschidere politică din anii șaizeci, care a fost și o deschidere culturală, o epocă de creație căreia îi datorăm cele mai importante valori ale literaturii de azi. Ilustrat de cărți foarte bune, destul de bune pentru ca autorii lor, doar reporteri, să fie considerați... scriitori, reportajul a cîștigat simțitor prin tînăra generație care fără să trădeze pactul genului cu realitatea, inovează estetic mai mult decît genurile „tradiționale“ ale prozei, plasîndu-se ca modernitate, înaintea multor romane care, în mod vizibil, dau, iarăși, semne de oboseală, divagînd despre o realitate pe care nu mai pot s-o numească, diluîndu-i reperele în discurs. În orice caz : prin Cornel Nistorescu, Ion Longin Popescu, Areta Sandru, Pavel Perfil, cartea de reportaj tipărită astăzi în România intră în orice selecție literară, dublîndu-și valoarea sa de comandă socială „urgentă“, prin acea de înnoire estetică.

Sânziana Pop

Marea noastră sărbătoare națională

Urmare din pag. 1

Revoluția de eliberare socială și națională, antifascistă și antiimperialistă a produs mutații profunde nu numai în relieful economic al țării ci și pe verticala numită om și umanitate. Exercițiul și climatul însuși al libertății au dobîndit în ultimele două decenii substanța vie a realității și se manifestă printr-un întreg șir de instituții ale democrației care au transformat statul român într-un stat al democrației muncitorești. Situate într-un larg orizont al manifestării plenare a tuturor aptitudinilor de muncă și de creație, știința, literatura și arta au devenit factori reali de progres și civilizație, transformîndu-se într-o lume a valorilor care acționează pentru afirmarea liberă, neîngrădită a personalității, a conștiinței omului nou, înaintat. De aici și emanația, puterea de cuprindere a spiritului revoluționar, creator, forța de a se manifesta a tuturor talentelor, puterea de a te exprima prin gîndire, prin muncă și creație, în slujba patriei și a poporului tău, pentru sporirea zestrei sale de frumuseți. Este o optică aceasta, momentul ei inaugural îl reprezintă Congresul al IX-lea iar substanța și întreaga sa putere de a releva nebănuitele lumi și energii ale existenței prin muncă și prin creație stă în opera teoretică și practică a secretarului general al partidului nostru, președintele țării, tovarășul Nicolae Ceaușescu.

Vigoarea întreagă și amplitudinea deosebită a fenomenului cultural și artistic românesc emană de la cutezanța de spirit și de la patriotismul ardent al acestei opere ce se constituie ea însăși într-un act de istorie pe cît de relevantă și tulburătoare în articulațiile sale la zi, teoretice și practice, pe atît de prospectivă și generoasă în ceea ce privește grandoarea și profunzimea construirii unei noi societăți și a unui om nou. Se cuprinde în sfera ei însăși realitatea și se cuprind mai ales omul concret, omul plenar. El se află programatic în centrul tuturor preocupărilor politicii partidului și statului, el reprezintă figura centrală a tuturor demersurilor politice, economice și sociale, el produce, creează istorie, știință și cultură, rămîne criteriul suprem al valorii, măsura tuturor celor cîte s-au înfăptuit și se vor înfăptui.

Simbolic și cît se poate de explicit, acum, la capătul celor patruzeci de ani, de ziua sa jubiliară, România se prezintă nu numai cun un prezent viu și dinamic ci și cu un viitor strălucit. Inaugurată de însuși președintele țării, expoziția **Dezvoltarea Economică și Socială a României** se constituie într-o adevărată frescă a muncii și gîndirii noastre în libertate, pe calea împlinirii unor opțiuni fundamentale. În cuprinderea sa stă cîmpul real și distinct al viitorului, stă realitatea exponențială a unui nou mod de a fi și considera lumea în interferența sa de cerințe și posibilități. Angrenați tot mai activ în schimburi internaționale de valori, ne aducem — după concepția și viziunea președintelui nostru — și o vie contribuție, atît pe planul ideilor cît și pe acela al acțiunii practice, la soluționarea marilor și complexelor probleme care confruntă omenirea și pun sub semnul întrebării însăși existența pe planetă. Un imperativ al actualității este asigurarea păcii și pentru aceasta România a făcut și face tot ce depinde de ea. Țara noastră nu a avut niciodată atîția prieteni, pe toate continentele, și aceasta explică în bună măsură însăși politica pe care o promovează și prestigiul deosebit de care tovarășul Nicolae Ceaușescu se bucură în lume, arhitect strălucit al noii Românii, erou al țării, personalitate proeminentă a vieții internaționale.

Așadar ; bilanț rodnic, desăvîrșit, realitate și perspectivă, moment de emoție, de grave și înălțătoare gînduri și sentimente, mîndrie și satisfacție, clipe dense și curate, încărcate de omagiul adus înaintașilor, luptei și muncii lor eroice, jertfei tuturor celor ce prin însăși viața lor au insuflat pe mai departe, țării, viață și trăinicie, clipe dense și curate, pline de recunoștință față de partid, față de secretarul său general, momente de cea mai intensă și mai clară expresie a unității noastre de nezdruncinat, a încrederii și optimismului — marea sărbătoare a poporului ne întruchipează cu toate faptele, cu toate izbînzile și toate bucuriile noastre la un loc. Ne sărbătorim un crez, ne sărbătorim o voință, sărbătorim din inimă lumina tricolorului care adie peste inimi.

MONUMENTUL

Urmare din pag. 1

înțeles, că, dacă o fi semănind, este o simplă întîmplare. Dar ea a rămas cu credința că pe copilul ei l-a avut în vedere ăl de-a ridicat statuia. De atunci, vine mereu duminicile să stea de vorbă cu băiatul ei. Chiar dacă el n-o mai aude. Biata femeie !“

Am privit-o îndelung. Nu părea tristă : cel mult resemnată. Privea în sus, spre chipul de bronz al soldatului și îl întreba ceva, îi spunea ceva. N-am putut afla ce. Cuvintele ei erau șoptite, ca o taină.

A așezat un buchet de flori la baza soclului, a înfipt alături o lumînare pe care a aprins-o cu grijă; apoi, după ce a mai privit încă o dată lung spre soldat, cu luare aminte, parcă pentru a nu-l uita, s-a îndepărtat ușor, fără grabă, cu pasul lin, parcă ducînd timpul după ea.

O femeie simplă de la țară, îmbătrînită de vreme și de durere, coborînd parcă din Miorița, venise la oraș să-și întîlnească fiul, unul din zecile de mii de eroi ai încleștărilor crîncene semănate cu jertfe, pentru libertatea țării. Venise să-și întîlnească fiul care — în credința ei, în mintea ei adînc rănită de cumplita veste a morții lui — se mutase într-o statuie.

Întîmplarea aceasta poartă în sine semnele unui simbol, ale eternității. Am păstrat-o, de aceea, în spațiile ei de eternitate. Firește, aș fi putut afla numele femeii. Dar, mai mult ca sigur, numele ei cel mai exact este : **O Mamă din România.**

...Am revăzut orășelul nu demult. Statuia este tot acolo. Orășelul s-a schimbat. A devenit oraș. Ritmul străzii a devenit altul, mult mai trepidant. Cîteva fabrici, înălțate în acești ultimi ani, i-au dat o nouă viață. Numeroasele blocuri noi i-au îndepărtat în mare parte aerul patriarhal. M-am apropiat cu emoție de statuie. O statuie oarecare. Un ostaș simbolic, fără nimic eroic în atitudinea în care l-a imaginat artistul. Parcă ostașul i-ar fi pozat sculptorului pentru o statuie a modestiei. Dar, oare, nu așa sînt eroii ?

Blocurile noi, frumoase, par un fel de cunună albă, în jurul statuii. Altfel de monumente. Înălțate de oameni pentru oameni. Și, totdoată, un omagiu adus jertfei ostașului din statuie. Fiindcă el pentru țară și pentru oameni a urcat, acolo sus, în bronz. Așteptîndu-și mama să vină. Iar ea poate a plecat deja, demult, să-l caute în altă parte și să-i fie mai aproape.

Multe sînt, așadar, gîndurile, sentimentele, amintirile ce s-au născut sub tîmpla acelei zile de august. Multe sînt omagiile ce i se pot aduce ; pe care i le aducem cu solemnitatea sufletelor și demnitatea conștiințelor. În numele lor am socotit potrivit să evoc întîmplarea de mai sus, prin care o mamă și fiul ei, care și-a dăruit viața pentru libertatea patriei, urcau în mit, în acea după amiază de vară. Prin dialogul acela liniștit în care cuvintele de taină ale mamei alunecau lin către bronzul statuii în care ea credea — și nu se înșela — că-și aflase fiul.

Da, el era acolo !

Cartea de căpătîi

Urmare din pag. 1

Este nespus de multă frumusețe și măreție în gestul către care ne îndeamnă secretarul general al partidului nostru, ca în această epocă care schimbă înfățișarea țării noastre și destinul ei însorit, să ne aplecăm cu sete de cunoaștere față de trecut, cu respect și recunoștință față de jertfele înaintașilor, cu admirație față de mărețele lor opere și înfăptuiri. Astăzi, Epoca Nicolae Ceaușescu înscrie printre multiplele ei semnificații nepieritoare și pe aceea de a fi epoca redobîndirii sentimentului apartenenței noastre la un trecut cu care ne putem mîndri, al afirmării marilor adevăruri — epoca în care cartea de istorie a devenit, așa cum visa Bălcescu, „Cartea de căpătîi“ din cuprinsul căreia învățăm să prețuim moștenirea lăsată de înaintași, să ne iubim mai mult patria, să luptăm pentru înălțarea ei, să fim uniți în jurul stindardului tricolor și al stegarului viitorului nostru comunist, tovarășul NICOLAE CEAUȘESCU.

1944 • 23 AUGUST • 1984

Marile însemne de gînd și faptă ale Epocii Nicolae Ceaușescu

Există în istoria unui popor momente, perioade de timp care-l urcă pe culmi de glorie și eroism, catapultîndu-l în interesul general al celorlalte națiuni, opere ce dau dimensiunea exactă a forței sale de creație, menite să înfrunte veacurile, spre admirația tuturor. Un astfel de moment, o astfel de perioadă trăim noi, românii, de aproape două decenii, mai exact spus de 19 ani, de cind în fruntea noastră și a țării se află cel mai iubit fiu al poporului român, tovarășul Nicolae Ceaușescu. Niciodată țara, în istoria sa multimilenară, n-a fost mai bogată, mai mîndră, mai frumoasă ca pînă acum ; niciodată, ca pînă în acest pisc de istorie nouă, nu s-au înălțat asemenea edificii, adevărate opere, cutezătoare ctitorii, pe care istoria le va păstra în cea mai curată filă a sa de nestinsă memorie.

Cuvintele se vor — și merită a fi — sărbătorești. Dar oricît de sclipitoare, ele nu se pot scutura de haina de lucru cu care au însoțit, în toți acești 19 ani, marile construcții, reflectînd momente de înaltă pildă muncitorească și de conștiință, secvențe de eroism cotidian, efortul unui popor de a se depăși pe sine însuși, în atingerea celui mai înalt ideal, făurirea socialismului și comunismului. Să privim în adîncimea acestui timp, descifrînd fapte, idei, sentimente, care se așează temeinic în trăinicia operelor ctitorite.

N-aș vrea să trimit, cu orice preț, gîndul către cele mai spectaculoase ctitorii. Dar tot ceea ce s-a construit în epoca de puternică înflorire socialistă în care avem fericirea să trăim — „Epoca Nicolae Ceaușescu“ — cuprinde, în egală măsură, eroismul și modestia, hărnicia și inteligența, firescul și spectaculosul. Fie că ne-am referi la modesta microhidrocentrală dintr-un sătuc de munte ori la marea uzină electrică de la Anina ce va funcționa pe bază de șisturi bituminoase, la superbele construcții edilitare din mai toate orașele țării ori la miile și milioanele de hectare de pămînt supuse înnobilării — calitățile enunțate cu o clipă mai devreme sînt, rămîn însușiri esențiale ale acestui timp.

Pentru că epoca pe care cu îndreptățită mîndrie o numim „Epoca Nicolae Ceaușescu“ înscrie între bornele sale distincte o perioadă de timp definită inconfundabil tocmai prin ideea de construcție. Nicicînd în istoria țării — dar totdeauna cu o bază trainică în această istorie — șantierul nu s-a impus mai pregnant ca astăzi. Orice izbîndă, orice schimbare, toate victoriile noastre au fost, mai întîi, șantier. Șantiere care au crescut prin oameni, șantiere care au crescut oameni.

Partidul, noua orînduire au pus la baza întregii evoluții sociale dezvoltarea unei industrii puternice, capabilă să susțină întregul eșafodaj de gînd și faptă al socialismului. Un principiu teoretic, cu excepționale implicații în toate sferele vieții politice, economice și sociale — a cărui elaborare de o manieră nouă, originală și promovare susținută le datorăm tovarășului Nicolae Ceaușescu — este cel al realizării unei cît mai depline concordanțe între forțele de producție și relațiile de producție, asigurîndu-se astfel industriei socialiste, întregii noastre evoluții, prioritatea factorilor intensivi ai dezvoltării. Harta țării, peisajul economic al realității prezintă, în semn de elocventă dovadă, siluetele decupate pe cerul privirii a numeroase uzine și fabrici, mii și mii de întreprinderi, în care se plămădește bunăstarea noastră de azi și de mîine.

O bunăstare pe care o deslușim, limpede și expresiv, fie și numai în ceea ce privește fața nouă a satelor și orașelor patriei. S-a construit în ritmuri care impresionează mapamondul, într-o manieră modernă, dar originală (păstrînd legătura cu tradiția) în care confortul constituie unul din criteriile esențiale. Din Capitală — practic un oraș înnoit, în care noul centru civic se prefigurează ca un grandios proiect pentru viitorul imediat — și pînă în cel mai mărunt punct de rostire românească, sticla și cimentul și aluminiul alcătuiesc întruchipări lîngă care imaginația rămîne fără schele.

Doar în om, în construcția umană s-au mai făcut asemenea investiții, s-au mai obținut asemenea victorii. De altfel, tovarășul Nicolae Ceaușescu preciza : **„Formarea omului nou, constructor conștient al celei mai drepte orînduiri sociale, constituie cea mai mare și mai complexă sarcină, cea mai nobilă răspundere, îndatorirea revoluționară de onoare a partidului nostru comunist“.** Departe de a fi o operă încheiată — proces rămas totdeauna perfectibil — chipul omului nou este totuși unul apropiat, cunoscut din fabrici și de pe ogoare, din amfiteatrele școlii ori din laboratoarele științei, din imediata noastră realitate. El este — în procesul de care vorbeam — adeseori (și din ce în ce mai pregnant) eroul trudei noastre literar-artistice.

Să luăm, totuși, cîteva exemple. Și să ne oprim, de pildă, la **Întreprinderea de aluminiu din Slatina, județul Olt**, despre care Matei Fira, secretarul comitetului de partid, îmi spunea că „se leagă de numele tovarășului Nicolae Ceaușescu, precum România de Carpați și Dunăre“. De mai mult timp, această unitate trece drept un obiectiv obișnuit pe harta economică a patriei. Și totuși... Nu stă la îndemîna oricui să producă aluminiu. Și dacă atunci, la înființare, România era a 26-a țară producătoare de aluminiu, astăzi întreprinderea din Slatina a devenit cea mai mare uzină de profil din Europa și a 5-a din lume. Aluminiștii slătineni au învățat să stăpînească greutatea celui mai ușor metal, atingînd performanța în puritate — în muncă, în viață — de 99,99 la sută. Pentru rezultatele muncii lor, ei au primit, ani la rînd, înalte distincții, între care Ordinul Muncii clasa I, Steaua Republicii Socialiste România clasa I, titlul de Erou al Muncii Socialiste.

Dar să luăm și un alt exemplu. Să privim împreună harta rutieră a țării. Vom sesiza acolo un indicativ nou : DN7C ; adică drumul național 7C, ceea ce reprezintă, de fapt, noua cale rutieră dintre Muntenia și Transilvania — **Transfăgărășanul**, acest „drum monumental“, cum l-a caracterizat secretarul general al partidului, tovarășul Nicolae Ceaușescu. Dăltuit în cremenea munților, Transfăgărășanul numără 91,5 km., are peste 800 de curbe și atinge cea mai mare altitudine, 2.045 de metri, trecînd totodată prin cel mai lung tunel din țară, 887 de metri, situat la cea mai mare înălțime, 2.042 de metri. Sînt, toate acestea, performanțe tehnice și economice de maximă valoare. Dar Transfăgărășanul se constituie, pe lîngă importanța sa economică, într-o lucrare cu putere de simbol pentru cutezanța gîndului și faptei românești, într-o epocă atît de densă în înfăptuiri.

O altă operă — complexă, monumentală — menită să ratifice stadiul înalt atins de creația tehnico-științifică românească — operă realizată din inițiativa personală și sub directa îndrumare a tovarășului Nicolae Ceaușescu — este metroul bucureștean, a cărui primă magistrală (25,1 km., 16 stații, 2 depouri) funcționează ireproșabil, legînd rapid marile platforme industriale cu noile cartiere de locuințe. Alte tronsoane — proiectat exact și realizat concret, minuțios — se vor alătura în curînd metroului, făcînd din el cel mai puternic bulevard al Capitalei noastre.

Opera capabilă să dea însă adevărata măsură a hărniciei și talentului poporului nostru este, rămîne, cu siguranță, **Canalul Dunăre — Marea Neagră**. Expresie elocventă a inteligenței și creativității românești, canalul se înscrie drept cea mai reprezentativă construcție între marile ctitorii ale „Epocii Nicolae Ceaușescu“. De altfel, însuși secretarul general al partidului, tovarășul Nicolae Ceaușescu, aprecia în Cuvîntarea rostită la marea adunare populară de la Agigea, cu prilejul inaugurării : **„Vor trece decenii, secole, milenii și multe din construcțiile de astăzi — și întreprinderi, și locuințe, și altele — vor fi, fără îndoială, refăcute pe o bază nouă. Dar peste secole și milenii, această nouă magistrală va rămîne permanent ca o mărturie vie a forței și capacității creatoare a poporului român, a societății noastre socialiste, a generației noastre care am schimbat cursul Dunării, creîndu-i o nouă cale care va dăinui cît timp va dăinui planeta noastră“.**

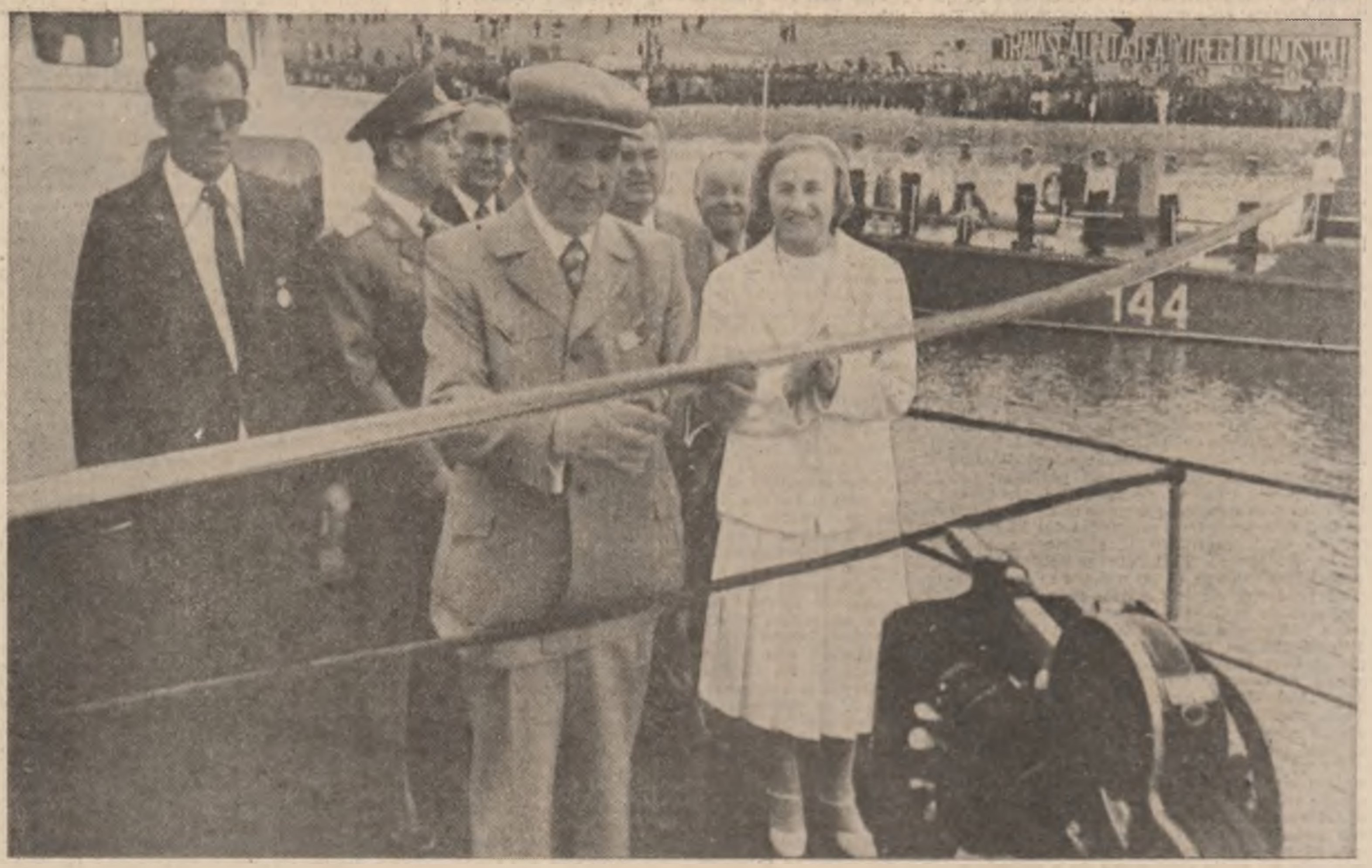

Nu asupra detaliilor tehnice aș vrea să insist în aceste însemnări — ele se cunosc, le-a aflat tot omul din ziare, de la radio și televizor — deși merită amintit faptul că magistrala albastră românească se numără printre cele mai mari din lume, depășind, cel puțin în privința excavațiilor, vestitele canale Panama și Suez. Aș vrea să subliniez acum ideea că brâncușiana coloană dintre Dunăre și Mare, așezată de-a latul Dobrogei, a constituit un vis de veacuri, care a înfierbîntat mințile multora dintre înaintașii noștri. Visul milenar avea să fie însă transformat în realitate abia în timpul nostru, socialist, devenind posibil ca urmare a amplei perspective revoluționare, deschisă peste țară și oamenii ei de Congresul al IX-lea al partidului, care a adus în fruntea patriei pe cel mai vrednic și clarvăzător fiu al poporului, tovarășul Nicolae Ceaușescu. Cunoscînd ca nimeni altul calitățile poporului român, talentul, hărnicia, capacitatea sa creatoare, secretarul general al partidului a apreciat că nivelul înalt de dezvoltare atins de industria noastră socialistă, de întreaga economie a patriei face pe deplin posibilă înfăptuirea acestui vis, realizarea operei de neasemuită anvergură. Astfel, Plenara C.C. al P.C.R. din 18—19 iunie 1973 hotărăște — la indicația tovarășului Nicolae Ceaușescu — realizarea Complexului hidroenergetic și de transport Dunăre — Marea Neagră. Doi ani mai tîrziu, în toamna anului 1975, construcția canalului începe impetuos.

În toată perioada construcției canalului — începînd cu fazele de proiectare și terminînd cu vizitele de lucru efectuate pe șantier — tovarășul Nicolae Ceaușescu s-a aflat permanent alături de bravii constructori, însuflețindu-i, ajutîndu-i cu sfaturile, îndemnurile și prețioasele sale indicații la temeinica organizare a muncii, la învingerea tuturor greutăților întîmpinate. Constructorii canalului, eroica noastră clasă muncitoare, întreaga națiune și-au urmat neabătut conducătorul — cu fermitate, cu încredere în propriile forțe, cu răspundere comunistă și elan revoluționar.

O contribuție deosebită, esențială și-au adus-o la construcția marelui canal tinerii patriei, constituiți în șantier național, care au realizat, în exclusivitate, un tronson de 10 km. (aflați în zona de creastă, cea mai grea de pe întregul traseu). Peste 46 000 de brigadieri, eșalonați în serii succesive, au excavat un volum de 56 milioane de metri cubi de pămînt, au turnat peste 45 000 de metri cubi de betoane în ziduri de sprijin, efectuînd și circa o jumătate de milion de metri pătrați de protecții de maluri. Și așa cum participarea brigadierilor la realizarea mărețe magistrale albastre este prin ea însăși o dovadă grăitoare a modului în care tineretul înțelege să-și exercite marile răspunderi politice și civice ce-i revin, tot așa fiecare din obiectivele unde muncesc și se formează tinerii zilelor noastre va reprezenta o semnătură de onoare în marea carte a istoriei României.

Realizată într-o vreme cînd în întreaga lume s-au resimțit puternic efectele recesiunii economice, ale crizei energetice și de materii prime, monumentala operă care este Canalul Dunăre — Marea Neagră constituie o nouă și concludentă dovadă a marilor resurse și posibilități de care dispune orînduirea noastră socialistă, a vocației poporului român de construcție pașnică. Sînt elocvente, în acest sens, cuvintele tovarășului Nicolae Ceaușescu rostite la inaugurarea monumentalei opere : **„Ceea ce am realizat — acest canal — stă mărturie a forței și capacității noastre de a înfrînge orice greutăți, de a urca cele mai înalte piscuri ! Și avem ferma convingere că vom ajunge cu succes pe piscurile societății comunismului — societatea cea mai dreaptă și mai umană din lume de pînă acum !“.**

În aceste momente, cînd unul din cele mai îndrăznețe visuri ale poporului nostru s-a împlinit, se cuvine să subliniem încă o dată, cu aleasă bucurie și satisfacție, cu căldură și dragoste, contribuția determinantă, hotărîtoare a tovarășului Nicolae Ceaușescu la edificarea acestei mărețe opere. Se cuvine să omagiem din toată inima și sufletul nostru pe ilustrul conducător, pe marele om de stat, sub conducerea căruia țara noastră, România socialistă, cunoaște cei mai fertili ani, cei mai fructuoși, în toate laturile progresului, din întreaga sa existență multimilenară.

...Retrăind cu ochiul minții harta marilor victorii din aceste ultime două decenii, patriei și temerarilor ei constructori le-am închinat poezia care urmează :

Geografie lirică

Și parcă simți cum saltă
În dans rotund pe valuri
Răsfrînți ca-ntr-o fîntînă
Atîția mii de sori —
Coboară comunismul
Din schițe și din planuri
Cu-ntreaga-arhitectură
De linii și culori.

Și visul prins în faptă
Se-nalță iarăși vis
Să-mpingă mai departe
Al zărilor iris...

La kilometrul vremii
Dintre pămînt și astre
Contururi noi se iscă
Din fiecare pisc
În vasta geografie
A timpurilor noastre.

Ion Andreiță

---

ion văduva poenaru

Istorie

Nu se poate evada din istorie,
Tribunalele ei sînt neiertătoare,
Totdeauna cheamă timpul la bară
Și martor aduce vremea viitoare.

A fost o clipă imensă cît toate
Clipele adunate într-un monument,
Cînd timpul ce respira, în oameni și-n iarbă,
N-a mai putut să fie absent.

Atunci, s-a răsturnat pămîntul din noi,
Cu capul în jos și-o nouă gravitație
A început să funcționeze în inimile noastre,
Clepsidra să aibă o altă pulsație.

Era o conștiință ce urca în soare,
Ce ne atrăgea pe-ale vieții orbite,
Și drumurile toate au început să curgă,
Prin sufletele, din noi, infinite.

În viitor

Orizontul se auzea în piept,
În toate depărtările care-n noi n-au fost,
Se auzea viitorul cuvîntînd la tribună,
Din fîșii de albastru ne făceam adăpost.

Pe baricadele vieții am stat atunci,
Să fie firul de iarbă pînă-n soare
Și-am pictat pe gardurile veșniciei,
Drumurile care duc în depărtare.

Uitați-vă, la mine, tot ce sînt,
E nemărginirea adunată într-o rază,
Sănătatea inimii nu poate fi vîndută,
Inima stă în nemărginire de pază.

Am trecut, în patruzeci de ani,
Peste atîtea nemaivăzute piramide,
Ca să putem ajunge, aici, în viitor,
Cu sentimentele, de nemurire, avide.

Răscruce de dor

Există pe lumea asta lumină,
Pe care noi o numim partid ;
Fără a ști lecția aceasta primordială,
Secunda se face în tine rid.

Dacă n-ar fi fost răscrucea cea mare,
Augustul de n-ar fi fost lumină,
Am fi orbecăit printre nisipuri,
Fata Morgana așteptînd să vină.

Există, există depărtări, pe care,
Le preparăm, uneori, în piept ;
23 August, mereu, mă cheamă,
Mereu, la o răscruce de dor îl aștept.

Eroul luminii

A venit un om, un om prin care
Soarele este mereu mai sfînt,
El e esența acestui neam,
Este eroul acestui pămînt.

Din rădăcini, nu pot să fug,
Să dezertez, nu am cărare ;
Eroul luminii, mereu, mă luminǎ
Și-mi pune sub pași o depărtare.

Sîntem mereu ce n-am fost încă,
Acolo, în zare, în viitor,
Drumul e greu, da-n șaua drumului,
Va sta, cît timpul acest popor.

Azi nu se poate fără-a fi mîine
Și mîine nu e fără prezent,
Un munte nou în față se-nalță,
Se-nalță, în suflet, un monument.

constantin menagache

Augusta pasăre

Cît cosmosul văzului
roata luminată de adînc...
Sub un strat de părinți
e un strat de părinți, cum
la marginea infinitului
e un altul.
Sub un erou găsești
un alt erou. Mai sus, lăstărire.
Sub un strat de frunze
se inspică șarpele, sub el
oul. Astfel deci
e construită pasărea,
din straturi
ca un caiet de țărînă
mereu de reînceput.

Dimineața cuvintelor

Ca un sînge urcat pe schele
cînta o roată
întîrziată în rotire.
Limpede se incrusta dimineața în cuvinte
ca un alfabet
venit din alge cosmice.
Era toamnă,
copt era fructul descătușării,
subt patrie, horeau
bătrînii de calcar alb.
De subt rotativa zilei
treceau cu majuscule-n veșnicie.

horvath dezideriu

Constelații de August

Soarele, răsărit de după gratii de nori
Odată cu strălucirea fierbinte a lui August,
A făcut ca pămîntul acesta mioritic
Să primească culori, să se împlinească
În nuanțele zorilor.
Fața, pînă atunci ascunsă, a pămîntului
Se răcorea în verdele aprins,
Renăscut din sămînța cîmpului.
Turmele își scăldau în voie
Albul de lumină din straiele strămoșești
Pînă în apa vie din constelații.
Chipuri noi de viteji se înmulțeau
Odată cu urcușul drept al rîndurilor noastre
Spre freamătul faptelor
Ce se conturau în gînduri — cutezătoare.
Zorile, parcă nemișcate, stăteau de gardă
Frămîntărilor firești,
Izvorîte din setea înfăptuirilor.
Brațe de oțel se adunau în șiruri ordonate
Să culeagă dulceața așteptată a vieții,
În timp ce Pasărea Măiastră se avînta,
Odată cu noi,
În zborul liber spre fericire.

„23 August 1944 va rămîne veșnic în conștiința poporului, amintirea sa transmițîndu-se din generație în generație ca un simbol strălucit al eroismului maselor populare, al spiritului revoluționar al comuniștilor, al tuturor militanților progresiști din patria noastră".

NICOLAE CEAUȘESCU

O ZI CARE A SCHIMBAT DESTINUL ROMÂNIEI, O ZI CARE A ÎMPLINIT DESTINUL ROMÂNIEI

Partidul Comunist Român – factor de concentrare a energiilor întregii națiuni

23 August : zi devenită sărbătoare națională a poporului român. Este de fapt ziua cînd, în urmă cu patru decenii, întregul popor s-a ridicat la luptă pentru a asigura libertatea și independența patriei, înfăptuirea unor profunde transformări democratice, revoluționare, declanșind revoluția de eliberare socială și națională antifascistă și antiimperialistă, care se înscrie drept una dintre cele mai luminoase pagini din îndelungata istorie a României, un eveniment crucial, generator de profunde mutații în dezvoltarea națiunii noastre.

23 August 1944 a înscris în istorie, cu trăinicia și perenitatea marilor fapte și cu valoarea pe care numai rezultatele majore, de perspectivă, le-o conferă, că rolul de factor de concentrare a tuturor energiilor poporului, de conducător al luptei pentru înfăptuirea obiectivelor antifasciste și antihitleriste, care exprimau, în esență, interesele primordiale ale națiunii, a revenit Partidului Comunist Român.

Integrat organic în larga mișcare patriotică, națională, antihitleristă ce s-a dezvoltat în acei ani, P.C.R. s-a detașat prin superioritatea de concepție strategică și tactică, organizatorică, mobilizatoare, printr-o înțelegere superioară a înseși intereselor naționale vitale pentru asigurarea cărora se purta lupta. Spre deosebire de forțele burgheze din opoziție, care s-au menținut tot timpul într-o atitudine echivocă față de regimul antonescian și au căutat soluții pentru ieșirea din război, împreună cu Antonescu, prin înțelegeri diplomatice cu aliații apuseni, ocolind, multă vreme, Uniunea Sovietică, **esența soluției propusă de la început de P.C.R. consta în ridicarea la luptă a poporului român, cu propriile sale forțe, pentru a-și asigura, în felul acesta, un viitor demn.** Într-o notă alcătuită la 26 iunie 1944, destinată lui Antonescu, Serviciul Special de Informații, care urmărea cu atenție evoluția evenimentelor politice interne, arăta că Iuliu Maniu și Dinu Brătianu erau „convinși că o schimbare în România nu este posibilă decît sub presiunea evenimentelor din afară și mai puțin a mișcării interne. Acesta este nodul gordian al înțelegerii dintre partidele democratice [burgheze — n.n.] și extrema stîngă. Comuniștii urmărind crearea «frontului democratic» ca o organizație de luptă imediată și efectivă împotriva conducerii și politicii actuale de război a României, pe cînd național-țărăniștii și liberalii privesc crearea frontului democratic drept pregătirea unei formule de guvernare la momentul cînd situația internă se va schimba fundamental sub presiunea evenimentelor militare".

În timpul pregătirilor din ultimele zile iulie-august 1944 pentru declanșarea insurecției, la care au participat reprezentanții partidelor din B.N.D. și ai cercurilor palatului, P.C.R. a continuat să fie factorul dinamizator al coaliției largi de forțe create, să promoveze cu fermitate linia acțiunii practice și hotărîte, contracarînd șovăielile liderilor partidelor burgheze, dispuși, pînă în ultimul moment, să tergiverseze în așteptarea unei acțiuni a guvernului antonescian care să scoată țara din război. Oglindind concepția P.C.R., ziarul „România liberă" publica, la 10 august 1944, un editorial în care sublinia : „Blocul partidelor nu-și poate pierde vremea așteptînd ca guvernul Antonescu să fie cîștigat cauzei naționale... Blocul partidelor trebuie deci să lupte peste capul guvernului, împotriva guvernului, adresîndu-se direct națiunii și chemînd-o la rezistență și la luptă".

Liderii forțelor politice ce pregăteau acțiunea de răsturnare a regimului antonescian, de desprindere a României de Germania și de alăturare la Coaliția Națiunilor Unite, preconizaseră ca **ziua H să fie la 26 august 1944.** Așa se explică faptul că 23 August 1944 a început ca o zi de desăvîrșire a pregătirilor. Pe parcurs, datorită precipitării evenimentelor, apariției unor factori favorabili, forțele patriotice naționale au hotărît să devanseze acțiunea, așa încît **23 august 1944 a devenit însăși ziua declanșării actului dezrobitor.**

În dimineața zilei de 23 august, reprezentanții celor patru partide coalizate în Blocul Național Democratic programaseră o nouă întîlnire, într-un apartament din str. Schitu Măgureanu, nr. 19, pentru a hotărî formula guvernului ce urma să preia puterea după arestarea Antoneștilor.

Reprezentanții Partidului Comunist au încercat să-l convingă pe Maniu să accepte soluția unui guvern format de cele patru partide politice, a cărei președinție urma să-i revină chiar lui : liderul național-țărăniștilor a refuzat însă această ofertă, menținîndu-se pe poziția că semnarea armistițiului era o problemă ce trebuia rezolvată de un guvern alcătuit din militari.

Forțele patriotice naționale hotărăsc ca ziua H să fie 23 August

La Palatul regal, în dimineața zilei de 23 august se aflau, în afară de regele Mihai, generalul Constantin Sănătescu, generalul Aurel Aldea, Grigore Niculescu-Buzești, Ioan Mocsony-Stîrcea și alți membri ai echipei de militari și civili implicați în pregătirea arestării lui Antonescu. Telefonul dat de colonelul Davidescu, prin care solicitase, în numele mareșalului, audiență la rege îi alertase pe toți, întrucît se ivise posibilitatea arestării dictatorului mai devreme cu trei zile decît se stabilise de comun acord cu reprezentanții P.C.R. și ai celorlalte partide politice. Numai că „pregătirea tehnică" era insuficientă, deoarece ordinele ce trebuiau executate de unitățile militare din Capitală nu fuseseră date comandanților, de teama de a nu se produce vreo indiscreție. Mai mult încă, fiind într-o zi de miercuri, trupa avea program gospodăresc, ceea ce făcea și mai dificilă alarmarea și punerea în dispozitiv de luptă. Pe de altă parte, dacă Antonescu părăsea Capitala și pleca pe front, arestarea lui ar fi devenit, cu siguranță, mai complicată. Generalul Aldea va mărturisi, ulterior, că la Palat a avut loc „o consfătuire în care s-au analizat motivele pentru care mareșalul Antonescu a cerut audiență Regelui. Noi am întrevăzut trei supoziții : 1. Demisia guvernului, pe care Regele ar fi acceptat-o imediat ; 2. Continuarea războiului, în care caz trebuia să urmeze imediat arestarea mareșalului Antonescu ; 3. Cererea pentru încheierea unui armistițiu, care nu putea fi acceptată decît dacă pregătirea politică a guvernului Antonescu ar fi fost desăvîrșită, iar timpul ar fi permis tratative care să fie terminate înainte de sosirea trupelor ruse la București".

Febra ce domnea la Palatul regal era agravată de veștile pe care generalul Sănătescu le primise în cursul dimineții de la șeful Statului Major al Armatei 4, colonelul Nicolae Dragomir. «Frontul nostru este complet rupt, încă de acum două zile — comunicase, telefonic, colonelul Dragomir. Inamicul înaintează cu blindate într-o breșă de 100 km între Siret și Prut, fără să i se mai poată opune vreo rezistență serioasă : vîrfurile sale blindate se îndreaptă spre Adjud. S-au făcut toate sforțările pentru retragerea spre Sud a celor 10 divizii ale Armatei 4 aflate la vest de Siret. Domnul mareșal, deși a aprobat inițial, după ce a fost la Grupul de armată german a revenit. Germanii încetinesc în mod condamnabil retragerea forțelor române, care sînt, astfel, amenințate să li se taie comunicațiile [...]. I-am spus d-lui mareșal să aibă în vedere numai situația militară și politică a României și în ultimele zile n-a făcut nici o aluzie la consecințele pe care le-ar putea avea actuala situație. **Este cazul să rezolvați imediat această situație cu domnul mareșal. Totul este pregătit. Puteți conta, în momentul militar și politic care se apropie, pe absoluta noastră credință românească».**

Generalul Sănătescu promisese să-l determine pe rege să-l cheme pe Antonescu și „să i se impună a alege între demisie sau semnarea armistițiului".

După cum am arătat, nu a mai fost nevoie de chemarea lui Antonescu la Palat, deoarece el însuși a solicitat o audiență la rege.

Mocsony-Stîrcea s-a îndreptat, ca de obicei cînd trebuia să ia legătura, pe neașteptate, cu reprezentanții ai Partidului comunist, spre casa conspirativă a P.C.R. din strada Armenească nr. 15. Pătrășcanu nu se găsea acolo, dar l-a întîlnit pe Constantin Agiu. Stîrcea l-a informat despre proiectata audiență a lui Antonescu la rege și l-a întrebat dacă P.C.R. era de acord cu devansarea acțiunii stabilite pentru ziua de 26 august. «La ora aceea, în plină zi, noi nu mai aveam de acum legătura [cu conducerea partidului — n.n.] — va relata mai tîrziu, Constantin Agiu. Am găsit, totuși, un mijloc și am întrebat conducerea noastră și a spus un singur cuvînt : **Înainte !**».

În cursul după-amiezii, conducerea P.C.R. a dat dispoziție unei formațiuni de luptă patriotice alcătuită din comuniștii Nicolae Pruncu, Ilie Dinut, Ioan Constantinescu, Nicolae Dumitrescu, Ion Marghioan și Ion Mîrzău să se deplaseze în casa conspirativă din strada dr. Felix nr. 88, gata pregătită pentru a îndeplini, cu orice sacrificii, misiunea ce i se va încredința în evenimentele ce urmau să înceapă. Această formațiune, sub comanda lui Emil Bodnăraș, va prelua sub pază pe membrii guvernului antonescian, după arestarea lor la Palatul regal, transportîndu-i într-o casă conspirativă a P.C.R.

Declanșarea revoluției

Așa cum se stabilise în cursul dimineții, la ora 15.30 are loc audiența lui Mihai Antonescu la rege. Omul nr. 2 al regimului antonescian îl informează pe suveran despre un plan propriu, conceput mai de mult, dar pe care nu-l putuse să-l pună în aplicare abia acum, cînd devenise limpede chiar că „jocul" se apropia de sfîrșit : el consideră că semnarea armistițiului nu mai putea fi tergiversată și se oferă ca în acest scop să plece la Cairo, înarmat cu depline puteri din partea regelui. La întrebarea suveranului dacă mareșalul cunoștea acest proiect și dacă era de acord cu el, Mihai Antonescu a răspuns negativ. De altfel — a ținut el să precizeze — mareșalul Antonescu, trebuind să plece urgent pe front, îl delegase pe el să discute cu regele diversele probleme legate de ieșirea României din război. Vestea că Ion Antonescu își amînase audiența la rege și urma să plece pe front a căzut ca un trăsnet în Palatul regal, regele și consilierii săi neputînd să-și ascundă surprinderea și chiar nemulțumirea. Generalul Sănătescu a telefonat imediat mareșalului rugîndu-l insistent să se prezinte la audiența fixată. Iar regele Mihai l-a invitat pe „Ică" să rămînă la Palat și să participe și el la audiența mareșalului Antonescu.

Ce motive îl determinaseră pe dictatorul Ion Antonescu să contramandeze vizita la Palatul regal ? Potrivit unor izvoare, el ar fi luat această hotărîre în momentul cînd a aflat că liderii partidelor istorice se eschivaseră din nou și nu pregătiseră „scrisoarea de garanție" din care să reiasă că erau de acord cu semnarea armistițiului în condițiile formulate de guvernul sovietic. Este posibil ca atitudinea lui Maniu și Brătianu să fi contribuit la schimbarea hotărîrii lui Antonescu. Factorul fundamental care a determinat intenția sa de a pleca în mod precipitat pe front, au fost știrile pe care tocmai le primise de acolo. Ce se întîmplase de fapt ? La ora 12.00 șeful de Stat Major al Armatei 4, colonelul Nicolae Dragomir, trimisese „la Președinția Consiliului de Miniștri, pentru domnul mareșal Antonescu" un raport curajos în care arăta : „Consider de datoria mea să intervin direct la domnia voastră, cu orice risc, cu toate puterile mele și punînd chezășie toată viața mea închinată pînă acum datoriei către țară, pentru a vă ruga și a vă conjura să ne ajutați să îndreptăm cît de puțin situația tragică din care Armata trebuie încă să mai ajute țara **în momentul cînd puterea militară trebuie să treacă mîna puterii politice** (subl. ns.). Este indispensabil ca fără a întîrzia o clipă, să ne dați ordinul, sau cel puțin dezlegarea de a ordona retragerea generală a Armatei spre țara noastră, de care noi nu ne putem despărți spre a înmulți numărul de victime menit să formeze prețul tributului ce merit pentru obținerea unei dreptăți pe care cei chemați să ne-o dea nu ne-au recunoscut-o niciodată. **Înainte de a ne lua răspunderi proprii, așteptăm răspunsul domniei voastre, care nu trebuie să întîrzie nici un moment, pentru salvarea Armatei și ajutorarea țării**" (subl. ns.). Raportul colonelului Dragomir — mai ales avertismentul abia voalat din final — trebuie să-l fi convins pe Antonescu că se afla în fața unei crize în care avea de înfruntat însăși conducerea Armatei, iar acest fapt îl determinase să urgenteze plecarea pe front.

Lăsîndu-se convins de generalul Sănătescu, la ora 16.05 Antonescu s-a prezentat la Palatul regal. Era extrem de nervos. S-a împiedicat de covorul de la intrare, fiind pe punctul de a cădea. Pe un ton răstit, parcă anume ales pentru a-i avertiza pe cei de la palat că nu era într-o dispoziție prea bună, l-a întrebat pe aghiotantul regal, colonelul Emilian Ionescu, care îi ieșise în întîmpinare : — «Ce face regele ? Ce este pe aici ?». A fost condus, împreună cu Mihai Antonescu, în „salonul galben", unde după scurt timp a intrat și regele, însoțit de generalul Sănătescu.

Înțelegînd că Antonescu nu era dispus să încheie **imediat și fără înștiințarea germanilor** armistițiu cu Aliații, regele i-a cerut să-și prezinte demisia. A urmat un adevărat acces de furie din partea dictatorului, fapt ce i-a oferit regelui posibilitatea să se retragă în sufragerie, sub pretextul că dorește să bea un pahar cu apă. Imediat în salon a pătruns o echipă comandată de maiorul Anton Dumitrescu, alcătuită din subofițerii Dumitru Rusu, Dumitru Bilă, și Dinu Cojocaru, care i-a arestat pe cei doi Antonești, închizîndu-i în camera „Safe" de la etajul I al Palatului.

Ulterior au fost invitați succesiv, la Palatul regal, sub pretextul convocării unui consiliu de coroană, și au fost arestați alți demnitari ai regimului militaro-fascist : generalul Constantin Pantazi, ministrul Apărării Naționale, generalul Dumitru Popescu, ministrul de Interne, generalul Piki Vasiliu, subsecretar de stat la Ministerul de Interne și comandant al Jandarmeriei, colonelul Elefterescu, prefectul Poliției Capitalei.

Făcînd uz de prerogativele sale, regele Mihai l-a numit pe generalul Constantin Sănătescu în funcția de președinte al Consiliului de Miniștri. La rîndul său, acesta i-a numit, prin decret, pe membrii guvernului : Iuliu Maniu, Constantin Brătianu, Lucrețiu Pătrășcanu și Constantin-Titel Petrescu — miniștri secretari de stat ; generalul Mihai Racoviță — ministrul Apărării Naționale.

Guvernul constituit în seara zilei de 23 August 1944 își desfășura activitatea sub egida politică a partidelor ce alcătuiau Blocul Național Democratic (P.C.R., P.S.D., P.N.T. și P.N.L.). Pentru prima dată în istoria României, partidele clasei muncitoare — Partidul Comunist Român și Partidul Social Democrat — luau parte la guvernarea țării. Misiunea principală a acestui guvern, emanație a insurecției, era — după cum se preciza în Declarația C.C. al P.C.R. din 24 august 1944 — „încheierea imediată a armistițiului, scoaterea României din Axă și curățirea teritoriului românesc de ocupația hitleristă, instaurarea unui regim de drepturi și libertăți democratice".

Cursa spre victorie

În momentul declanșării insurecției hitleriștii aveau în capitala României circa 8 000 de ofițeri și soldați, în vreme ce numărul militarilor români se ridica la aproximativ 7 000, cărora li se puteau alătura membrii formațiunilor de luptă patriotice organizate de P.C.R. În asemenea condiții, cînd forțele erau aproximativ egale, era evident că victoria în bătălia pentru București — cel puțin în prima ei fază — va aparține celor care vor reuși, primii, să pună trupele în dispozitiv de luptă, să-și asigure superioritatea prin aducerea de noi forțe. Un mare pericol îl constituiau existența în zona Băneasa-Otopeni, deci în imediata apropiere a Bucureștilor, a unei grupări compacte de circa 6 000 de militari germani, bine echipați și instruiți.

În această cursă contra cronometru, cei care au acționat cu mai multă promptitudine și abilitate au fost românii.

Ora 18 : Biroul 3 (operații) al Comandamentului militar al Capitalei transmite parola „Păpușa" — ordinul de alarmare a trupelor în vederea intrării în dispozitivul de luptă.

La aceeași oră, un agent informator german, [illegible] află, datorită zvonurilor ce circulau prin oraș, că Antonescu ar fi fost arestat și anunță o stație germană de radio, care primește și transmite știrea. [illegible]

Ora 18.30 : Șeful C.M.C. transmite ordinul „Sărbătoare — executare urgentă", în baza căruia trupele garnizoanei București au intrat în dispozitiv de luptă.

La Legația germană, generalii Hansen, Gerstenberg, Spalcke și amiralul Tillessen se întrunesc pentru a analiza situația, dar nu iau nici o hotărîre întrucît ambasadorul Manfred von Killinger lipsește, aflîndu-se la Săftica, împreună cu secretara și amanta sa Hella Petersen.

Ora 19 : Comandanții unităților din garnizoana București se prezintă la C.M.C., unde generalul Iosif Teodorescu îi pune la curent cu evenimentele petrecute, după care colonelul Dumitru Dămăceanu indică sarcinile fiecărei unități. Sînt constituite două comandamente — **Sud** și **Nord** — cu misiunile : „1. Să ocupe și să apere autoritățile și instituțiile publice din Capitală, garantînd normala lor funcționare. 2. Să asigure ordinea contra oricui ar încerca să o tulbure (români sau germani) atît în interiorul cît și în afara ei".

Manfred von Killinger, informat telefonic de la Legație că „s-a întîmplat ceva" cu mareșalul Antonescu, își întrerupe cina și pleacă spre București.

Ora 20.30 : Trupele aflate în subordinea C.M.C. încep acțiunea de preluare sub pază a principalelor autorități și instituții publice românești pe care o încheie pînă la ora 24. Concomitent începe blocarea prin foc a principalelor obiective hitleriste din Capitală, sînt barate căile de acces în București și se trece la distrugerea transmisiunilor de orice fel ale germanilor.

La Comandamentul Grupului de armate „Ucraina de Sud" se primește știrea că „ceva nu este în regulă cu mareșalul Antonescu și cu vicepreședintele Consiliului de Miniștri".

Manfred von Killinger, însoțit de consilierul de legație dr. Gerhard Steltzer se prezintă în audiență la Palatul regal. Sînt primiți de regele Mihai, în prezența premierului Sănătescu și a ministrului de externe Grigore Niculescu-Buzești. La întrebarea, arogantă, a reprezentantului Reichului dacă era adevărat că mareșalul Antonescu și Mihai Antonescu fuseseră arestați, regele îl informează că guvernul Antonescu fusese demis și că numise un nou guvern care reorientase politica României. Totodată, regele a cerut lui von Killinger să comunice Berlinului că România hotărîse să iasă din războiul împotriva Națiunilor Unite și dorea ca trupele germane să părăsească teritoriul românesc fără a se deda la dezordini. Aflînd aceste vești, von Killinger a fost cuprins de furie : bătînd cu pumnul în masă, el a insistat ca Antonescu să fie imediat eliberat, amenințînd că în caz contrar „România va fi transformată într-o baie de sînge".

După revenirea lui von Killinger de la Palatul regal, complet edificați asupra schimbărilor petrecute în România, cei de la Legația germană hotărăsc — după patru ore de la arestarea lui Antonescu — să anunțe Berlinul. Generalul Werner Kreipe, șeful statului major general al Luftwaffe-i, cu care Gerstenberg reușește să stabilească legătura telefonic, va consemna în **jurnalul** său : „23. 8. Primele rapoarte asupra loviturii de la București. Convorbire telefonică cu Killinger și Gerstenberg. Amîndoi închiși la Legație. Killinger, complet zdrobit, transmite salutări führer-ului. Gerstenberg propune intervenția Stukas-urilor și a diviziei de la Ploiești. Vrea să ocupe orașul [București — n.n.]".

Ora 22.12 : Radiodifuziunea română începe transmiterea **Proclamației regale** și a **Declarației guvernului**, documente de excepțională însemnătate, la a căror elaborare un rol esențial revenise reprezentantului P.C.R., Lucrețiu Pătrășcanu. Aceste documente informau poporul român și opinia publică internațională că guvernul Antonescu fusese demis și înlocuit cu un guvern de uniune națională. Deosebit de importantă era precizarea făcută că România nu numai că ieșea din alianța cu puterile Axei și înceta, imediat, războiul cu Națiunile Unite, dar se alătura coaliției antifasciste a popoarelor : „România a acceptat armistițiul oferit de Uniunea Sovietică, Marea Britanie și Națiunile Unite — se arăta în **Proclamația regală.** Din acest moment încetează lupta și orice act de ostilitate împotriva Armatei Sovietice, precum și starea de război cu Marea Britanie și Statele Unite ale Americii. Primiți pe soldații acestor armate cu încredere [...]. Poporul nostru înțelege să fie singur stăpîn pe soarta sa. Oricine s-ar împotrivi hotărîrii noastre liber luate și care nu atinge drepturile nimănui este un dușman al neamului nostru. Ordon armatei și chem poporul să lupte prin orice mijloace și cu orice sacrificii împotriva lui [...]. Cel care nu va da ascultare guvernului se opune voinței poporului și este un trădător de țară [...]. Alături de armatele aliate și cu ajutorul lor, mobilizînd toate forțele națiunii, vom trece hotarele impuse prin actul nedrept de la Viena, pentru a elibera pămîntul Transilvaniei noastre de sub ocupație străină. De curajul cu care ne vom apăra cu armele în mînă independența împotriva oricărui atentat la dreptul nostru de a ne hotărî singuri soarta depinde viitorul țării noastre. Cu deplină încredere în viitorul neamului românesc să pășim hotărît pe drumul înfăptuirii României de mîine, a unei Românii libere, puternice și fericite".

Imediat după transmiterea Proclamației regale, edificat asupra schimbărilor petrecute în România, generalul Hans Friessner, comandantul Grupului de armate „Ucraina de sud" hotărăște să preia comanda „asupra tuturor elementelor forțelor armate și serviciilor germane din România".

Ora 23 : La Marele Stat Major român generalul Gheorghe Mihail semnează **Directiva operativă nr. 1**, care se comunică telefonic tuturor comandanților de mari unități. Acest document stabilea următoarele : „**Scopul politic :** Armata română încetează lupta alături de trupele germane, în scopul de a obține pacea de la Națiunile Unite și de a reîncepe lupta alături de forțele armate ale acestora pentru eliberarea Ardealului de Nord [...].

Ideea generală operativă :

a) încetarea imediată a focului contra trupelor Națiunilor Unite (sovietice) ; b) recuperarea forțelor armate române de pe frontul din Basarabia și Moldova, în scopul ulterioarei lor întrebuințări în operațiunile vizînd recucerirea Ardealului de nord ; c) eliberarea teritoriului național de trupele germane ; d) acțiune ofensivă pentru recucerirea Ardealului de nord.

Acțiunile decurgînd din aliniatele a, b și c încep imediat. Pentru acțiunea ofensivă contra trupelor germano-maghiare din Transilvania de nord se vor da ordine ulterioare.

Consemn general pentru toate trupele :

menținerea ordinei, împiedicarea oricărei acțiuni de sabotaj vizînd căile ferate, transmisiunile permanente, rafinăriile de petrol, fabricile și uzinele etc. ;

tăierea transmisiunilor germane de orice fel, în scopul de a paraliza exercitarea comandamentului ;

acțiunea militară trebuie să fie fulgerătoare, în scopul de a exploata surpriza inițială.

Atitudinea față de trupele Națiunilor Unite (sovietice) : prietenoasă, fără a cădea în servilism".

Ora 23,25 : Generalul Hans Friessner îl informează pe Hitler, telefonic, asupra situației create prin acțiunea României și cere permisiunea să retragă pe teritoriul controlat de horthyști „tot ce mai putea fi salvat ca oameni și material", pentru a organiza acolo un nou front de apărare. Dictatorul german refuza să-și dea consimțămîntul, ordonînd : **„Înlăturați, de îndată, această clică de trădători și instaurați un nou guvern".**

La afirmația lui Friessner că ordinul este imposibil de îndeplinit, Hitler spune iritat : **„Atunci dați sarcină imediat generalului român cel mai de nădejde de a forma un guvern sigur !".** Generalul Friessner îl informează pe Hitler că el luase deja legătura cu generalii comandanți ai Armatelor 3 și 4 române, dar aceștia erau hotărîți să îndeplinească ordinele noului guvern. „Un singur lucru nu veți cere din partea mea, excelență — declarase generalul Petre Dumitrescu — și anume : să-mi calc jurămîntul de fidelitate față de regele meu". Iar generalul Steflea, deși avea postul de comandă sub amenințarea tancurilor germane, nu ezitase să declare că aștepta dispozițiuni de la București, ceea ce l-a făcut pe Friessner să tragă concluzia : „noi nu mai puteam să contăm pe el și pe ceilalți generali din armata română". Convorbirea telefonică Hitler—Friessner se încheie cu răspunsul încurcat al dictatorului german : „Într-o oră o să primiți noi ordine".

Ora 24 : Generalul Walter Wenk, prim locțiitor al șefului Marelui Stat Major german, transmite telefonic la Statul Major al Grupului de armate „Ucraina de sud" ordinul lui Hitler de „a zdrobi puciul, a captura pe rege și camarila trădătoare și a constitui un nou guvern, sub conducerea unui general germanofil, în caz că mareșalul Antonescu nu mai e de găsit".

În momentul cînd Hitler ordonă „zdrobirea puciului" de la București, forțele insurecționale române reușiseră deja să-și creeze un avans ce avea să fie hotărîtor în luptele ce au urmat și care s-au încheiat, după cum se știe, cu înfrîngerea și capturarea hitleriștilor.

Capitala țării se afla, în întregime, sub controlul ferm al trupelor române și formațiunilor de luptă patriotice ; trupele hitleriste din București, fracționate și izolate de comandamentele lor, fuseseră puse în imposibilitate să treacă la ofensivă, mărginindu-se la o defensivă disperată.

În restul teritoriului controlat de guvernul român, toate unitățile militare din interior fuseseră alertate pentru a trece la dezarmarea hitleriștilor. În Valea Prahovei, care prezenta o deosebită importanță atît pentru români, cît și pentru germani, trupele române și muncitorii înarmați trecuseră la preluarea pazei întreprinderilor pentru a le feri de distrugere.

În zona frontului, Armatele 3 și 4 române, cu unitățile aferente, ieșiseră de sub comanda Grupului de armate „Ucraina de sud", subordonîndu-se Marelui Stat Major român. „Nici un general român nu este dispus să continue lupta de partea germanilor", consemnează, la ora 24, **Jurnalul de operații** al susnumitului Grup de armate.

Răsturnarea guvernului și a dictaturii militaro-fasciste în după amiaza zilei de 23 August 1944 a marcat declanșarea insurecției și începutul revoluției de eliberare națională și socială, antifascistă și antiimperialistă. Dînd curs ordinelor primite din partea guvernului insurecțional, întreaga armată română, inclusiv trupele de jandarmi a întors armele împotriva Germaniei hitleriste, schimbare ce a rămas unică în analele celui de-al doilea război mondial. În strînsă colaborare cu armata și alături de ea au participat la luptă masele populare de la orașe și sate. În cursul unor bătălii grele, forțele patriotice românești au lichidat rezistența trupelor naziste, eliberînd în cîteva zile capitala și o mare parte a țării. Sosirea, la 30 august 1944, a trupelor sovietice în Bucureștii eliberați a fost salutată cu entuziasm de masele largi ale populației.

Vigoarea și fermitatea cu care întregul popor s-a ridicat la luptă, larga participare a tuturor forțelor patriotice la acțiunea de eliberare demonstrează că 23 August 1944 a reprezentat un energic și determinant act de voință al întregii noastre națiuni, o strălucită afirmare a hotărîrii poporului nostru de a zdrobi orice dominație, de a fi liber și deplin stăpîn în țara sa, de a-și hotărî singur viitorul. „Insurecția din August 1944 — subliniază tovarășul Nicolae Ceaușescu — a marcat începutul revoluției de eliberare socială și națională, antifascistă și antiimperialistă, care a dus la cucerirea adevăratei independențe a patriei, la transformarea revoluționară, socialistă a României. Masele populare și-au dobîndit, cu arma în mînă, dreptul la libertate, dreptul de a fi stăpîn pe bogățiile naționale de a-și făuri destinele potrivit intereselor și aspirațiilor proprii, precum și posibilitatea de a construi pe pămîntul patriei cea mai dreaptă și mai înaintată orînduire socială — orînduirea socialistă și comunistă".

A. Simion

Tablou de Elena Greculesi

Stîlpi de marmură și jar

Am semănat flori în istorie
Lingă fîntîni unde-mi muriră frații
Și mi-am zidit casa, familia
Unde se îndoaie Carpații...

Am semănat flori pe monumente
Unde chip tînăr răsare din piatră
Îmi zidesc casă și îmi cresc pruncii
Lingă focul din vatră.

Semăn flori pe țărmuri de rîu
Și apele fug albindu-se-n izvoare
Este semn bun și parcă știu
Istoria-și adună paginile rare ;

Munții parcă prin păduri i-aud
Cum rostesc cu țara și tresar
Numele căzute-n trupu-i ud
Să rămînă stîlpi de marmură și jar.

Bogdana Boeru

În August

În August,
Eroii
Ne-au sfințit
Definitiv cuvintele —
Pămîntul să capete grai :
Să aibă idee,
Să aibă har,
Să aibă putere,
Să aibă rod
Să aibă pace ; —
Să nu mai fie
Pălmuit de mitraliere !...
Iată-mă
Privind creștetul țării
Ca pe-o minune —
Înălțată din durere,
Înălțată din voință,
Înălțată din luptă,
Înălțată din muncă ;
Din lumina minții —
Ca o magistrală
Ducînd spre comunism.

Nicolae Sinești

Contur al libertății

Cînd corbi
hămesiți
înfulecau încă
din pîntecul sfîrtecat
al Europei,
Noi,
cei de la curbura
Carpaților
desferecam
o ușă putredă,
ca aerul
proaspăt
să dea buzna
întregind
speranțele
unui neam
visînd —
prin secoli
la conturul pur
al Libertății
întru nuntirea Ei
de-a pururi
cu duhul
mioritic.

George Sânpetrean

Portret
IN AUGUST

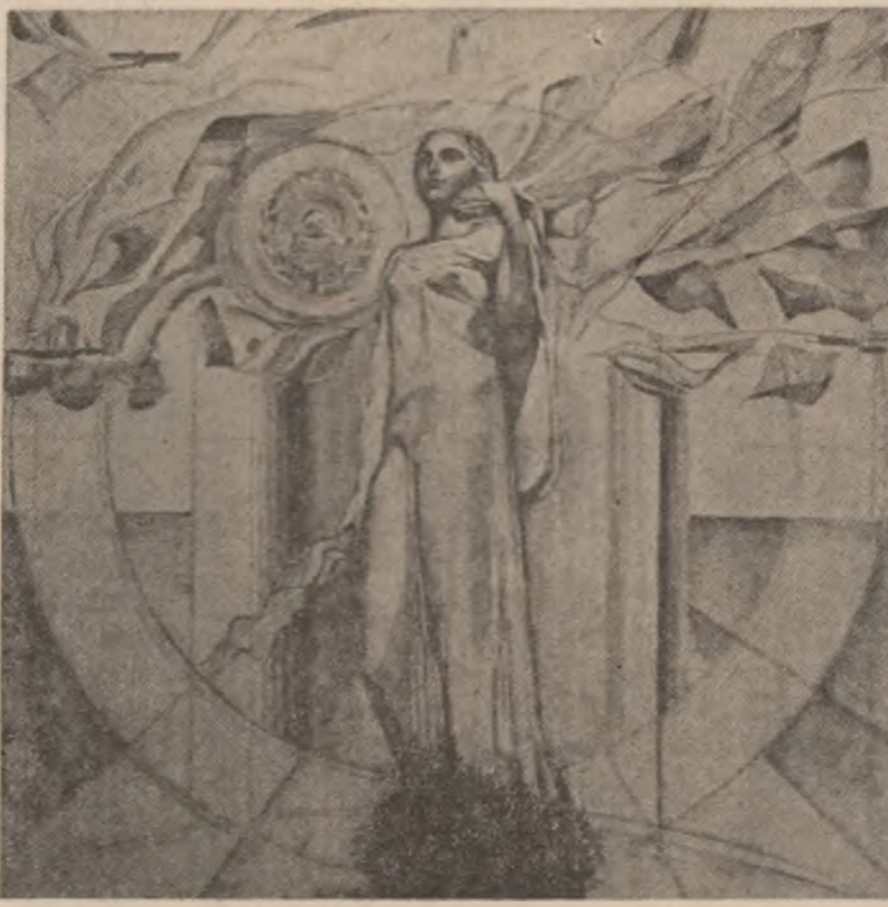

generaţia de tineri scriitori din România are un avantaj excepţional ; ea s-a născut în anii de linişte şi de pace de după război, în anii fertili şi luminoşi ai socialismului. Biografia lor se identifică întru-totul cu epoca pe care o numim pe drept cuvînt Epoca Ceauşescu, incorporată firesc în transformările uriaşe care schimbă de la o oră la alta destinul întregului nostru popor. Patria lor a fost întotdeauna o patrie socialistă. Viaţa lor este o viaţă care aparţine socialismului. Viitorul lor face parte din marea visare socialistă a ţării, aşa că a scrie despre România de astăzi înseamnă, de fapt, a-ţi declara apartenenţa absolută la marile înfăptuiri care îi deschid drumul spre fericire, a rosti un angajament solemn de iubire şi de ataşament. Pentru tinerele generaţii de constructori ai socialismului, marea sărbătoare naţională de la 23 August nu s-a despărţit niciodată de lumina biruitoare a păcii şi soarelui. Ei îi închinăm urări fierbinţi de prosperitate şi de omagiu, legămîntul nostru de a nu obosi să-i omagiem în cuvinte înaripate — victoriile.

Cîntec de iubire

tulburătoare aşezare în calendar, luna august este ea însăşi un anotimp, o lucidă alunecare pe punţile secrete ale sevei, dinspre miezul verii răscopt către primii stropi de brumă promisă. O îngînare tandră de anotimpuri, o tăcută învrăjbire de penumbre şi unghiuri solare, sub care apropiatul septembrie îşi ascute, zi de zi, golfurile de răcoare...

Eu m-am hrănit cu aceste frumuseţi! Un ritual ori o datorie m-au chemat să ţes din nou în Cîmp, acolo unde Ţara se vede mai bine, în limpezimile aşezării sale. Un tren ca o acoladă în perpetuă mişcare părea să adune, pentru ochii mei, poala de grăunţe a cîmpului, seminţe coapte şi vii, foşnind uscat şi sănătos în gura sacilor de păstrare.

O fabulă antică, preluată fără adaosuri de înţelepciunea gospodărească a tuturor secolelor, mi-a strecurat în harfă semne de veghe şi avertizare, că, nu prea departe, peste două-trei ferestre de timp, ninsoarea abia aşteaptă să-şi rupă zăcătorile ei de argint. Nu e, desigur, nici-un secret: august e o încununare nostalgică a luminii, care, încet-încet, se stinge-n marele felinar al verii, lăsîndu-ne, totuşi, neaşteptat de bogaţi, stăpînii unui depozit de poveri ce vor hrăni cu dragoste planeta. August e timp disciplinat şi e fruct matur ce se desface, sătul de sevele pămîntului, zvîrlindu-şi sîmburii de promisiune. Întunecată, iarba se apleacă peste răzor, adiindu-şi graniţele ei fără statornicie. Fluturele de august îşi tîrăşte trudnic aripa îngreuiată de polenul verii întregi, gata să se sufoce într-un rug de mure întîrziate. Acolo poposeşte şi poemul meu, ca un cîntec de dragoste pentru ţară.

Patria, măr strălucitor, se scaldă în oceanul nemărginirii, arătîndu-ne cu orgoliu şi mărturisire stihiilor îngheţate din jurul nostru. Nu se poate ca o fărîmă de înţelegere să nu scînteieze, din truda noastră, perpetuă, în marea oglindă absentă şi nepăsătoare a Universului! Poate că hrana de inteligenţă şi echilibru pe care noi o transmitem continuu cumpăneşte axul rotitoarelor lumii ce ne privesc, probabil, ca pe o inconfundabilă minune.

August promite maturitatea luminii. De aici începe dezvăluirea tezaurului.

Să nu închidem ferestrele prea devreme! Există cîntece în văzduh care ne caută de mult. August este el însuşi un asemenea cîntec. Să-l ascultăm! Pentru iubire...

Gheorghe Istrate

Clipa de curaj

ar trebui ca în locul agendei (scumpa sfînta, comoda, obligatoria noastră agendă) cu însemnărelele noastre zilnice, cu numele multor, foarte multor cunoscuţi, vag-cunoscuţi ce ne populează biografiile, viaţa şi prin care credem că trăim intens şi că nu sîntem singuri pe lume să avem posibilitatea, să ne dăm noi înşine posibilitatea de a ne nota anul, luna, ziua în care ne-am smuls din comoditate şi ne-am confruntat, fără menajamente şi fără scuze repetate pînă la a crede că într-adevăr sînt adevărate ! cu noi, cu viaţa de pînă atunci, întrebîndu-ne de rostul şi sensul ei. Cu alte cuvinte, ar trebui să ne notăm anul, luna, ziua în care am avut curaj. Mulţi dintre noi nu ar avea ce să scrie, multe pagini ar rămînea pe veci neatinse. Şi atunci, spre a nu ne face mai săraci decît sîntem, mai săraci cu o dimensiune umană, ne bucurăm şi participăm cel mai adesea cinstit la curajul celorlalţi, admirîndu-l. Mi-amintesc cu cită emoţie citeam în copilărie cărţi cu eroi exploratori, cu eroi exemplari care se băteau cu toată lumea pentru o idee (despre care toţi ceilalţi aveau părerea expresă că nu se poate). Şi timpul („adică, singura noastră avuţie", după cum spunea Hemingway) le dădea dreptate, le dădea mereu dreptate şi senzaţia finală e că, totuşi, totul e destul de uşor pe lumea asta.

Cînd mi-a spus că la începutul adolescenţei era un timid şi un contorsionat ca o iederă, că visa să ajungă actor sau regizor (drept care se pregătea organizînd pentru puştii cartierului spectacole de teatru de păpuşi), că şi-a irosit o adolescenţă presat de tirania pregătirii cît mai complete pentru examenul de admitere, care examen de admitere trecut i-a adus o scurtă bucurie şi i-a mai adus alţi cinci ani de muncă imensă pentru fiecare examen şi că la sfîrşitul facultăţii, brusc, de nimic anunţată această hotărîre a optat pentru un şantier, povestea mi s-a părut frumoasă ca un scenariu de film, ca un mult prea frumos film cu eroii noştri contemporani „atît de tineri". Nu visase construcţii mărete, nu desenase peisaje de munte sălbatice şi dure în care să se profileze intervenţia binefăcătoare a deschizătorului de drum, probabil că nici nu recitase cu patos şi sacadat „Dă-mi, tăticule, şi mie / O lopată şi-o mistrie / Să mă duc pe şantier / Să mă fac brigadier". Nu arsese etapa brigadieristă, în schimb era „şantierist" prin vocaţie. O vocaţie descoperită, cum zice, la timp, o vocaţie în care clipa de curaj (ce anume gîndise în clipa aceea nu spune, nu vrea să spună, rămînînd probabil ca un secret al victoriei lui) se transformase în istoria unui om.

Şi-a jurat în mai multe rînduri să plece de pe şantier (au fost clipe de intensă amărăciune, au fost clipe de dezamăgiri şi de întrebări privind chiar rostul său acolo), dar nu şi-a ţinut nici o clipă jurămîntul mai mult de cei cîţiva paşi care-l duceau spre liniştire în baraca denumită pompos sediu. Aşa cum un om trăit (născut şi crescut numai în plină natură) se deschide, freamătă cînd simte miros de proaspăt şi reavăn, de colţ de iarbă, tot astfel freamătă el atunci cînd simte în jurul lui şantierul, dar, mai ales, cînd simte în jurul lui oameni tineri luînd contact cu această stranie şi fascinantă lume a şantierelor (despre care spunem multe, fără să o cunoaştem în articulaţiile şi în legile ei care-i dau specificitate). Cum adolescenţa lui nu s-a petrecut sub această zodie, îi place nu să-i observe şi să-i dădăcească, îi place să creadă că greutăţile, că nostalgia unei lumi care-şi mai petrece încă pe sub castanii, pufoşi şi sentimentali ai orăşelelor natale nu sînt decît clipe de curaj pentru viaţa care le va aduce o mie de necazuri şi o singură mare bucurie : aceea de a deveni oameni adevăraţi. Clipa aceea de curaj, clipa în care adolescentul se duce cu gîndul la locul inimii sale şi ar vrea să se trimită pe sine în locul înduioşătoarei scrisori, face parte din adevărul acestei vieţi. O clipă de curaj care trebuie simţită şi susţinută. Apoi, zice el, totul este foarte, foarte simplu luînd-o de la capăt.

Constantin Stan

Noi înşine

m-am gîndit să scriu, în acest august solar, despre un loc din ţară. Un loc cît mai pitoresc, mai românesc şi mai plin de semnificaţii.

Mi-am dat seama că alegerea este cît se poate de simplă. Nici măcar nu e nevoie să alegi, e suficient să enumeri, să vezi sau să-ţi aminteşti.

Se poate începe din nord. Maramureşul e un stîlp sculptat cu motive simple şi eterne. O comoară păstrată de munţi şi de sufletele oamenilor. Am respirat, cîţiva ani în urmă, tot într-o lună de august, aerul său voievodal, am ascultat uruitul morilor aproape neschimbate de la facerea lumii măcinînd timpul, i-am mirosit fînul şi i-am pipăit zorile, m-am purificat în apa Izei culcîndu-mă pe pietrele ei surprinzător şlefuite şi simţind şuvoaiele-i înalte de o palmă dar nesfîrşite şlefuindu-mi trupul ca pe o piatră sortită să rămînă, am mîncat, în casele primitoare, lipite parcă de însăşi mama natură în peisaj, cum se mănîncă, avid şi cuviincios, ţărăneşte, am ascultat cîntece care nu se uită, am existat şi m-am simţit mai aproape de mine ca niciodată pînă atunci. În Maramureş totul e cu măsură şi mai mult decît se poate.

Sudul ar fi şi el un început. În august Dunărea e mai puţină dar parcă mai concentrată, mai albastră. Îşi petrece bărcile şi peştii şi umbrele sălciilor într-un vals lichid lipsit de grabă, într-o splendoare monotonă de şoapte şovăielnice. Am înotat în valurile ei oblice şi flămînde şi am cunoscut gustul mîlului ei răscolit, acel amestec sordid de pămînt şi apă din care se clădeşte încet un alt pămînt care va fi spălat de o altă apă, oferind materialul de plămadă unei geneze eterne

Enumerarea ar putea începe din munţii cei mari. Cu negura adîncă a pădurilor lor sau cu albul lor imaculat ce se înalţă spre cer ca într-o apoteoză a brazilor. Ce sentiment să te afli la picioarele brazilor, la picioarele munţilor. Ce sentiment să ştii că sînt ai tăi şi că le aparţii. Ce sentiment să te simţi brad, să te simţi munte. Priveşti un fir de apă răsărind de sub o coamă de muşchi şi nu e nevoie să fii poet, e inutil să încerci să simulezi sentimentele mari pentru că pur şi simplu izvorăşti din tine, sufletul îţi dă peste margini de frumos şi de bine, de uşor şi de senin. Frunze neliniştite, animale foşnitoare, raze stinghere, arome, zvonuri, zboruri, toate în jurul tău se contopesc într-o beţie paşnică şi sublimă a simţurilor, din care s-ar putea să te trezeşti dar pe care n-o mai uiţi şi care creează obişnuinţă. Mi-am revenit dintr-o astfel de reverie undeva în jos de Piatra Craiului, într-un loc celest care se cheamă Plaiul Foii, şi de atunci am rămas în acel peisaj.

Poţi să-ţi începi însă evocarea cu un oraş. Sau cu un sat. Cu oricare oraş, cu oricare sat. Orşova, oraşul strămutat din valea acoperită de ape sus, pe înălţimea defileului, e un simbol care poate fi interpretat în cele mai diferite şi mai nobile sensuri. Eu, cînd am văzut oraşul nou, aliniat în faţa Soarelui de august, mi-am imaginat nişte trepte. Prin strămutare Orşova a urcat o treaptă. Sau mai multe. **Cîteva. S-ar putea ca locul ei de azi să fie odată necesar pentru altceva.** Şi atunci mi-am imaginat că Orşova va fi strămutat mai sus pe culmea malului, că va mai urca o treaptă. Apoi mai sus, alte şi alte trepte, iar cînd nu va mai exista un mai sus, va fi strămutat şi malul, şi iarăşi se va putea construi un oraş, un oraş nou, încă mai aproape, mereu mai aproape de cer, de Soare. E un simplu gînd, sau poate o exagerare Dar un oraş care te îndeamnă la asemena exagerări e un oraş frumos.

Satele noastre sînt nu mai puţin frumoase. Cu condiţia să nu fii obligat să trăieşti la ţară, ar spune cineva. Nu ştiu. Presimţim că satele vor deveni în curînd muzee perfect arătoase dar lipsite de animaţie. Şi nu se poate ca noi, savanţii de azi să nu urcăm atunci cu gîndul la trecutul nostru de oameni ai pămîntului, de ţărani cu palmele crăpate de muncă. Oricît de culţi astăzi, sîntem totuşi la fel de umani, de oameni ca acum două mii de ani. Am fost ţăranul de acum două mii de ani într-o casă plăpîndă din satul dac Barboşi, o casă micuţă cît să cuprindă cîteva suflete, o casă cu fîntînă, cu grajd, cu vaci, găini şi gîşte, cu pîine şi sare. Opţiunea viitorului e clară, însă nuanţarea ei e o problemă mai delicată decît se poate vedea cu ochiul liber.

Dar locurile din ţară există prin oameni. Iată deci că, dacă aş vrea să scriu sau să vorbesc despre ţara mea, ca orice alt om despre ţara lui, aş putea începe foarte uşor.

Dar, Românie în august, oricum aş începe, aş încheia simplu : ţară bogată şi frumoasă !

Octav Buruiană

Omul de la etajul doi

este adevărat că l-am văzut într-o zi traversînd strada (un spaţiu în care se anula dintr-o dată relaţia medic-pacient), şi este tot atît de adevărat că într-o altă zi l-am văzut ieşind din sala de operaţie pe unul din culoarele unui spital, la etajul doi. Intrase în sală dimineaţa, la prima oră, îl căutasem pentru un interviu, revenisem la prînz, nu ieşise încă din operaţie ; l-am aşteptat atunci pe holul spitalului. Între ora 9 şi 14 ore pe care el le petrecuse înăuntru, eu reuşisem să termin de citit cîteva eseuri ale lui Mircea Maliţa, (mai stăruia încă în mintea mea fraza : Cîte miliarde de cuvinte nu sînt proferate în gol, fără efect tangibil şi fără să se transforme în acţiunei. felicitasem un prieten cu ocazia zilei sale onomastice, întocmisem cîteva fişe pentru o viitoare carte, dădusem cîteva telefoane în care aflasem amănunte despre concedii, cărţi în curs de apariţie, veşti despre starea vremii în următoarele trei zile, băusem o cafea, îmi cumpărasem bilet de avion pentru o localitate din nordul ţării la Agenţia din Piaţa Amzei, cumpărasem harta politică a Europei. Între un drum şi altul schimbasem cîteva mijloace de locomoţie, alte cîteva sute de metri i-am făcut pe jos. În acest timp, el doctorul Ion Bălănescu, avea să rămînă în perimetrul foarte precis al unei săli de operaţie. Nu avea cum să treacă nici prin entuziasmul facil care mă cuprinsese în intervalul acelui segment al zilei, nu avea cum să-l domine nici sentimentul că trebuie să se grăbească, concentrîndu-şi din mers gîndul pe ceea ce va fi mîine. Avea în schimb să fie cuprins de stăpînirea de sine absolut obligatorie acestei profesii ale sale în care secunda fiecărei greşeli contează. Mai ales mişcarea greşită. Mă gîndeam că într-una din zile, într-un amfiteatru, i s-a decernat titlul de doctor, cu aproape două decenii în urmă, el, cu care s-a început o nouă generaţie de medici. Doctorul în ştiinţe medicale, Ion Bălănescu, medic primar chirurg, cu care aveam să stau de vorbă în cursul aceleiaşi zile, la cîteva minute după ce părăsise sala de operaţie, este convins că în meseria sa nu vorbele au valoare, ci blîndeţea unui gest şi promptitudinea intervenţiei. L-am văzut nu o dată cîştigînd inima bolnavilor săi, atunci, şi mai tîrziu, deşi între el şi bolnav nu avuseseră loc nici măcar cuvintele unui simplu dialog. Dar ochii şi mîinile sale au ştiut să suplinească mereu şi mereu cuvintele. Ion Bălănescu este un om sobru faţă de sine şi de meseria sa, cu ore fixe de vizită şi contravizită, cu o dragoste faţă de pacienţi rar întîlnită. Şi nu mai surprinde pe nimeni că doctorul Bălănescu poate să-ţi povestească un caz de-al său, nu pornind de la fişa lui medicală, ci plecînd de la datele sale biologice şi psihologice. Pentru că fiecare dintre ei reprezintă nu numai un pacient cu seria buletinului, nume şi prenume, grupa de sînge, analize, diagnostic, ci şi valoarea sa morală şi spirituală a ceea ce înseamnă şi va continua să însemne pentru societate. Pentru că rolul său esenţial este să facă oamenii bine. Şi să-i redea societăţii. Şi-l privesc pe Ion Bălănescu cu revelaţia faptului că omul acesta face parte din categoria acelora care s-au uitat pe sine înşişi pentru o cauză şi se simt responsabili faţă de ea. Un chip de bărbat decis, cu mişcări precise, cu o siguranţă în tot ceea ce face, de la diagnostic la act chirurgical. Dă încredere şi speranţă. Dar diagnosticul despre el a fost pus cu siguranţă de către pacienţii săi. Pentru că ei sînt cei mai competenţi în asemenea cazuri. Cîţiva bolnavi de la etajul doi l-au numit doctor cu mînă de aur. Aici, la noi, mi s-a spus, este un loc în care se dă o bătălie colectivă pentru o cauză colectivă : readucerea în viaţa noastră comună şi a celor impinşi în izolare şi suferinţă. Şi mai este ceva. În cazul doctorului Ion Bălănescu este vorba, ca în cazul atîtor medici, despre inteligenţă şi omenie, despre chemarea sa, legămînt spre medicină. Nu sînt abstracţii. El se bucură de un înalt prestigiu profesional, transformîndu-şi toţi anii săi de meserie într-o perioadă de studiu permanent. Fiecare om redat societăţii este un examen şi un pariu cîştigat.

Areta Şandru

Cea mai frumoasă

parcă-l văd şi acum : cu picioarele lungi, cum măsura dealul, ca din compas ; cît de iute-l trecea, zorit să ajungă acasă şi să se apuce de altă treabă : cea a cîmpului. Noi, copiii, pe alt drum, pe alt deal, cu paşii noştri pitici, chiar dacă ne aşezam pe fugă, tot în urmă rămîneam. Şi abia aşteptam să vină ziua de a doua zi, să mergem iarăşi la şcoală. Înaintea noastră, a tuturora, abia mai tîrziu mi-am dat seama ce treabă avea : ne pregătea lecţiile. Era rău, adică exigent învăţătorul nostru, Damaschin Petru, şi poate de atunci am rămas cu o slăbiciune faţă de acest gen de oameni. Cîteodată lipsea ; un alt dascăl, Mayer Petru, cu părul alb, de o blîndeţe fără măsură, îi ţinea locul ; era directorul şcolii şi tot de atunci aştept ca instituţiile să fie conduse de oameni buni ca pîinea.

Mi-am dorit să fiu şi eu învăţătoare, am şi absolvit liceul pedagogic ; am făcut şi un pact cu tata, de a mă întoarce în sat şi „doamnă" şi la avere, căci un dascăl de ţară are două profesii. Dar nu m-am ţinut de cuvînt şi am fugit la facultate. Şi m-am făcut profesoară pentru învăţători şi educatoare, ajungînd colegă tocmai cu foştii mei profesori ; şi după trei ani, iar am fugit, în cu totul altă profesie.

Dar am pe cine să mă bizui : Silvia, colega mea de bancă din cei cinci ani de liceu, e acolo. Ea îmi punea, în pauza mare, şervetul alb pe pupitru, încărcîndu-l de prăjituri şi fructe, hrănindu-mă ca o soră mai mare şi certîndu-mă mereu : „tu, fată, uiţi să mănînci". Ea mă cotea la ore, cînd uitam de mine, cu gîndul cine ştie unde ; ea îmi ascundea uneori cărţile cu care îmi pierdeam nopţi întregi ascunsă în cabinetul „de română", aducîndu-mă cu picioarele pe pămînt. A fost repartizată în altă parte, s-a măritat în altă parte, dar pînă la urmă tot s-a întors ; casă nouă, doi copii. Face pe jos, din comuna Vîrfurile, precum altădată dascălul nostru dintr-un sat în altul trei kilometri încolo trei încoace o distanţă de nimic acolo, la noi, ea, Silvia, „doamna învăţătoare" pe care o iubesc pentru că şi-a ales cea mai frumoasă meserie şi-a păstrat-o şi s-a întors cu ea în sat.

Carolina Ilica

Cu gînd de pace

o ţărancă bătrînă mi-a spus zilele trecute la piaţă, unde vindea mere aduse tocmai din nordul Transilvaniei : „...ii bine, şi ne-om descurca, numai **pace să fie** !" Cuvintele acestea, spuse din suflet, au acea bunăcuviinţă şi înţelepciune în faţa vieţii a poporului nostru, mi-au dovedit că această internaţională problemă a păcii ne doare pe fiecare dintre noi, oricare ne-ar fi meseria, din orice colţ de ţară am fi. Avem nevoie de pace ca să muncim în linişte, ca să ne putem bucura de roadele muncii noastre.

Trecutul doarme închis în fiecare dintre noi, amintirea strămoşilor este vie în conştiinţa noastră. Bunicul meu a cărui fotografie este îngălbenită de vreme, îl înfăţişează în uniformă militară, seamănă perfect cu mine, şi are în această fotografie, ultima rămasă de la el, tot vîrsta mea : 32 de ani. Pe spatele ei, scrie : „Lilă Ion, Regimentul 21 infanterie — Gorj". A luptat cu eroism la Mărăşeşti, a fost rănit, a primit cele mai înalte decoraţii. Au rămas după el două volume de versuri, păstrate la Biblioteca Academiei, pe care acest ţăran fără carte din Gorj a venit să le publice în Bucureşti. La rîndul lui, tatăl meu s-a luptat cu nemţii în ultimul război, fiind rănit în Munţii Tatra. Numai luptînd pentru pace, obţinem pacea.

S-a vorbit adesea despre vocaţia de pace a poporului român. El nu a început războaie de asuprire, el nu a năvălit asupra altor popoare, el nu a semănat distrugere şi moarte în urma sa, poporul român şi-a trăit viaţa sa paşnică, şi atunci cînd a fost cazul, s-a apărat cu hotărîre şi vitejie. „Pentru a putea trăi o viaţă care ţi-a fost dăruită, eşti dator s-o meriţi, ca om şi ca neam în fiecare clipă" — spunea marele Nicolae Iorga. Şi poporul nostru şi-a meritat de-a lungul timpului existenţa, s-a zbătut prin negura vremurilor să-şi creeze o ţară unită şi bogată, o ţară liberă, neînchinată altor popoare. Românii sînt oameni care iubesc munca, şi oamenii care iubesc munca, iubesc pacea. Pe acest pămînt plin de bogăţii fără seamăn, munca oamenilor a scos la iveală sarea şi aurul din munţi, grîul şi porumbul din cîmpii, a înălţat cetăţi minunate, o cultură care străluceşte între celelalte culturi ale lumii.

Un scriitor tînăr al vremurilor noastre trebuie să fie un ostaş al păcii.

Poporul nostru a trecut prin multe perioade întunecate, a fost lovit şi exploatat, dar niciodată nu s-a lăsat doborît, a trecut prin toate relele păstrîndu-şi fiinţa naţională şi bucuria de a trăi.

Un scriitor tînăr este conştiinţa poporului său. Tot ceea ce poporul iubeşte, tot ceea ce visează, idealurile sale, capătă glas prin opera fiecărui scriitor. Iată de ce ideea sublimă a luptei pentru pace se găseşte în fiecare cuvînt, în fiecare rînd scris şi publicat în patria noastră. Noi nu dorim războiul, nici aici nici în altă parte a lumii, noi nu dorim o lume plină de arme distrugătoare. Un popor nu îşi poate valorifica toate capacităţile sale constructive şi creatoare decît în condiţiile unei depline siguranţe, a sentimentului de libertate şi de pace. Şi pentru cîte victorii celebrăm astăzi, sub soarele României socialiste, este nevoie de pace !

Ion Lilă

Un vernisaj al izbînzii

cînd a apărut între noi, reportajul era deja gata. Cum să-l bagi în seamă dacă eram în cîmpia Teleormanului iar el semăna cu directorul Bibliotecii Academiei? Un director, ce-i drept, foarte tînăr, dar un director cu ochelari, cu cravată, slab, timid, retras, speriat cumva de lumina prea puternică a cîmpiei, obişnuit doar cu penumbra intimă şi atît de plăcută a sălilor încărcate de cărţi. Era singura ipostază în care fereala lui, stinghereala cu care şedea acolo, în mijlocul satului, pe uliţa principală — se potrivea. Aplecat peste carte, destins, zîmbitor, fericit să poată savura în deplină singurătate lumea ideilor. ***Ce mai, tipul „şoarecelui de bibliotecă" absent la semnele fermecate ale vieţii, păşind abulic prin*** *lume, cu mintea în „păsări" plecată, de-a pururi, în cărţi. Asculta, un pas la o parte, ce spunem, nemulţumirea noastră zgomotoasă şi manifestă de-a nu fi izbutit să-l găsim pe inginerul agronom Dumitru Teodorescu, pe care izbutisem atît de bine să îl cunoaştem prin roadele muncii sale dar pe care nu-l văzusem la ochi. Munca sa (şi a oamenilor, fireşte), transformase porţiunea aceea de Bărăgan într-un album cu cărţi poştale ilustrate din care te priveau, fotogenice şi surîzătoare, grîul, porumbul, fîneţele încărcate de flori, aşezate, toate, într-o impecabilă geometrie, de parcă pămîntul era pregătit permanent să aştepte o inspecţie generală, o oră model în care agricultura aflată sub comanda unui tînăr specialist să arate de ce este în stare, ce-ar fi trebuit să arate demult. Era cunoscut de toţi, iubit şi stimat (tot căutîndu-l trebuise să facem o adevărată anchetă printre săteni) cu un fel de ciudă pe noroc şi viaţă, oamenii regretau că nu avuseseră parte de-un om ca el la comanda treburilor pămîntului încă de la început. „Am fi trăit în rai", spuneau, cu toate că raiul nu era prea departe nici de felul în care arătau gospodăriile lor, casele, un rai străbătut de mirosul dulce al pîinii pe care o coceau chiar în sat.*

— În cîţi ani ?

— Doar în trei!

De asta căutam în orizontul prăfuit al cîmpiei o şaretă, un car de luptă pregătit perma-

Maria Cune

Continuare în pag. a 6-a

vasile andronache

O roşie fîntînă

Trup al meu cu zbucium cum te-ncarci
Parcă-ai duce fulgerul în mînă
Flori şi iarbă vîntul clatină copaci
Şi-n ţărînă arde roşu o fîntînă

Mă cobor cu nimbul frunţii s-o-ntîlnesc
Să îi cadă stropul lacrimei în ea
Din rubinul jertfei pururi înfloresc
Macii libertăţii ca o pură stea

Patruzeci de trepte am cioplit şi încă
Vom ciopli în vreme neamului carpat
Orice piept în faţa valului e stîncă
Vitejia asta-i fără scăpătat

Cei ce vin vor da o nouă strălucire
Libertatea le-o lăsăm în dar
Să aducă peste timp cinstire
Celor care mîine fi-vor crini de var

Curgerea asta în sus

Şi curgerea asta în sus
Spre mult visata perfecţiune
E o lucrare umană fără apus
În care se-oglindeşte omu-n acţiune
Dar fără libertate nimic nu înfloreşte
În august 23 s-a pus această bornă de lumină
Din soarele acelei revoluţii se-mplinesc
Destinul nostru liber şi lumea comunistă
ce-o să vină

Hai să străbatem ţara împreună
Acolo unde dorm eroii-n urna ţării
Aceleaşi sentimente nobile ne-adună
Plini de tumult ca-ntinderile mării

Ţara asta-i urnă şi altar
Valul morţii i-a bătut pămîntul
Moartea ne-a fost dată nouă-n dar
Însă n-am murit şi ni se-aude cîntul

Ţărînile deschise

Ţărînile deschise vor fi în veci citite
Şi filele din carte cu chipuri zugrăvite
În phanteonul neamului vor fi
Eroii comunişti pentru vecii

Vieţi tinere curmate ca o floare
Cel care a murit pentru un vis nu moare
Pentru un adevăr şi-o lume nouă
Chiar de îi cad pe urnă boabele de rouă

Sub flamuri şi-n lumină
Se mişcă-alături zvelta lor tulpină
Sufletul lor sub tîmple îl simt cum îmi zvîcneşte
Şi tot ce e şi încă va veni din jertfa lor
prin vreme înfloreşte.

crişan constantinescu

Primăveri

Partidul e lupta de-acum şi de ieri
Pentru zori, pentru pîine,
Arcuind mai bogate-n azur primăveri
Şi făclii României de mîine.

Partidul e-n noi şi cu patos deplin
Năzuim fiecare
Sub arcadele păcii, spre anii ce vin
Să durăm bucuriei altare.

Partidul e-acest brav popor milenar
Cu vis tînăr sub gene,
Înălţînd spre lumină un spectru solar
Din Carpaţi şi cîmpii dunărene.

Făclii de August

Şi arc de vis, şi năzuinţa noastră
Le-am împlinit cu patos şi cu dor,
Ni-s anii zbor de pasăre măiastră
Spre-al vetrelor statornic viitor.

Mă străduiesc a-mi împleti menirea
În iureşul vibrînd al celorlalţi,
Să poate flori, s-aducă rod iubirea :
Eşti tînăr cît te dărui şi te-nalţi.

S-aduci ofrandă fapte şi cuvinte
În urnele acestui drag pămînt,
Să-ţi fie scop chemarea lui fierbinte
Şi pacea lumii, darul cel mai sfînt.

Doar astfel va spori în frumuseţe
Pămîntul ţării scump ochilor mei,
Vor dăinui-n superbă tinereţe
Făclii din August Douăzeci şi trei.

Un gînd de august

Urmare din pag. 1

pionierii din ţara noastră ! Cravata roşie purta în sine atîtea promisiuni ! Şi le-a ţinut pe toate : pionieria a fost, este şi va fi minunata perioadă a copilăriei însorite, cu vise cutezătoare, cu atîtea posibilităţi de afirmare, cu atîtea posibilităţi de formare prin neasemuita grijă a partidului, a întregului popor faţă de cele mai tinere generaţii.

...Ani tineri apoi şi maturi. În jurul meu oameni tineri şi maturi. Români, maghiari, germani şi de alte naţionalităţi — un singur gînd, o singură voinţă, o singură străduinţă : de a da fiecare în domeniul său, după capacitatea sa, prin fapta şi gîndirea sa, prin forţa sa — şi, de multe ori şi peste ! — cît mai mult, cît mai bine, cît mai frumos pentru ţara sa, o ţară numită România să iasă din anonimat, să fie apreciată în lumea întreagă, să se ştie de ea ca de o ţară înfloritoare, cu oameni harnici, înfrăţiţi în muncă şi idealuri, doritori de pace, de progres şi civilizaţie nu numai pentru acest popor, ci pentru toţi locuitorii planetei Pămînt.

O ţară cu oameni de omenie. O ţară numită România. Ea este patria mea.. Despre nesemuitele-i frumuseţi, despre locuitorii ei harnici şi ospitalieri s-ar scrie peste trei decenii. Dar [illegible] mereu cuvinte noi, însă ele nu pot exprima atît de frumos cum aş dori sentimentele-mi care rămîn aceleaşi : de mîndrie că m-am născut pe acest pămînt, de mîndrie pentru fiecare nouă realizare, de angajare spre a nu precupeţi nici un efort pentru pacea şi bunăstarea minunatei mele patrii.

23 AUGUST 1944 ● TRASEELE DE LUPTĂ ALE ARMATEI ROMÂNE ELIBERATOARE

Trei crochiuri pentru un

LETOPISEȚ DE RĂZBOI

1. **Oarba de Mureș.** Poate, cîndva, cineva se va întreba de ce-a fost nevoie de Oarba de Mureș, cînd un istoric pătruns pînă-n străfundul conștiinței lui de sacra responsabilitate a profesiei, va privi atent un plan director al dealului Sîngiorgiului, il va raporta la o hartă 1/100 000 a zonei Tîrgu-Mureș și a Cîmpiei Sărmașului, va urmări configurația terenului, felul cum afluiesc spre Mureș, Valea din Jos și apa Lechința, va aranja în dispozitiv cele 4 divizii române și va relua întrebările de la capăt în numele tuturor morților și marilor mutilați căzuți în spațiul celor 5 kilometri de front. Pînă atunci ne vom întoarce mereu la Oarba de Mureș ca la o răscruce de istorie, ca la un loc de sacru pelerinaj, ca la un mausoleu al națiunii. Românii nu pot uita Oarba de Mureș, așa cum nu uită Plevna, Grivița, Mărăștii și Cireșoaia.

Oarba de Mureș este un tragic test al Armatei române, o parte din prețul de sînge al eliberării Ardealului. Cea dintîi pagină de istorie, sublimă pagină de istorie prin care ne înscriem în filele de istorie ale coaliției antihitleriste, cu nimic mai prejos decît alte bătălii sîngeroase purtate de aliați pe întinsul Europei.

Oarba de Mureș este măsura noastră spirituală. Este dîrzenia, vitejia, cumplita noastră putere de a îndura și de a învinge. Stupida Divizie 8 cavalerie Waffen S.S., cu și mai stupidele ei tancuri, cazemate și sisteme de apărare în labă de gîscă, susținută de trupele încă ale lui Horthy, nu avea aici nici un reazăm spiritual. Nici un punct de sprijin etic. Ori moral. După cum nu avea nici un argument istoric, ori de alt gen, înafara stupidității sistemului defensiv, excelent organizat militărește, excelent dotat cu tehnică de luptă, excelent amplasat la teren, speculînd cu maximum de eficiență topografia acelui loc absolut străin, absolut mut dincolo de atributele topografice.

Pentru că **Podeiul** și **Pășunea Bercului** și **Via Popii** și culmea **Pe Ocol** și **La Comandă** și culcea padină numită **În față** sînt intraductibile și nu au semnificații decît pentru noi. Excelentele poziții ale Diviziei 8 cavalerie Waffen S.S. este limpede pentru oricine, erau fără rădăcini, indiferent că fuseseră săpate adînc, inginerește, în pămîntul lutos al Sîngiorgiului.

Se poate evoca bătălia pentru Oarba de Mureș ?

Ți-ar trebui un roman fluviu și o viață de om. Ce ecou al acelor zile de iad și nopți de iad poate fi neglijat fără să comiți o crimă față de istorie ? Vitejia atinge sublimul. Gestul luptătorului intră în Letopisețul evului modern ca un simbol al transcenderii condiției umane. Tragicul și legendarul, epopeicul și bestialul, martiriul și disperarea, onoarea și bărbăția, inteligența și puterea de jertfă, camaraderia și frăția se-mpletesc în nămoalele pantelor uscate, uneori desculți, pe brînci, oameni de lut, urcînd pante de lut, se-mpletesc într-un destin eroic exemplar, vorbind viitorimii despre însăși condiția istorică a poporului român.

Am pus o garoafă roșie la căpătîiul sergentului Roșcu Ioan.

A unuia din cei cîteva mii !

Oarba de Mureș.

Măsură de noi înșine la răscruce de veac în care s-au întîlnit, venind din istorii, dorobănțimea cu gornistul ei legendar, infanteria de linie, tunarii, călăreții, pionierii, chezășuindu-ne pămîntele pentru veșnicie.

2. **Munții Metalici și cavaleriștii români.** Maiorul în rezervă Mircea Velicu din cavalerie a fost ofițerul cu operațiile al eroicului Regiment 5 roșiori din Divizia 1 cavalerie, participantă la luptele pentru eliberarea Ardealului, Ungariei și Cehoslovaciei în cadrul Armatei a 4-a române. La vîrsta senectuții, drept, subțire, cu aerul nonșalant al vechilor călăreți, cu ținuta lor impecabilă, cavaleristul reînvie pitoresc și cu substanță o pagină de luptă și de glorie mai puțin în uzul armei sale, care pentru noi românii și-a încheiat istoria, odată cu Ziua Victoriei. Glorioasă și splendidă armă. Călărimile dacilor au ajuns la Hemus, călăreții români sînt pomeniți în cronicile bizantine luînd istoria în răspăr pînă la apariția armamentului automat care pune capăt superbelor șarje în marș-marș.

Se notează că părinții roșiorilor de acum 40 de ani, care vor fi fost în Divizia 2 cavalerie, au evacuat Tîrgul Secuilor în 9 octombrie 1916, ocupînd, descălecați, o poziție între Brețcu și Oituz în poala muntelui Megheluș. Se mai notează, fapt neîntîlnit, că-și iau în tranșee și lăncile. Și că în seara zilei de 11 octombrie 1916 țîșnesc la un contraatac cu lancea la șold, nu călări cum o vor face în ultimele lor șarje de la Robănești și Prunaru, ci pe jos, împotriva unui inamic dotat cu armament automat și grenade. Inamicul surprins de impetuozitatea contraatacului aceluia unic, uitat de mult în cronici, nu rezistă vîrfurilor lucii ale lăncilor și fuge pînă la Brețcu. Faptul este unic în istoria celui dintîi război mondial, după cum unică pentru cavalerie este fapta roșiorilor din Regimentul 5 relatată la Oradea, de veteranul Mircea Velicu.

Ne aflăm deci după marșuri istovitoare și lupte dure pe un fir de vale cu o linie forestieră care duce la Brezno, pe cursul superior al Hronului. Este începutul lui februarie 1945, am venit călări de la Tokay pînă la căderea zăpezilor și intrarea în munți cînd am lăsat caii la iernatec și ne-am transformat în infanteriști. Amintim episodul de la Hidasnemeti, vrednic de epoca de aur a cavaleriei și cavaleriștilor acelei epoci. Adică este noaptea de 19 spre 20 decembrie 1944, se așternuse o zăpadă de o palmă, în față se afla podul peste Hernad, care se minează de inamic sub protecția armamentului automat și căpitanul de cavalerie Vasile Ene, comandant de escadron în Regimentul 1 roșiori face pariu că în noaptea asta va dormi dincolo de Hernad, în satul Hidasnemeti, învelit în cună. Căpitanul, sătul de mizeria marșurilor neîntrerupte, vrea să se odihnească omenește. El, oamenii, caii. În consecință ordonă ca escadronul să înfășoare copitele cailor în șoșoni împletiți din paie, așa cum, cu veacuri în urmă, au făcut-o călărimile valahe pentru a-și realiza surprinderile. Se apropie de pod protejat de întuneric. Pornește la galop urmat de goana năprasnică a roșiorilor lui. Goană neînsoțită de ropotul nebun al copitelor. Surprinde paza podului. Deci, cucerește un pod în limbaj militar de 60 de tone, cucerește satul și doarme regal cîștigînd pariul. Momentul poate constitui miezul unui excelent capitol de roman, cu condiția ca autorul să fi cunoscut cîndva călăreții la ei acasă și să iubească caii, aceste superbe animale care ne-au făcut cîndva gloria...

Dar ordinul este ordin și Divizia coboară în valea Hronului printr-un marș viol avînd în cap. Regimentul 5 Roșiori.

Căpitanul Mircea Velicu, ofițerul cu operațiile, încearcă să strîngă date despre inamic : munți împăduriți, înzăpeziți, tăceri arctice, locuitori puțini, neștiutori sau prevăzători ?! Un pădurar solitar nu știe dacă nemții și ungurii au lucrări pe cotele 1 240 și 1 303. Peisaj zeiesc. Cerul de iarnă translucid, brazii în odăjdii albe bătute cu diamanticale, peisaj aspru aici în Slovacia alpină, peisaj copleșitor pentru cavaleriștii învățați cu spațiile vaste ale cîmpiei. Marșul devine din ce în ce mai greu. Zăpada ajunge la pieptul oamenilor. Se adoptă formația în șir indian. Escadronul care deschide drumul folosește un procedeu bizar pentru a-și croi poteca. Un soldat se trîntește în zăpadă, este ridicat de camarazii lui care calcă în lungul tiparului lăsat de trupul-plug. Nu există poteci umblate, nu există marcaje, brazii, imense conuri albe, induc în eroare prin stereotipie. Spre 5 februarie Regimentul 5 Roșiori ajunge la creasta principală perpendiculară pe Carpații Metalici, masivul cu cota 1 240. Hărțile sînt copiile hărților austriece din 1914.

Căpitanul Mircea Velicu execută o primă recunoaștere... prin binoclu.

Amurg.

Zăpezi învîlvorate.

Noaptea de 5 spre 6 februarie 1945.

Colonelul Constantin Talpeș, comandantul Diviziei, sosește la P.C.-ul Regimentului 5 Roșiori. Studiul hărții întărește observația căpitanului Velicu. Cota 1 240 este inaccesibilă de front, dar formează un nod orografic cu cota 1 302 aflată la est spre Brezno și cota 1 096 aflată la vest. (Asta înseamnă pante abrupte, iarăși zăpezi, tăpșane înnămețite, marș istovitor îngreunat de povara armamentului, muniției, echipamentului, oameni cărora li se cer eforturi supraomenești și care fac eforturi supraomenești într-un climat moral plin de vioiciune).

Harta spune că între cotele 1 240 și 1 302 atacul este inaccesibil.

Căpitanul Velicu apreciază că atacul nu este imposibil.

Micul grup de comandă al diviziei înclină spre un atac la cota 1 096, evident favorizat de formele de teren, dar cu riscul ca în caz de nereușită să nu realizeze altceva decît o prelungire a frontului de contact.

Jocul de război de la hartă în noaptea aceea de februarie, într-o pădure înzăpezită, vizînd misiunea de luptă a unei divizii românești de cavalerie, joc în care intră în calcul pe lîngă elementele tehnice : deducerea înclinației pantelor după densitatea curbelor de nivel, natura solului, grosimea stratului de zăpadă, elementele acelea de cumplită responsabilitate morală cum sînt calculul pierderilor previzibile pentru a realiza efectivele atacului, apoi efectele morale și materiale ale unei înfrîngeri într-o situație cînd armata română este al patrulea participant al coaliției antifasciste și comandamentul suprem aparține aliatului ; deci jocul de război de la hartă, cîntărirea tuturor ipotezelor posibile atinge semnificația destinului colectivității ostășești care poartă denumirea Divizia 1 cavalerie.

Luptătorii ei dorm în zăpadă, ori sub brazi la rădăcina cărora se află stratul de cetină neatins de omăt. La postul de comandă se ia hotărîrea de luptă. Comandantul diviziei acceptă propunerea ofițerului cu operațiile de la Regimentul 5 Roșiori. Adică, atacul aparent imposibil dat între cotele 1 240 și 1 302 cu șansa de a cădea în spatele inamicului, de a desfereca poarta Munților Metalici atît spre Banska-Bystrica cît și spre valea Vahului.

Soluția căpitanului Mircea Velicu se aprobă dacă...

— Voi coordona acțiunea, domnule colonel, spune căpitanul.

De la acest ceas al nopții crochiul nostru intră în aparenta stereotipie a notelor de război. Căpitanul Velicu solicită să execute operațiunea cu escadronul 4 — căpitan Nicolae Mancaș. Vîrful de cercetare în halate albe, căpitanul Velicu urcă împreună cu vîrful de cercetare. Are un mic grup de comandă cu telefoniștii care desfășoară cablul telefonic, un aparat de radio G., cîțiva pionieri și un interpret în persoana sublocotenentului Ardeleanu Iosif. Cercetașii și pîndele raportaseră că de la creste vin frînturi de conversații în limbile germană și maghiară.

Dispozitivul se pune în mișcare în noaptea de 6 spre 7 februarie spre orele 4. Cititorul își poate plasticiza momentul folosind cîteva elemente materiale : chițăitul unei veverițe speriate, ochii fosforescenți ai unui jder, zgomotul pufos al zăpezii căzînd de pe o creangă, stelele lucind verzui, gerul care pișcă nările. Consemn drastic. Nu se face zgomot, nu se vorbește, nu se fumează. Căpitanul Velicu înaintează și controlează marșul cu ajutorul a două busole. Se urcă pe o pantă abruptă la est de cota 1 240. Urcuș pas cu pas, greu. Tusea se reprimă în pieptul mantalelor. Sudoarea începe să curgă rece pe șira spinării. Semnalele se dau prin scuturarea firului de telefon. Desigur, bucuriile iernii în munte. Ceața, densă,

Monumentul eroilor patriei (București)

rece, umedă. Orientarea devine problema-cheie a misiunii. Se poate cădea în plin dispozitiv inamic. Ceața persistă. Spre orele 14 escadronul 4 ajunge într-o șa care desparte cota 1 240 de cota 1 302.

Surpriză.

Dinspre cota 1 302 se aud fluierături vesele. Oamenii formează un trio. Melodiile sînt acompaniate de binecunoscutul zdrăngănit al marmitelor. Roșiorii se topesc în zăpadă. Apar trei bucătari maghiari, ducînd la spate și în mîini marmitele goale. Băieți deștepți, nu fac zgomot și nici nu protestează cînd li se pun în piept țevile pistoalelor mitralieră. Căpitanul Velicu îi chestionează în șoaptă prin intermediul tălmaciului asupra chestiunii-cheie : cîte porții de mîncare au dus. Răspund politicos: 400—450.

— De ce veniți dinspre cota 1 302 ?

— Pentru că, de jos la 1 240 se urcă pe niște scări săpate în stîncă, al dracului de lunecoase și periculoase. Scările formează serpentine imposibil de urcat cu atîta greutate în spinare. Sau, imposibil de coborît.

Perfect.

Căpitanul Velicu comunică situația comandantului de regiment. Cere să se facă mult zgomot, să se tragă de front cu concentrare pe cota 1 240, folosindu-se focoase instantanee. Soldații descoperă un fir telefonic inamic. Telefoniștii se leagă la acel fir. Sună. La aparat se află sublocotenentul Ardeleanu Iosif, perfect cunoscător al maghiarei.

— Tükor, se răspunde de la un capăt al firului, după care se mulțumește pentru mîncare.

Se taie firul telefonic.

Ora 16,00.

Încep tragerile pe cota 1 240. Escadronul 4 pleacă la atac desfășurat în trăgători, strigînd ura. Inamicul este scos din bordeie confortabile și galerii săpate în stîncă, toate încălzite cu godinuri, unele aveau depozite de muniții și lăcașurile de tragere deasemenea perforate în stîncă.

Printr-o manevră dibace, imposibilul devine posibil. „Vulturul" cum se numește în cod Regimentul 5 Roșiori, stăpînește crestele acționînd ca unitate de vînători de munte, cu mult altfel decît fusese instruit să lupte.

La pagina de glorie cu care-și încheie existența, cavaleria română înscrie un capitol neașteptat : lupta în munți. Din largul pustei maghiare pînă pe crestele Munților Metalici, cavaleria românească, prezență romantică în peisajul aspru, dominat de tehnică, a marii coaliții antifasciste.

3. **Atac la sol...** Cîteva cuvinte despre avionul de asalt, arma care a pus în valoare la superlativ personalitatea eroică a locotenentului Lazăr Munteanu, acel ardelean interiorizat, sobru, aparent molcom și răbdător, despre care am scris undeva că explică la alți parametri pe Horea și Iancu. Avionul Henschel 129 B.2, monoplan cu aripă joasă, bimotor și monoloc de asalt, adică de luptă împotriva armatei terestre inamice, blindat sub motoare și sub postul de pilotaj, zburînd la o viteză de 400 km/h, cu forțajul atingînd 450—470 km/h. Armat cu 2 tunuri de 20 m/m. și 2 mitraliere de 13 mm putea lua 4 bombe între 50 și 80 kg. sau 4 „bombe mamă", niște containere conținînd fiecare cîte 48 de grenade. Acesta este universul zburător al asaltistului. În cabina blindată, pilotul. Adică un ins pus în fața alternativei limită, mereu conștient de sine, stăpînindu-și perfect instinctul de conservare, controlîndu-și și dirijîndu-și reacțiile, făcînd sinteze tactice la viteze care în luptă depășesc 450 km/h, supraveghind cerul, conducînd formația prin radio, vizînd, ochind, manevrînd, pilotînd, totul între sol și 200 metri înălțime într-un spațiu sfîșiat de toate traiectoriile armelor terestre. Locotenentul luase războiul pe degete, avea zeci și zeci de misiuni de luptă înscrise în carnetul de zbor, se bătuse crîncen la Turda, Păuliș, Feleac, Apahida și Jibou, în pusta maghiară și la Budapesta, făcea corp comun cu avionul și cu escadrila 41 asalt pe care-o comanda. Dimensiunea lui interioară este fixată de conștiința de ofițer, de parametrii pilotului de asalt, de ideea că o parte din efortul uriaș al umanității pentru a se elibera revine tunului și mitralierelor sale. Chestiunea a fost deosebit de sensibilă și nuanțată în lupta pentru eliberarea Ardealului, transformînd fiecare gest de război într-un sacerdoțiu.

În zorii zilei de 24 februarie 1945, Armata 40 sovietică întărită cu o divizie română de vînători de munte avînd în sprijin Corpul Aerian Român pregătește ofensiva care să deschidă valea Hronului spre Banska-Bystrica la nord (aici lupta Armata a 4-a română) și pe comunicația principală Zvolen-Ziarn-Hron-Kremnica-Handlova-Turcianske-Teplice la vest. Ambele văi sînt paralele, despărțite de o ramură sudică a munților Velka Tatra — numită pe unele hărți Stiavnike pohorie, pe altele, Kremnike, cu vîrfuri de 1 283 metri. Comunicațiile se unesc la nord în localitatea balneară Turcianske-Teplice, într-o comunicație principală care intră în valea rîului Turiec, între versanții munților Velka Fatra și Mala Fatra, ajunge la Martin, apoi prin Zilina se poate ajunge în Polonia spre nord ; ori la Ostrava sau Olomouc în valea Moraviei. Teren muntos împădurit unde inamicul se poate masca, cu fire de vale adîncă bine apărate de artileria antiaeriană dispusă în poalele înălțimilor. De cum se decolează de pe Lucenec și se urcă spre Detva, orice aterizare forțată pune probleme limită. Pe stînga, la sud de valea Slatina și Hron, muntele Iavorie, 1 044 metri. La nord de valea Slatinei, pînă-n Hron, muntele Polana, 1 458 metri și vîrful Vepor, 1 277 metri, apoi la confluenta Slatinei cu Hronul, orașul, triajul și nodul de comunicații Zvolen, cheia apărării celuilalt nod important de comunicații, Banska-Bystrica. O lume de munți, de păduri, de văi priporoase pe care germanii și aliații lor, trupele Szalaziste-maghiare, o transformaseră într-un uriaș sistem de apărare. În acest uriaș sistem de apărare, asaltul românesc era chemat să deschidă breșele pe care artileria nu le putuse deschide ; ori împreună cu bombardamentul și bombardamentul în picaj să distrugă triajele, aglomerările de trupe, coloanele în marș și, în clipa hotărîtoare a asaltului, să sprijine infanteria și tancurile. Acolo unde tancurile se puteau desfășura.

Generalul de escadră aviator Emanoil Ionescu-Pipițu, comandantul Corpului aerian își instalase postul de comandă în chiar spatele liniei întîia, pe un bot de deal la Detva-Roznavo, unde conferise cu generalul locotenent F.F. Jmacenko, comandantul Armatei 40 sovietice, stabilind în amănunt misiunile tuturor categoriilor de aviație, în funcție de obiectivele atacului infanteriei. Se știe că nemții au construit un fel de linie de cazemate, mai curînd niște clopote de beton în care erau instalate arme automate, greu de lovit cu artileria, linie care bara valea Slatinei. Generalul român își chemase comandanții de grupuri și escadrile la postul de comandă dominat de o splendidă cetate medievală, obligîndu-i să privească obiectivele prin luneta foarfecă. Se aștepta totul de la Grupul 8 asalt picaj. Misiune de rezonanță în sprijinul direct al Armatei 40 aliate. Bătălia aeriană de la Ocova și ziua de 25 februarie 1945, zi-vîrf ; zi-sumă ; zi-epopee a aviației românești în bătălia pentru eliberarea Cehoslovaciei am consemnat-o în cartea „Misiune de sacrificiu". Ne mutăm din acest cadru general în carlinga îngustă a locotenentului Lazăr Munteanu, comandantul escadrilei 41 asalt. Aerodrom, Lučenec. Un fel de cocoașă de cămilă. Înghețurile și dezghețurile transformaseră pista într-un patinoar. Se vine la aterizare cu frînele puse din aer și se lunecă de-a sania. Poate se trăiește presentimentul victoriei. Decolare la rachetă verde cu trei stele. Gesturile rituale, care slujesc tehnicii de bord. Plafon de nori la 1 500 de metri. Vede avioanele cum se string în patrule. Urcă pe comunicația Lucenec-Detva, vede ceața subțire de pe văi. Peisajul are măreție și solemnitate. Vîrfurile munților plutesc într-o magnifică lumină verzuie. Există mereu o comunicare stranie între pilot și peisajul pe care-l survolează. Comunicarea aceasta intimă nu face parte din substanța acestui crochiu. Nici măcar amănuntele celor opt misiuni — efort limită, efort epuizant — nu mai fac parte din acest crochiu. Ne interesează numai esențialul. Adică faptul că pilotul știe exact obiectivul, că l-a delimitat pe hartă, că și-a calculat exact minutul atacului, ca să-l conjuge cu pauza de foc a artileriei proprii și mai ales că, încă de la decolare și-a interzis orice emoție. Mai exact, că și-a închis instinctul de conservare în portbagajul avionului. Altfel nu se explică demnitatea cu care pică de la 1 200 de metri prinzînd în aparatul de vizare linia de cazemate inamice, apoi pe măsură ce cade vertiginos între munți țesut în plasa densă a focului de baraj, alege ținta și manevrînd ușor o aduce în vizor, calmul cu care apasă pe declanșatorul automat al bombelor, manevra periculoasă la rasul cazematelor și revenirea la atacul cu armamentul de bord în chiar clipa cînd infanteria sovietică țîșnește la asalt. De aici încolo, filmul se rulează rapid. Cerul este sfîșiat de explozii. Tăiat de trasoare. Vede infanteriștii într-o suită de fotograme cumplite. Crispați. Cel cu bandajul năclăit sub cască. Explozia care-i pulverizează pe cei doi cu pușca mitralieră. Pe cel care aruncă grenada. Pe cel care se poticnește și se frînge. Se uită pe sine. Revine. Viraj. Prinde în colimator ambrazura cazematei-clopot. Foc cu tunul. Avioanele lui sînt în jur. Haosul care clatină aerul văii. Doar zgomotul motoarelor, cel estompat al armamentului de bord, în rest un univers existînd prin retină.

Minute comprimate pînă la explozie.

Secunde cît veșniciile. Picaj. Foc cu întregul armament. Bateria de flack-uri ascunsă sub o perfectă plasă de camuflaj : servantul care se prăbușește peste afet. Redresare. Viraj de luptă cu motoarele în plin. Zbor la aerodrom. Plinul de combustibil și muniție. Misiunea : reveniți în atac la sol. Atenție la infanteriștii sovietici. Atenție la vînătorii noștri de munte. Se pare că au rupt apărarea de pe versanții văii Zbor. Atac la sol. Tancheta. Picaj. Explozie. Redresare. Revenire la atac. Orele. Timpul. Care timp ? Nu există decît traiectoriile. Numărul misiunilor ? Cine le mai știe ? Decolare de la Lucenec. Patinaj. Zbor la rasul văii. Atac. Cazemate. Întăriri care vin din urmă. Castelul de la Șliac, „Harașo leotcik". Leotcik ! Leotcik ! Aude strigătul infanteriștilor cînd îi prind în rafale surzii din cazematele-clopot, pentru că nemții au vîrît acolo soldați surzi, soldați surziți de exploziile războiului ăstuia nebun și soldații aceia nu aud infernul, soldații aceia luptă într-o liniște de vată, conștiința lor nu este percutată de exploziile care rod moralul și-l tumefiază și-l pulverizează, ei luptă într-o liniște absolută și mor înconjurați de liniște absolută; locotenentul aviator Lazăr Munteanu nu aude nici el exploziile dar aude strigătul infanteriei, vede fețele înnegrite de fum ale infanteriștilor, le vede semnele făcute din gropile de obuze, își răsucește abil mașina lui zburătoare și revine în infern spre a ucide un cuib de mitralieră, sau a ucide un tun de însoțire, sau a rășlui crenelele castelului — fortăreață sau a împunge cu lancea explozibilelor, ambrazurile. Aterizare, plinul, decolare, zbor la inamic și din nou atac la sol. Și mereu atac la sol. Cu retina sfîșiată de imagini apocalips. Implacabil la manșă ca destinul.

Cît ? Pînă cînd ?

Decolare. Zbor la inamic. Atac la sol.

Și iarăși de la capăt.

Cît ? Pînă cînd ?

Cade Zvolenul. Cade Banska-Bystrica. Aprilie. Încep să sosească păsările călătoare. Nu-și mai recunosc cuiburile. Începe să răsară iarba. Și florile. Grupul se mută la Zvolen. Acționează adînc, spre Trencin. De pe Hron, pe Vah.

16 aprilie 1945.

Locotenentul se întoarce după un atac la sol, al treilea, în zona satului Banov, la vest de Trencin. Ca în toate poveștile de război, un glonț rătăcit, ori bine tras, îi găurește rezervorul de ulei. Motorul drept se gripează. Are înălțime, chinuie motorul stîng, trece Vahul și vede în botul avionului aerodromul Trencin. Aerodromul a fost arat de nemți spre a-l face impracticabil. Aterizează. Este ultima scăpare. Nu-și dă seama că inamicul este pe celălalt mal al Vah-ului, că l-a reperat și că deschide foc cu aruncătoarele. Aude fîlfîitul caracteristic al proiectilelor de aruncător. Vede exploziile care aruncă în aer bulgări de pămînt. Aude, vede și nu realizează nimic. Ceva s-a deconectat de la centrala electronică a pilotului Lazăr Munteanu. Cercetează atent motorul drept. Depistează cauza obiectivă a penei. Se plimbă cu mîinile la spate în jurul avionului în vreme ce brandtiștii germani îl încadrează îndeaproape.

Vede calul repezit în galop peste aerodrom, ofițerul sovietic care se pleacă din șa, se simte smuls, aruncat pe greabănul calului și în cîteva clipe, zdruncinat zdravăn și mirat, se trezește în spatele hangarelor, în amplasamentul unei baterii de tunari sovietici. În clipa cînd atinge solul, realizează momentul aterizării. Contactul cu centrala electronică s-a restabilit. I se moaie picioarele. Astfel devine musafirul locotenentului Tuniev, salvatorul, originar din Vladivostok, inginer în viața civilă. Inginer-locotenent care-i arată fotografia fetiței lui, în vîrstă de patru ani, cu explicația de rigoare :

— N-am văzut-o niciodată ! S-a născut după plecarea mea pe front !

Noapte ! Doi ostași de la două capete de lume, un pahar de votcă, Vah-ul, dincolo de Vah o altă lume, aici o altă lume și între cele două lumi încleștate într-o luptă fără cruțare, fetița aceea bălaie căruia tatăl nu-i simțise niciodată gustul de lapte și căldura tandră a trupșorului fraged.

...Pe urmă locotenentul aviator Lazăr Munteanu s-a întors la treburile lui de război, devenind cavaler al Ordinului „Mihai Viteazul" cu spade.

Radu Theodoru

Premiile speciale ale revistei «Luceafărul» — 1984

Luni, 20 august a.c. s-au decernat, în prezența unor prestigioși scriitori, a unui numeros public, la sediul revistei, premiile speciale pe anul 1984.

- **Mihnea Gheorghiu, Flori de tutun, Editura Eminescu, 1984.**
- **Colectivului care realizează ediția de Opere — Mihai Eminescu : Al. Oprea (post-mortem), Petru Creția, Dumitru Vatamaniuc și Anca Costa-Foru.**
- Poezie : Ion Mircea, Copacul cu 10 000 de imagini, **Editura Cartea Românească, 1984.**
- Proză : Constantin Stan, Nopți de trecere, **Editura Cartea Românească, 1984.**
- Critică, eseu : Ilie Bădescu, Sincronism european și cultură critică românească, **Editura științifică și enciclopedică, 1984.**

Un vernisaj al izbînzii

Urmare din pag. a 5-a

nent să pornească asaltul, tras de doi armăsari furibunzi și condus de un luptător, un bărbat viguros, îndrăzneț și puternic, dotat cu o energie atît de năvalnică încît izbutise să doboare și barierele pe care pămîntul părea să nu le fi coborît în fața nimănui, niciodată, și cele pe care neîncrederea oamenilor le ridicase după atîtea războaie purtate de alții pe seama lor. Un campion!

— Ce-ați vrut să vă spună?, întrebă, timid, individul cu ochelari.

— Nu, dar din ceea ce spuneți înțeleg că doreați să găsiți, ați găsit: munca, cîmpul, recolta, rezultatele doar se văd. Nu asta e important?

Am rostit mecanic, fiindcă mi se rotea titlul reportajului în minte de cînd plecasem din București:

— Ce înseamnă a fi tînăr, azi, în agricultură!

— O, zise și bătu speriat în retragere. E o întrebare prea grea pentru mine. Credeam că vreți amănunte legate de recolta de anul acesta. Aș fi putut să vi le furnizez. Dar ce înseamnă a fi tînăr, spuse... Și înălță stingherit din umeri. Îmi pare rău.

Plecă. Și pentru că nu-l rugase nimeni să se bage în vorbă nu i-am spus bună ziua și-am plecat și noi, am luat-o pe străzile curate și îngrijite, spălate parcă cu apă și cu săpun, printre gospodăriile bogate ale sătenilor, am ieșit din sat, pe cîmpia aceea pe care un tînăr inginer agronom învățase — în numai trei ani, să o transforme, perseverent, încăpățînat și atît de ambițios într-o expoziție de fotografii. O expoziție a bunăstării, dacă se poate imagina așa ceva. Un vernisaj al izbînzii.

— Ați vorbit?, ne întrebă un băiat nu mai mare de șaișpe ani, cocoțat pe scaunul unui tractor.

— Păi n-a stat de vorbă cu dumneavoastră adineauri ?

— Unde ?

— În fața sediului C.A.P.-ului !

— Individul cu ochelari ?

— Hei, rîse. Dar să știți că vede mai bine cu el decît alții cu ochiul liber!

De prisos să mai spun că întorcîndu-ne iar la sediul C.A.P.-ului, inginerul agronom Dumitru Teodorescu dispăruse iar, fără urmă, lăsîndu-ne cu întrebările nedezlegate („ce înseamnă a fi tînăr în agricultură",) ci numai cu cîmpia în față, pînă departe, finul înflorit, transformată într-o oră model de agricultură și care era munca lui.

Sîntem unită națiune

Ni-s astăzi zările solare
Cu zborul gîndului deschis
Iar țara la aniversare
Mult mai frumoasă ca în vis.

Surîde-n steme sporul muncii
Și bucuria-n tricolor.
Mai mult și mai curate, ni-s pruncii
Cu dulci priviri de viitor.

Istoria ni-i azi mai clară.
Prezentul ni-l trăim din plin
Ne ducem la mîndră țară
Sub cel mai pașnic cer senin.

Ideile ne sînt columne
Iar la hotare toți un zid.
Sîntem unită națiune
Popor sub steagul de Partid.

Constantin Atomii

23 AUGUST 1944 ● TRASEELE DE LUPTĂ ALE ARMATEI ROMÂNE ELIBERATOARE

Coloană a Armatei române in Clujul eliberat

Pagini glorioase din războiul de dezrobire a Transilvaniei

ELIBERAREA CLUJULUI

— DIN JURNALUL REPORTERULUI DE RĂZBOI —

11 octombrie 1944

bătălia pentru Cluj a început în zorii zilei de 9 octombrie. Detaliile care se comunică de la Biroul 3 Operații sînt elocvente și semnificative. Atacul a fost dat de unitățile Corpului 6 Armată român și de cele ale Corpului 104 sovietic. Aviația Corpului 1 Aerian a lovit intens inamicul in retragere. „Fierbea văzduhul în spațiul aerian al Clujului“, relatau cei ce se întorceau din zona frontului. Frontiera, blestemata frontieră a fost ștearsă de pe fața pămîntului românesc în faptul zilei de 10 octombrie. Dezmirul a fost prima localitate în care au pătruns trupele romane, după desființarea obstacolului arbitrar. Populația a făcut trupelor eliberatoare o primire entuziastă, fluturînd tricolorul și vărsind lacrimi fierbinți de bucurie. Entuziasmul nu poate fi redat în cuvinte, oricît de meșteșugit ar fi ele formulate sau scrise. Comunicatul comandamentului nostru suprem ne spune că „in Transilvania de centru trupele noastre, în strînsă cooperare cu cele aliate, au trecut la un atac general și, înfrîngînd peste tot rezistențele inamice, au pătruns adînc în dispozitivul lor de apărare. În sectorul Cluj, o divizie de vînători de munte (de fapt divizia 18 infanterie), împreună cu trupele sovietice au ajuns, după lupte îndîrjite, pe dealul Feleacului“. Inamicul care apăra orașul a fost învăluit pe la est, trupele sovietice au atacat frontal. Rezistența hitleristă și hortystă se anunța deosebit de dîrză. Dintr-o fugară convorbire cu generalul Corbuleanu am aflat că „pentru a împiedica înaintarea trupelor române și sovietice dușmanul luase puternice măsuri de apărare ,organizînd numeroase centre de rezistență, cu tranșee adînci și baraje genistice de tot felul. Multe din clădirile mai solide din interiorul orașului fuseseră pregătite ca puncte de sprijin. Trupele noastre nu s-au lăsat însă copleșite de o astfel de apărare. Ele au atacat cu elan, trecînd în salturi repezi prin ploaia de foc deslănțuită de inamic. În seara zilei de 10 octombrie ,unitățile Diviziei ajunseseră deja pe înălțimile de la est de Cluj, de unde s-au avîntat la forțarea Someșului. Amenințat cu încercuirea pe la nord-est de către Divizia 18 Infanterie, iar pe la sud de către Divizia 2 Munte care — înaintînd către Oradea, pe valea Someșului Rece — interceptase șoseaua națională, și lovit puternic frontal de Corpul 104 sovietic, inamicul a fost forțat să se retragă și astfel, în ziua de 11 octombrie Clujul a fost eliberat“. Vestea s-a răspîndit ca fulgerul în toată țara. În orașele Transilvaniei și în multe din orașele țării clopotele bisericilor au dat glas imensei bucurii, în adunări populare mari locuitorii și-au manifestat entuziasmul prin cîntece și jocuri țărănești. Marșul „Deșteaptă-te, Române“ a răsunat puternic din sute de mii de piepturi și inimi arse în vîlvătaia teribilei așteptări. Răbdarea s-a frînt și ceasul eliberării a bătut. Presa mondială a anunțat ca un fapt excepțional eliberarea Clujului.

Așadar, Clujul a fost eliberat. Clujul este iar românesc. Ni se umezesc ochii, ne simțim înfiorați de cele mai sfinte gînduri cînd auzim aceste cuvinte rostite la posturile de radio aliate, sau cînd ele apar în coloanele ziarelor. Clujul a scăpat de cenzura închisorii hortyste, este iarăși al nostru, Clujul idealurilor noastre, Clujul nădejdilor de mîine.

Printre ostașii comandamentului circulă și se comentează cu admirație vie episodul petrecut în dimineața zilei de 11 octombrie. Pe o ploaie pătrunzătoare, cu vînt rece, sublocotenentul Zaharescu, cu plutonul pe care-l comanda, au atacat formațiunile hitleriste care apărau podul de la Sînicoară, de pe Someș, le-au pus pe fugă, au distrus instalațiile de minare și au format în grabă un mic cap de pod care — dezvoltîndu-se rapid, cu sprijinul altor unități — a creat condiții favorabile pentru trecerea Someșului în massă. Regimentul 92 Infanterie a procedat la fel, în zona aeroportului Someșeni, facilitînd Diviziei 4 sovietică trecerea rîului. Au căzut la datorie în aceste acțiuni îndrăznețe mulți ostași și ofițeri, printre care și maiorul Ștefan Ștefan, comandantul unui batalion din Regimentul 18 Infanterie, care a fost răpus în toiul unui contra-atac cu tancuri.

Semnificația, sensul acestei mult visate victorii ? Nu numai **mîndria de a cîștiga o bătălie și nici aceea de a elibera un teritoriu care îți** aparține prin destinație istorică, ci ceva mult mai mult și anume **reabilitarea** demnității naționale, demnitate grav compromisă în toamna anului 1940, cînd am părăsit frontiera de vest — siliți de absurdele întîmplări, de o politică mioapă și lașă — fără să schițăm cel mai neinsemnat gest de apărare, fără să tragem un singur foc. În corespondențele noastre de presă pe care le-am trimis de pe zonă ziarelor la care lucram am arătat cîtă umilință a îndurat dîrza noastră armată nepermițîndu-i-se să riposteze la nesfîrșitele atacuri lașe și la asasinatele la care a fost supusă. Episodul tragic petrecut în ziua de 1 iulie 1940, în satul Teceu din Maramureș, — cînd o patrulă, comandată de sublocotenentul Ionel Moldovan, a fost masacrată — este edificator, în această ordine de lucruri. Am însoțit atunci dramatica cădere a fostului coleg și amic de pe băncile școlii cu următoarele cuvinte, în coloanele ziarului la care lucram („Tribuna“ lui Agârbiceanu, nr. 164 din 22 iulie 1940) : „Vestea trecerii lui la cele veșnice am primit-o acum șapte zile. Se afla pe frontiera de vest, în fruntea unei patrule de recunoaștere — o recunoaștere de rutină — cînd s-a produs bestialul atac. S-a tras din spate cu furie. Sublocotenentul și cei 6 oameni ai săi au căzut năpraznic în brazda pămîntului pe care-l aveau în pază. Dacă încerc să desprind din fumul amintirilor figura tristă și îngîndurată a bunului meu prieten o fac cu emoția pe care o simte un suflet în preajma marilor despărțiri. Ionel Moldovan n-a fost un făuritor de rime și nici un meșter iscusit al scrisului zilnic, dar a fost în schimb un minunat cîntăreț al bunului simț, al datoriei și al muncii. Nestinsa lui iubire față de aproapele se manifesta deobicei printr-un altruism exagerat ; excelent camarad și prieten duios, sînt sigur că a păstrat intactă, între filele anilor noștri tineri, pînă în ultima clipă, robusta noastră înfrățire. Am rămas fără el, dar neuitate rămîn zilele avîntatei noastre prietenii. Pe crucea lui se vor scrie aceleași eterne cuvinte care s-au scris și pe crucea tatălui său : CĂZUT PENTRU PATRIE. Avea 28 de ani“.

Fără foc ? Aceasta este amarnica noastră durere. Consumul nu reprezintă însă gîndirea și vrerea oșteanului de rînd, chemat la datorie pe frontieră. Convorbirea pe care a avut-o primul nostru redactor, Liviu Hulea, și pe care a publicat-o în același ziar, este elocventă în această privință : Întîlnirea cu un mocan, „care se slobozise pînă la Cluj, în Septembrie, să vadă «ce se mai aude» ?, s-a desfășurat astfel :

— Am auzit că le-au luat la Cehi ceva pămînt, spunea el.

— Da, le-au luat un oarecare teritoriu, i-am răspuns.

— Dar și pămînt !, a stăruit el care nu concepea noțiunea abstractă de teritoriu, ci numai realitatea pămîntului strămoșesc.

— Da, și pămînt. Mocanul s-a scărpinat în cap, pe urmă m-a întrebat repezit :

— Fără foc ?

— Fără foc, i-am răspuns eu. După cîteva momente de amară și chinuită tăcere a omului care nu poate pricepe așa ceva mi-a răspuns :

— Dacă-i pe așa, atunci puteau să-l ia tot.

Ieri l-am întîlnit din nou. Cu cîțiva ortaci coborîse în oraș «la datorie», cum spunea vesel.

— Ce-i cu d-ta, îl întreb. După un moment de iscodire mă recunoaște și îmi răspunde :

— Iaca, bine ! Dar am auzit că le-au mai luat iar la Cehi. E adevărat ?

— Adevărat.

— Mult ?

— Tot.

— Fără foc ?

— Fără.

— Apoi de aia venii și eu, că mi-a venit și fecioru și m-am gîndit că dacă o fi să fie, apoi . . . .

Ostaș din Divizia 3 infanterie de strajă la drapelul tricolor ridicat in dimineața zilei de 25 octombrie 1944 in orașul Carei ● Locuitorii unui sat din Transilvania intimpină trupele române eliberatoare

— Dar acasă pe cine ai lăsat ?, îl întreb din nou.

— Pămîntul, îmi răspunde el cu toate fulgerele cerului in ochi“.

12 octombrie

DRUMUL SPRE CLUJ E DESCHIS

Grupul — alcătuit din 12 ostași, comandați de caporalul Hațiegan, și înarmați pînă în dinți — care mă însoțește în mult visata reîntoarcere, în sacra mea misiune, se instalează în grabă în S.P.V.-ul care ne-a fost pus la dispoziție. Părăsim cartierul la crăpatul zorilor. Angajați in cursă pe traseul principal, șoseaua spre Turda, sîntem opriți adeseori de neașteptate obstacole. Coloanele de blindate și motorizate, care se scurg mereu spre front — deși sînt dirijate cu mare precizie — ne opresc din cînd în cînd din elanul nostru entuziast.

URMELE RĂZBOIULUI SE VĂD PRETUTINDENI

Drumul constituie o succesiune de imagini fugare pe care sufletul le inregistrează cu emoție. Prin satele pe care le străbatem s-au desfășurat, acum cîteva zile, lupte crîncene de apărare, in care trupele noastre au dat dovadă de un inegalabil eroism. Împrejurimile Blajului poartă pecetea crîncenului angajament. Aiudul are și el partea de contribuție la asalturile formațiunilor noastre, iar comunele invecinate poartă răni adînci. Străbat de mai bine de o oră, in neștire, străzile micului orășel. În dimineața care îmi mîngîie obrajii cu lumina palidă de octombrie îmi simt aripi noi crescute în umeri, sufletul înviorat și gîndurile mai drepte. Steagurile fîlfîie lin în adierea dimineții, negura se ridică încet de pe dealurile din jur. Totul pare majestuos in aceste momente de inaltă răsplătire. Întrebarea țărăncii care a venit la oraș cu coșurile pline de rodul gliei strămoșești îmi [illegible] tot entuziasmul :

— De ce sînt puse steagurile, domnule ?

— Am eliberat Clujul, lele scumpă. Clujul este iarăși [illegible] românesc, i-am răspuns copleșit de vraja evenimentului și pierdut in visurile adolescenței trăite așa de intens pe străzile și prin parcurile neuitatului oraș studențesc de altădată.

Semnele grele ale războiului distrugător se văd pretutindeni. Tancuri inamice distruse, mașini sfărîmate de proiectilele antiaeriene noastre sau de artileria sovietică, morminte proaspăt săpate, așezate într-o impresionantă înfrățire, constituie pilda vie a eroismului celor două armate victorioase.

Ne apropiem de Turda. De multe zile Turda atrage spre ea toate privirile și toate inimile românești. Aici s-au dat lupte de o violență [illegible], aici furia dușmanului s-a deslănțuit barbară — pentru a opri, chipurile, impetuoasa inaintare spre Cluj — prefăcind Turda într-o ruină fumegîndă. Privim înspăimîntați urmele negre lăsate de incendii, vedem cum casele își deschid hidoase rănile spre cer, simțim mirosul pătrunzător al scrumului și apoi ne întoarcem privirile spre Cheile Turzii, de unde inamicul și-a trimis focul ucigător spre orașul [illegible] în primele zile de apărare. Turda își poartă cu fală numele atît de sugestiv de „invalid al Transilvaniei românești“. Cu toată bestialitatea lui furia atacului inamic și-a găsit aici o umilitoare înfrîngere. Va trebui să însemnăm în cartea istoriei cu litere de aur numele orașului Turda, pentru că din astfel de fapte se [illegible] trainic învățămintele pentru viitoarele generații.

PE CREASTA FELEACULUI

Satele de pe șoseaua care duce spre Feleac prezintă același dezolant aspect. Războiul și-a imprimat și aici semnele, cu aceeași cruzime, ca și la Turda. Țăranii scormonesc printre ruinele fumegînde ale caselor lor, privesc cu tristețe în gol, măsoară paguba cu sufletele sfîșiate de durere. Și pe aici mormintele mărginesc în lungul ei șoseaua, crucile românești și steaua sovietică, alăturate pe movilițe proaspete de pămînt, mărturisesc simbolic pașii pe care ostașii armatei aliate i-au făcut, alături de vînătorii de munte români, pentru desrobirea Ardealului. Sus, de pe creastă vedem orizontul larg deschis peste cetatea năzuințelor românești. Clujul se întinde la picioarele noastre. E un spectacol care îți înviorează sufletul, un tablou pe care-l privești fascinat, un tablou grandios în spectaculosul și semnificația lui.

Revăd pentru o clipă — întors cu gîndul la timpul nu prea îndepărtat — revăd scena legămîntului, a fierbintelui legămînt pe care l-am făcut, la începutul acelui sfîșietor septembrie 1940, alături de George Sbârcea, sub privirile severe ale maiorului Teodorescu, ofițerul care ne-a întins mîna-i de ostaș zdravăn, imperturbabil în ferma-i convingere, cu prilejul amarnicului nostru refugiu. Căzuți în genunchi am jurat că nu ne vom trăda niciodată neamul și țara, că ne vom întoarce oricît de grele, de ostile vor fi vicisitudinile istoriei.

— Jurăm !, am dat glas imensei dureri care ne destrăma mintea și trupul, ținînd palmele lipite de reavănul pămînt, ca într-un ritual păgîn. Întunecatul ofițer s-a oprit, cu privirile-i arzătoare, asupra bietelor noastre ființe de gazetari desmoșteniți și-apoi a tunat :

— Ne vom întoarce !, fiți siguri, domnilor, așa precum ziua urmează nopții, a declamat cu o voce impunătoare după ce a mai privit o dată, in zare, Clujul. Invocația din Hamlet mă tulbură. Cum de i-a venit în minte ? Sau e o stranie coincidență ? !...

Ne retragem încet peste creastă. Nu mai avem putere și nici curaj să privim în urmă. Camionul militar — ultimul care a părăsit Clujul — e sub presiune.

— Haidem, îi spun lui George... Nu vezi că nu mai pot ? Any plînge înfundat în șalu-i albastru, care-i acoperă fața. Mai zdrobesc în pumni cîțiva bruși și-apoi îngîn — fără să știu ce anume spun — deprimantele versuri ale poetului Mihai Beniuc, contemplînd în neștire, peste gardul din apropiere, suavele flori de toamnă care se leagănă ușor sub adierea toamnei pretimpurii :

Sărut cu buze arse huma,
Din care tu sorbit-ai sînge,
În pribegie plec de-acuma...
Garoafă roșie nu plînge.

Mi-oi aduna-n desagi amarul
Și toate florile le-oi strînge
Și trist voi părăsi hotarul...
Garoafă roșie nu plînge.

Sînt copleșit. **Zăgazurile inimii s-au rupt. Implor — cu ochii în lacrimi — de la implacabilul** ofițer condescendență pentru trista-mi plîngere...

REGĂSIREA ORAȘULUI PIERDUT

12 octombrie — 2 noiembrie

Am jurat că ne vom intoarce și ne-am întors.

Coborim Feleacul și intrăm în oraș, animați de sentimente înalte. Urmele războiului se văd mai mult la periferie. În general centrul Clujului este intact. În dreapta străzii Feleacului se află unul din cele mai frumoase cartiere ale orașului. Regăsim aici edificiile întregi. Vedem casa marelui artist și dramaturg Zaharia Bârsan. Din balcoanele clădirilor stindardele grele flutură în adierea molcomă de toamnă. Iată Teatrul Național, la intrarea căruia stă de strajă o santinelă română, apoi Catedrala ortodoxă și reședința episcopală, iată strada centrală, cu firme multe în limba maghiară, iată Primăria din balcoanele căreia atîrnă ghirlande de brazi și stindarde imense, iată statuia ecvestră a Craiului Matia, care privește semeț peste timp, iată Piața Unirii neschimbată, cu rondurile de flori superbe, rămase așa din toamna anului '40, cotim la stînga și ajungem la Universitate și la căminul studențesc **Avram Iancu**, în fundul străzii **N. Iorga** zărim Biblioteca Universității, în sălile căreia ne-am depănat cei mai frumoși ani ai tinereții și, în sfîrșit, Clinicile universitare. Trecem apoi pe Calea Moților — spre Mănăștur —, revenim în parcul **Bărnuțiu**, iar de aici — prin strada **Oct. Goga** — ajungem în centru. Șoferul nostru Bledea evită cu multă atenție gropile pricinuite de proiectile și grămezile de moloz, și-apoi o luăm spre gară, unde ne întîmpină gravele răni ale bombardamentelor americane, care au sprijinit impetuoasa noastră înaintare spre Țara Năsăudului. Un imbold nestăpînit mă duce spre strada Rudeanu 5. În locul căsuței familiale, din care mi-am ales tovarășa de viață, găsesc acum o grămadă mare de lemnărie și moloz. Masivul bombardament, executat de americani cu cîteva zile în urmă, a transformat totul în ruine. Bunica, o bătrînă firavă de peste 100 de ani, s-a ridicat la cer odată cu vîlvătaia cumplită, stîrnită de suflul bombei. A existat odată aici o căsuță umilă, cu un liliac umbros la poartă, cu o cișmea răcoroasă în curte, cu un pian încîntător în salon. Aici își arunca ștrengărește bascul de școlăriță Ci, după ce se întorcea de la liceu, însoțită de profesorașul care-i purta — cu sfîntă emoție — servieta. Aici s-au construit planuri, s-au plămădit idealuri, aici s-au dezbătut cele mai multe din materialele care aveau să apară in „Tribuna“ lui Agârbiceanu, la care cioplеam zilnic piatra nestematelor frumuseți gazetărești împreună cu Liviu Hulea, Horia Stanca, George Sbârcea, Ciocio Anderco, Gavril Pop, Ion Isaiu, Tibi Rebreanu și cu toți ceilalți „osîndiți“ ai celei mai „păcătoase“ și vicioase meserii : scrisul zilnic la gazetă. Acum ? Un imens și grotesc mormînt al deșertăciunii.

Dar la naiba cu lamentările neputincioase, mai avem atît de multe lucruri de făcut, atîtea fire de înnodat, atîtea proiecte de reactualizat, atîtea năzuinți de împlinit. Pornim deci furtunos spre alte părți ale orașului regăsit, spre alte cartiere. Trebuie să vedem și să cuprindem totul într-o singură expediție, în cea mai emoționantă și nobilă misiune din viață. Sîntem doar în Cluj, în Clujul ardentelor visuri de odinioară. O beție delirantă ne vibrează în suflete, in atmosfera aceasta festivă, iar cînd pășim pe caldarîmul străzii închidem cutremurați pleoapele copleșiți de farmecul acestui ceas nesperat. Iată, deci, Clujul cu străzile lui tihnite, cu florile lui suave, cu zidurile mîncate de vreme, cu poezia lui studențească în care întrezărim palidele chipuri de odinioară și avînturile zilei de mîine, cînd pe sub aceste streșini vor trece alți adolescenți, cu alte visuri și cu alte izbînzi.

Se lasă încet amurgul. Undeva, în depărtare, o goarnă sparge liniștea. Sentinela română stă de veghe alături de ostașul sovietic de care îl leagă rănile adînci primite pe coasta Feleacului, în luptele ce s-au dat pentru eliberarea Clujului, inima Transilvaniei.

Cap. t.r. **Gheorghe Stoica**
(reporter de război al M.St.M. august 1944 — februarie 1945)

(Din CARNET DE FRONT, ediția a II-a, în curs de apariție)

REMEMORĂRI

Fișe de roman (XIV)

n-am să uit niciodată întoarcerea unchiului meu din război. Apariția lui pe ulița mare a satului, felul in care înainta pipăind parcă terenul, strigătul isteric-bucuros al vecinei ieșită în poartă :

— Tuuulai, Savetă, s-o întors Ion !

A intrat în curte buimăcit și mut ținînd în mînă cufărul verde de lemn prevăzut cu un lacăt, lăsîndu-se sărutat și pipăit și alintat. Cîinele se zbătea bucuros în lanț lătrînd vesel și recunoscîndu-l după atîția ani, și el a vîrît mîna în buzunar și a scos un colț de pîine uscată și i-a aruncat-o. A intrat în bucătăria de vară, nu în casă, a deschis cufărul de lemn și-a început să împartă mici daruri, nimicuri simbolice aduse din mari depărtări. A cerut să i se încălzească o căldare de apă așteptînd fumînd țigară de la țigară. I-au adus ciubărul de lemn în care ne îmbăiam sîmbăta. Cămașă albă și hainele lui de sărbătoare. Bunica plîngea ca de mort. Mătușa strălucea de emoție și mirosea a floare de tei și a ismă.

L-am lăsat singur și el a rămas multă vreme în bucătăria de vară bălăcindu-se în ciubărul de brad. A ieșit îmbrăcat în straiele de duminică, ca un mire gătit de cununie ținînd în dreapta hainele jerpelite și soioase strînse ghem. S-a dus în fundul grădinii, le-a așezat pe pămînt, le-a acoperit cu paie și le-a dat foc privindu-le cum ard scoțînd un fum înecăcios.

Cînd a rămas o mică grămăjoară de scrum cenușiu a aruncat deasupra o lopată de pămînt, și-a făcut semnul crucii și-a rostit izbăvit :

— No, gata !

2.

Bătrînul acela din Apuseni care păstra într-o cutie de sticlă schijele primite in război, aproape o jumătate de kilogram de fier, și alături lista celor peste o mie de localități străbătute pe jos cu echipamentul de front în spinare...

3.

Pădurarul din Platoul montan Z, veteran de război, decorat cu medalii de vitejie, luptător în linia întîia, trăgător de elită, cel care se întîlnise de mii de ori cu moartea învingînd-o, întors acasă n-a mai fost în stare să pună mîna pe armă să-și apere orătăniile de lăcomia sălbatică a vulpilor. De cîte ori presimțea furtună cu fulgere și trăznete, se închidea în casă și-și astupa urechile cu perini așteptînd să treacă vijelia.

4.

Vă mai amintiți acele jucării ucigătoare aruncate de naziști din avion, menite să ademenească în special copii, încărcate cu explosibil, jucăriile morții care au sfîrtecat zeci și sute și mii de trupuri nevinovate...?

5.

Un primar din Oltenia păstra în casă, la loc de cinste, plugul de lemn cu care tăiase primele răzoare în pămînturile moșierului expropiat.

6.

Sîngele eroilor căzuți arzînd în steaguri...

Mircea Micu

PREZENȚE ROMÂNEȘTI

● **LA SOFIA** a fost deschisă expoziția pictorului Bradut Covaliu în cadrul unor manifestări organizate de Galeria „[illegible]“. Cu acest prilej, președintele Uniunii artiștilor plastici din Bulgaria a evocat amplele relații culturale existente între Bulgaria și România, elogiind arta românească, lucrările reprezentative pentru momentul actual din țara noastră. Au participat pictori și graficieni din țara prietenă, reprezentanți ai diferitelor organizații culturale, precum și un numeros public.

● **SPECTACOLUL „CIULINII BĂRĂGANULUI“**, dramatizare a romanului cu același nume de Panait Istrati, realizată de François Joxe, a avut loc recent din inițiativa Asociației Amicii lui Panait Istrati la Castelul Medieval de la Cluis. Manifestarea se înscrie într-o suită de adaptări scenice a unor mari opere din literatura universală și este dedicată centenarului cunoscutului prozator român. Actorii care au interpretat partitura lui François Joxe erau artiști amatori din departamentul Indre, reușind să redea încărcătura emoțională și splendorile stilistice ale textului original, prelucrare cu suplețe de către scriitorul francez. A fost prezentată de asemenea muzică populară românească, în interpretări de valoare, intercalate pe parcursul spectacolului.

● **LA VIENA**, o expoziție de pictură pe sticlă și lemn a dus mesajul artei românești actuale, în cadrul unor manifestări prilejuite de aniversarea actului de la 23 August. Au fost expuse lucrări ale artiștilor Gh. Răducanu și Traian Timotei Tohăneanu. A fost evidențiată contribuția pe care manifestările culturale o pot avea la dezvoltarea tradiționalelor relații de prietenie dintre cele două țări, la mai buna cunoaștere și prețuire reciprocă între cele două popoare. Prezența unui numeros public, între care cea a lui Robert Pfleger, primarul sectorului vienez Hernals, precum și a lui Werner Hoffelmen și a altor personalități oficiale, a semnificat voința de a promova în continuare bune relații culturale între România și Austria.

SPORT

Aurul, septembrie, melancolia

eldorado românesc e toamna și mai ales cea dintîi lună a ei, septembrie. Septembrie — cel ce se anunță în frunză și în struguri ca o anihilare biologică a sentimentului de-a traversa fără pricină, ca-n poezia fatalistă, moartea, aurul, toamna. Poveri in cumpănă de lemn smucit de vînt. Ciulini. Funigei. Lumină de miere. Impulsurile Bucureștilor, acum, sînt mai puțin de mătase, busuiocul leagănă gînduri voievodale născute-n cerdacuri unde se bea ceai vînăt, prevestirile iau chip de salcie ultragiată de dalta unui lingurar. Celui ce-și toarnă cositorul, la foc scăzut, în colțuri dosnice de mahala, i se arată fată dormind sub vișin scuturat și strîmb sau dragoste cu osîndă în dealul viilor, acolo unde scheaună cîinii pe care-i vom înhăma, sub geruri, la sania cu vinuri scumpe. Forma augustă a mirării în toate județele pornite în pribegie la Mare sau în poienele cu smeură o închipuie, în aceste zile, fotbalul. Dansul nebun începe. Prima duminică a lui septembrie își ascute colții. După cîtă lumină de iulie și august am adunat în trupuri puteam s-o luăm mai din timp. Dar se pare că socotelile tribunelor nu coincid aproape niciodată cu ale magnaților din triunghiul Bermudelor : Lucescu, federație și iar Lucescu, fiindcă antrenorul naționalei, indiferent de chixul din Franța, stă călare pe ipotenuză și mușcă din catete mai rău ca o fiară. Legați prin toate fibrele (și nopțile) de marea noastră dragoste care se logodea cu nemurirea în California (nemurirea nețin̂înd mai mult de-o viață în materie de sport) n-am fost destul de atenți la transferările de jucători și acum bag de seamă că, pe sub portocal, pe sub salcîm, pe sub gard sau prin șanț au avut loc răpiri de mirese, încălcări de hotar, substituiri de persoană etc. E limpede că cele mai multe schimbări s-au petrecut sub scutul legii, dar sînt cîteva cazuri ce fac să înflorească merii a treia oară în aceeași grădină. Să trecem mai departe, nu e prima oară cînd ascundem cucuveaua în oala de supă și irozii sub un timbru de doi lei. Vom arde fluturi în sobă și ne vom spovedi în funcție de împrejurări. După cum chiar calendarele de perete ne învață, vulturii și ulii nu beau apă, ci-și iau roua trebuincioasă din sîngele victimelor. Să învețe, prin urmare, și cei mici să fie mari și să nu mai chițcăie prin cotloane !

Pînă atunci sînt fericit că vine septembrie cel suplu în aversiuni, neasemuit în lumină mîngîietoare, roib în melancolie, subțire și albastru în lujer, statornic în tristețe dulce, aprilin întru speranțe — răspîndească-i-se aroma în toate inimile.

Fănuș Neagu

mapamond

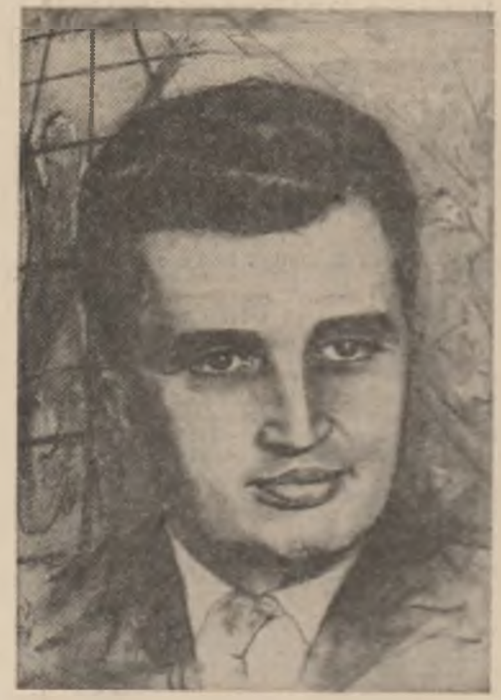
Tablou de Al. Torella (Italia)

României, la patruzeci de ani liberi

Să trăiești, Românie, veșnică țară,
frumoasă și rodnică, milenară.
Născută de mult, dintr-un popor vechi,
înfloritor.
Celebrind Libertatea, cu ale ei patruzeci flori.
Popor vechi, creatorul superbei culturi,
Popor vechi, întărit de voința oțelului,
de curaj, neinfrînt,
Plămădind inimi tari, demne,
Minte cu geniu, neam născocitor, cîntăreț.

Să trăiești, Românie, popor cu inimi fierbinți,
Fete prelungi, frumoase ca trestia,
bărbați înțelepți,
frumoasele tale, vitejii tăi, ne-nfricați,
dragele tale femei, gînditoare, semeții bărbați.
Sărbătorești, Românie, libertatea deplină
cu patruzeci, aprinse în august, eternele flori.
Libertate Străveche, moșteniri din vechime,
Gînd liber, semeț.

II

României străvechi, îi aduc gîndul meu,
Cumpenei gîndului drept, răzbătînd
peste mări, peste țări :
„Orice popor să fie liber și egal pe pămînt,
Cum fiece om trăitor e în armonie cu țara
care-l făcu,
Să-mbogățim veșnic și viața și gîndul,

Înțelegîndu-ne cu graiurile lumilor, mii,
Spre rînduieli tot mai drepte să tindem
Război dominațiilor, pace egalității, planetei,
Rînduieli veșnice, drepte, cugetînd cu temei".
Așa spun românii, așa spune El, Înțeleptul.

Așa spun românii : „Siguri pe viață,
egali între țările lumii să fim.

Pace nu vorbe" — zic ei.
Țară străveche, cu istorie nobilă, deprinzînd
din părinți demnitatea, spiritul liber.
Stimă pentru popoare, iubirea de om
învățată de-acasă ;
gînduri adînci lustruind din vechime,
Om gospodar, iubind casa, iubind pe vecini
Și apoi iubind țările lumii,
vecinii de pe pămînt ;
Dar filosofia românilor aceasta-i : împreună
putem petrece mai bine pe lume,
Împreună putem să trăim.

III

Să unim vocile conștiinței, și, cu ele,
a mea îndepărtată
dar trează,
Cu vocea demnă a lor, a românilor ;
vocea cumpenei drepte.
Cu fiecare din noi, cu popoarele noastre,
Să făurim liberi și noi, mai bun viitorul.
Vitejilor ce căzură crezînd în istoria lor,
Sacrificîndu-se, bravii,
pentru țara de azi să le dăm pomenire
Pentru ei, o lacrimă ; să fie numele lor
în veșnicie rămas.
Însă fericirii de azi, libertății de azi,
să le dăm „pace".
Să trăim, deci, în stimă și iubire-ntre toți.

„Să trăiești, așadar, Românie",
familia lumii îți spune.
Să-ncercăm împreună cu încredere viitorul,
pașnici, iubindu-ne demni între noi.
Pentru toți cei care văd drumul drept,
viitorul aprins,
României să-i spunem acum fericire.
Binecuvîntăm nobilă faptă-ți,
popor minunat și țară superbă :
„Să trăiești, Românie, liberă-n veci".

Katsumi Hayashi (Japonia)
În românește de B. Mihai

CULTURA ROMÂNEASCĂ ÎN LUME

O PUNTE SIGURĂ SPRE PACE ȘI COLABORARE

FRANZ EBERHARD",
director UNESCO

«O PUNTE SPRE MULTE ȚĂRI ALE LUMII»

De cînd mă aflu în România m-a interesat cultura acestui popor plin de solicitudine și în mod cu totul deosebit învățămîntul ca parte integrantă a unui sistem cultural original și pilduitor. Cu această dorință am venit și la aceste cursuri pe care Universitatea din București le organizează, fără întrerupere, de 25 de ani. Este și aceasta o experiență originală de a forma pe viitorii specialiști din atîtea țări ale lumii.

În ceea ce mă privește am avut posibilitatea să cunosc bine învățămîntul superior românesc, iar centrul nostru a primit și primește în permanență sprijinul guvernului și statului român. Din această perspectivă vă pot spune că învățămîntul românesc poate fi un model pentru multe țări avansate ale lumii, cu priorități sigure în domenii de vîrf ca geologia sau medicina. Cunoscînd cooperarea strînsă dintre cultură, economie și învățămînt, ne-am propus să realizăm o monografie a învățămîntului superior românesc, redactată în limba engleză și pe care o vom difuza în peste 80 de țări ale lumii, ca exemplu sigur de urmat.

Pînă în prezent am studiat comparativ învățămîntul superior din 36 de țări și vă pot informa că România se situează în prim-plan cu un sistem ferm de pregătire, de reciclare și de legare a învățămîntului cu toate compartimentele vieții spirituale și materiale. În același timp învățămîntul românesc este unul dintre cele mai deschise din lume, o poartă spre cele patru zări pentru că în această țară frumoasă și interesantă învață mii și mii de studenți din aproape toate țările lumii. Este un fapt deosebit, tocmai într-un moment în care războaiele încep în mintea unor oameni, dar tot oamenii trebuie să-l stăvilească, să-l respingă și în virtutea principiilor fundamentale ale UNESCO. În această direcție România desfășoară o politică susținută și plină de reușite.

În aceste zile, ca student al Universității din București, am constatat cu satisfacție și bucurie că aceste cursuri reprezintă o punte spre multe țări ale lumii. Este puntea culturii, a învățămîntului, dar mai presus este puntea prieteniei, a păcii.

BELA BORSI – KÁLMAN,
traducător, profesor la Universitatea
din Budapesta, R.P. Ungară

«PRIN LIMBA ROMÂNĂ AM CUNOSCUT CELELALTE LIMBI ROMANICE»

Interesul pentru limba și cultura poporului român la mine a apărut aproape firesc, pentru că m-am născut într-o regiune în care conviețuiesc maghiari și români. Dansurile, cîntecele, obiceiurile românilor din regiunea mea m-au introdus aproape inconștient spre un alt univers spiritual. De-a lungul anilor au apărut în limba maghiară traduceri din opera lui Eminescu, Creangă, Sadoveanu, Goga, Rebreanu, Zaharia Stancu etc., etc. și prin intermediul lor am luat contact încă din școală, cu unele din cele mai importante valori ale literaturii române. În clasele superioare mi-am dat seama că limba română mă ajută să învăț alte limbi străine. Și prin intermediul ei am ajuns să cunosc celelalte limbi romanice. A urmat studenția, cu programul ei diferit și dificil. Din fericire însă rădăcinile înfipte în spiritualitatea românească au fost puternice și m-au ținut într-un contact permanent cu ceea ce era esențial în spațiul românesc. La Facultatea de Litere din Budapesta, și mai ales la catedra de limba și literatura română am întîlnit pe unii dintre cei mai renumiți cunoscători ai literaturii, limbii și culturii române, printre care amintesc pe Gáldi Laszlo, Tamás Lajos, Endre Pálffy, Domokos Sámuel. În acest cadru trebuie să mai amintesc și pe redactorul de limba română de la Editura Europa, și anume pe Bella Gyorgy, care încă din 1971 m-a selecționat în tînărul grup de traducători din literatura română în limba maghiară. La îndemnul său am publicat primele traduceri care au apărut într-o culegere anuală de proză din literatura lumii sub titlul **„ÉGTÁIAK"**.

În timp, am avut mai multe contacte directe cu cultura și literatura română. Am fost la cursurile de vară organizate la Sinaia, la Brașov și acum la București, unde am cunoscut mulți profesori și specialiști în cele mai diverse domenii ale culturii române și universale. În 1978 am fost timp de 4 luni bursier al Universității din București și în tot acest timp m-am bucurat de îndrumarea atît de competentă a profesorului Al. Piru, dar și de sprijinul unor istorici și critici literari mai tineri precum Eugen Simion, Florin Manolescu, Eugen Marinescu. Perfecționarea mea a fost continuă și necesară, cu atît mai mult cu cît în perioada 1976—1981 am fost profesor la catedra de literatură română a Universității din Budapesta. Din noiembrie 1981 funcționez la catedra de istorie a Europei orientale, fapt ce reprezintă o nouă posibilitate de a cunoaște și mai bine istoria României. Mă interesează în primul rînd istoria României din secolul al XIX-lea, dominat de mari evenimente și mai ales de acel moment cultural pe care specialiștii îl numesc epoca generației de la 1848. De fiecare dată mă străduiesc să pun în lumina adevărului istoric numeroasele raporturi româno-maghiare. Sînt interesat în egală măsură de [illegible] socio-economice și culturale din Moldova și Țara Românească în secolul al XIX-lea, și în această direcție pregătesc o teză de doctorat, în care pun în evidență rolul decisiv al lui Kogălniceanu în modernizarea culturii române, în stabilirea unor raporturi largi pe plan european, aspect încă nevalorificat la adevăratele lui dimensiuni în istoriografia maghiară.

În 1983 am tradus mai multe nuvele semnate de Nicolae Velea, am tradus și din literatura științifico-fantastică (Gh. Săsărman și Victor Kernbach). În revista NAGYVILAG (echivalenta revistei „Secolul XX") am publicat mai multe traduceri din nuvelistica atît de interesantă a lui Eugen Barbu („Lefter", „Miresele", „[illegible] Bizantina"). Am mai publicat și cîteva fragmente din romanul lui Augustin Buzura intitulat „Vocile nopții", roman tălmăcit excelent și integral de László Pap Kolozsvári. În 1980 am înregistrat un succes cu care mă mîndresc ca traducător de limbă română. A fost anul în care, la Editura Europa, a apărut excelentul roman al lui Constantin Țoiu, „Galeria cu viță sălbatică". Pentru această tălmăcire am primit premiul calității din partea secției de traduceri din cadrul Uniunii Scriitorilor din Ungaria. De altfel, traducerea mea a apărut și la Editura Kriterion în anul 1982.

Împreună cu alți traducători din literatura română am realizat un volum din opera lui Mircea Eliade ce s-a tipărit la Editura Móra sub titlul **„Aventuri bizare"**. Am pregătit pentru tipar romanul lui Marin Sorescu intitulat **„Trei dinți din față"**, iar împreună cu prietenul meu Péter Zirkuli am definitivat o antologie din estetica românească din perioada interbelică (Călinescu, Lovinescu, Eugen Ionescu, I. D. Gherea etc., etc.). În aceste zile va apărea și o traducere din proza talentatei poete Ana Blandiana. Am în vedere și mai multe scrieri semnate de D. R. Popescu, G. Bălăiță, M. Sorescu, Mircea Nedelciu pentru că am convingerea fermă că proza românească actuală a atins deja culmile scrisului generației de prozatori ce s-a afirmat în perioada interbelică. Această opinie mi-am exprimat-o și într-un amplu studiu, pe care l-am publicat în revista „TISZATÁJ".

Ca unul care am fost și la alte ediții ale Cursurilor de vară — fericit prilej de cunoaștere și apropiere între specialiști din diverse țări ale lumii, consider această ediție, a XXV-a ca pe o reușită deplină. Contactele permanente cu lingviști, istorici și critici literari, scriitori, mi-au deschis și mai mult inima și mintea spre adevăratele virtuți ale civilizației românești.

MICHEL WATTREMEZ,
traducător și profesor din Franța

«EMINESCU – CEL MAI MARE POET AL SPERANȚEI ȘI NEMURIRII»

Contactul cu România s-a produs pe cînd aveam 13 ani. Am fost și sînt un pasionat filatelist și timbrele românești m-au interesat foarte mult. La sugestia profesoarei mele de limba și literatura franceză am început să port corespondență cu mai mulți elevi din România.

Revista „Cutezătorii" și oameni de bine de la Radio mi-au deschis și mai mult calea spre limba română, pe care am început s-o învăț singur. La vîrsta de 16 ani unul dintre prietenii mei români, prin corespondență, mi-a trimis poezia „Lacul" a lui Mihai Eminescu și capodopera „Luceafărul", la a cărei traducere lucrez de mai mulți ani. După absolvirea liceului am venit pe cont propriu la cursurile de vară de la Cluj, unde prin intermediul profesorului Ion Vlad, am descoperit mai mulți scriitori români : Blaga, Arghezi, Ionel Teodoreanu. În Franța, am plecat cu peste 50 de kg. de cărți. Deși cultura nu se măsoară cu kilogramul pentru mine a însemnat totul. Din acel moment România a devenit din punct de vedere spiritual a doua mea patrie. De atunci m-am dăruit complet culturii române și așa se face că m-am înscris la Institutul de Limbi Orientale din Paris, pe care l-am absolvit cu diploma în specialitatea română, iar în paralel am absolvit și Facultatea de limbă și literatură franceză. L-am descoperit pe Lucian Blaga din care am și tradus poezii din volumul „Poemele luminii".

Am citit cu plăcere „Ciuleandra" lui Liviu Rebreanu, am tradus „Baltagul" de Sadoveanu, dar mărturisesc că m-a fascinat romanul lui Ionel Teodoreanu „La Medeleni", prin care într-o lume dominată de cotidian reușim să descoperim un univers pur și inefabil. Cu ajutorul „Spațiului mioritic" mi-am descoperit propria regiune în care m-am născut, regiune aflată în vecinătatea Mării Nordului și care se întinde, văzînd cu ochii, între deal și vale.

Ca bursier, pe cont propriu și acum ca invitat al Uniunii Scriitorilor din Republica Socialistă România m-am aflat de multe ori în România. E fascinant să descoperi mereu lucruri noi. Am fost la Constanța. Am descoperit marea. L-am redescoperit pe Eminescu recitindu-i „Mai am un singur dor". Ca profesor în orașul lui [illegible] mă gîndesc mereu la raporturile dintre simboliștii români Macedonski, Bacovia, dar și Minulescu, D. Anghel cu literatura franceză.

În prezent definitivez teza mea de maestria intitulată „Nerval și România". Am găsit o bibliografie impresionantă și cu acest prilej pun în evidență rolul deosebit al Marthei Bibescu ca factor mediator între cele două culturi. Din această perspectivă nu uit niciodată că și Franța datorează foarte mult unor scriitori de origine română cum ar fi Elena Văcărescu, Martha Bibescu, Panait Istrati și Eugen Ionescu sau lui G. Bengescu, primul bibliograf al lui Voltaire și autor al unor cărți referitoare la sistemul de relații româno-franceze. Pe urmele lui doresc din toată inima să fac un doctorat în România pentru a duce mai departe eforturile înaintașilor. Trebuie să menționez că lucrarea mea referitoare la Nerval în România a fost propusă spre publicare la Editura Univers din București.

Am menționat mai mulți mari scriitori români care mă interesează și din care am tradus cu multiple satisfacții, dar niciodată nu mă voi despărți de Eminescu. Acest extraordinar poet m-a făcut și pe mine să scriu poezii, chiar dacă sînt poet francez. El reprezintă pentru mine totul — sinteza cea mai înaltă a unui popor și a spiritualității sale. El reprezintă în lume cel mai mare poet al speranței și nemuririi, el nu este pentru mine un pesimist, este poetul durerii, este poetul metamorfozării universului, ca în „Odă în metru antic" și în atîtea alte poezii. Eminescu este poetul cosmosului și poate numai W. Whitman a atins în literatura universală dimensiunile cosmogoniei eminesciene. În ultimul timp am descoperit proza lui Eminescu și pentru mine nuvela „Sărmanul Dionis" reprezintă o capodoperă a literaturii universale. Am tradus-o imediat și am prezentat-o la UNESCO, îndreptîndu-mi traducerea spre mai multe case de editură. În aceste zile am avut discuții la Editura Minerva și sper să fie tipărită și aici.

Nu știu cum să mulțumesc Uniunii Scriitorilor pentru invitația la această ediție a Cursurilor de vară. Am cunoscut aici studenți și profesori, scriitori și traducători din 20 de țări ale lumii. Mulți sînt tineri și foarte tineri, dar cu siguranță ei vor duce mai departe eforturile înaintașilor în direcția difuzării culturii românești în lume pentru că România a fost și rămîne mereu o largă fereastră deschisă spre lume.

OPINII DE LA CURSURILE DE VARĂ, BUCUREȘTI, EDIȚIA A XXV-A

ITO TAIGO,
profesor la Universitatea
din Osaka, Japonia

«MIRACOLUL LATINITĂȚII LIMBII ROMÂNE – TEMĂ DE CERCETARE FASCINANTĂ»

Între țările noastre distanța se măsoară în mii de kilometri, dar raporturile culturale ne-au apropiat atît de mult încît distanțele dispar pe nesimțite.

În Japonia cultura română, atît de bogată și originală, este cunoscută și foarte prețuită. Este prețuită de asemenea politica atît de deschisă a României. Este cunoscută și înalta calitate a învățămîntului românesc. Așa se explică faptul că tot mai mulți tineri din Japonia vin să învețe în România, să susțină doctorate, să se specializeze. Ca vicepreședinte al Asociației de prietenie Japonia — România cunosc foarte bine aceste aspecte și încerc mereu să le dezvolt.

În tot mai multe cercuri de specialiști s-a vorbit și se vorbește despre miracolul latinității limbii române, despre unitatea și continuitatea neîntreruptă a poporului român cu toate împotrivirile istoriei. Sînt teme de cercetare fascinante spre care s-au îndreptat și se îndreaptă mulți tineri din Japonia și din întreaga lume. Aceste aspecte m-au determinat să traduc în limba japoneză **„Scurta istorie a românilor"** de C. C. Giurescu.

Conștient de bogăția și frumusețea limbii române m-am străduit și am realizat pentru studenții mei o **Gramatică a limbii române**.

Cu prilejul celei de-a XXV-a ediție a cursurilor internaționale de limbă română mă aflu alături de alți șapte japonezi iubitori ai culturii și literaturii române. Pînă în prezent am realizat peste 2000 de diapozitive ce-mi vor ilustra cartea referitoare la originalitatea indiscutabilă a culturii române, nu numai în cadrul Europei de Est, ci în cadrul larg al culturii universale. Mi-am cumpărat multe cărți de specialitate imposibil de cumpărat în Japonia datorită prețului extrem de ridicat.

Contactele pe care le-am avut aici cu reputați profesori, scriitori, traducători m-au ajutat să-mi îmbogățesc cunoștințele și pentru totul aduc calde și sincere mulțumiri încîntătoarei țări care se numește România.

MILOS LINDRO,
poet și traducător
din R.S.F. Iugoslavia

«CRED CĂ ÎN ROMÂNIA SE SCRIE UNA DINTRE CELE MAI IMPORTANTE POEZII EUROPENE»

De ce m-am decis să învăț românește? În primul rînd fiindcă prima întîlnire cu orașul București, în urmă cu trei ani, deși a fost întîmplătoare, a fost ca o dragoste la prima vedere. Apoi fiindcă mi s-a părut că noi macedonenii și dumneavoastră românii avem ceva comun — acel aer al sincerității comunicării. În al treilea rînd, nu pot să uit că la sfîrșitul veacului trecut și începutul acestui veac străbunicii și bunicii mei au venit în România în căutare de lucru și de viață mai bună. Fenomenul acesta era bine cunoscut în Balcani și îndeosebi în România (mai ales Valahia) era un spațiu în care sărăcimea putea visa la un viitor. România a fost un exemplu de cultură și de politică pentru toți oamenii simpli și nu numai simpli din Balcani.

Desigur nu uit că în acești din urmă trei ani m-a interesat din ce în ce mai mult literatura și îndeosebi poezia românească. Eu cred că în România se scrie una dintre cele mai importante poezii europene la ora actuală ; aceasta este o părere intimă, dar recunosc cu bucurie, am întîlnit-o și la alți oameni de cultură din R.S.F. Iugoslavia. Am început chiar să traduc (pentru început în colaborare) din poeții români. Deja a apărut un volum din lirica lui Dumitru M. Ion și am gata de tipar un volum din lirica lui Mircea Ciobanu. Am tradus, cu plăcere, împreună cu alți colegi români (aici nu vreau să-i uit pe Carolina Ilica și Dumitru M. Ion, cu care am colaborat) selecții din poezia dumneavoastră : peste 30 de poeți, dar acestea sînt lucruri normale cred eu, atunci cînd începi să simți crescînd în juru-ți o atmosferă cu adevărat românească.

Ce mă interesează în mod special în cultura românească? Dacă nu e prea mult, aș răspunde : totul. Dar recunosc, din bogăția dv. de simțire mă interesează în primul rînd poezia și aceasta fiindcă în țara mea (R.S. Makedonia — Iugoslavia) sînt socotit poet. Apoi mă interesează acest spațiu cultural românesc care a reușit la începutul veacului să preceadă sau să fie în pas cu atîtea curente literare binecunoscute în Europa. Fenomenul mi se pare pilduitor iar din punct de vedere spiritual mult mai apropiat mie și nouă, celor din Balcani ; de aceea cred că fenomenul acesta se cere nu doar studiat ci și aprofundat. Fiindcă pe lîngă poezie scriu eseu, mă interesează și estetica românească pe care o consider de excepție ; cîteva nume : Solomon Marcus, Eliade, Cioran etc. mi se par a fi adus contribuții hotărîtoare în spațiul cultural european și nu numai european.

ROZA KAZANSKAIA,
profesor la Tbilisi, R.S.S. Gruzină

«MĂ STRĂDUIESC SĂ TRANSMIT STUDENȚILOR ȘI ELEVILOR DRAGOSTEA PENTRU LIMBA LUI EMINESCU ȘI ARGHEZI»

De-a lungul secolelor între cultura română și gruzină s-au statornicit legături trainice, amplificate în anii din urmă. Legăturile străvechi poartă pecetea lui Antim Ivireanul, cărturarul umanist de origine georgiană care și-a găsit în spațiul românesc a doua sa patrie. Se pot aduce în discuție și alte exemple ale statornicului schimb de valori între România și popoarele Uniunii Sovietice. Ele se cunosc și se amplifică datorită unor eforturi comune. Mă aflu și eu printre aceia care încearcă să aducă o contribuție la cunoașterea reciprocă a valorilor autentice. În familia noastră s-a statornicit o adevărată tradiție în această direcție. Sora mea, Fanny Djindjihașvili, doctor docent la Institutul de limbi străine „I. Clavciavadze" din Tbilisi este vicepreședintă a Asociației de prietenie U.R.S.S. — România — secția georgiană și cercetătoare a raporturilor culturale și istorice româno-gruzine. Prin munca ei a apărut monografia Antim Ivireanul (Tbilisi 1967), precum și volumul „Antim Ivireanul — cărturar umanist" (Junimea 1982). Tot ea, în colaborare cu poetul român Dumitru M. Ion a realizat o carte privitoare la poetul georgian Besarion Gabașvili-Besiki, înmormîntat la Iași iar în prezent pregătește o lucrare mai amplă sub titlul „Relațiile culturale româno-georgiene". Și fiica mea, Liana Andjaparidze, profesoară de limba română și traducătoare din literatura clasică și contemporană română activează cu multă dragoste în cadrul clubului „Mărțișor", unde se serbează toate momentele importante românești, unde se organizează conferințe și medalioane literare pentru studenți și simpozioane pe cele mai diverse teme ale istoriei și culturii României. De altfel, Lia a fost în urmă cu 3 ani studentă la aceste extrem de interesante Cursuri de vara, iar articolul ei publicat în revista „Universitatea Comunistă" sub titlul „Sub cerul pașnic și frumos al orașului București" a produs o mare bucurie în sufletul meu. Ca profesoară de limba română și istorie la Institut, dar și la un liceu din capitala Georgiei mă străduiesc să transmit studenților și elevilor dragostea pentru limba lui Eminescu și Arghezi, a lui Blaga și Marin Preda, pentru istoria atît de emoționantă a românilor. Stimulez, în același timp pe aceia care traduc în limba gruzină pe scriitorii români din toate generațiile. La aceste cursuri, o adevărată poartă deschisă lumii, mă aflu pentru prima dată și pot spune cu bogata mea experiență de la catedră că sînt ireproșabil organizate. Întîlnirile cu numeroși profesori ai Universității bucureștene, cu scriitori și oameni de cultură, participările la întîlnirile cu corul „Madrigal", cu ansamblul studențesc „Doina", cu formații și soliști ai Conservatorului „Ciprian Porumbescu" etc. ne-au deschis inima și mintea spre atîtea comori ale spiritualității românești multimilenare. Pentru toate acestea mulțumesc organizatorilor și închei spunînd ca și Lia că mă simt minunat sub cerul pașnic și frumos al capitalei României Socialiste.

Anchetă realizată de
Eugen Marinescu

Luceafărul
Revistă editată de
UNIUNEA SCRIITORILOR
din REPUBLICA SOCIALISTĂ
ROMÂNIA

Redactor șef :
Nicolae Dan Fruntelată,
Mihai Ungheanu (redactor șef adjunct)

REDACȚIA : București, Piața Scînteii nr. 1, tel. 17 32 09
ADMINISTRAȚIA : Calea Victoriei nr. 115, tel. 50 74 95
Tiparul executat la :
COMBINATUL POLIGRAFIC
CASA SCÎNTEII